

ANSICHTEN

2/2008

Pohľady

Z OBSAHU:

Rok 1968 – zamyslenie nad jedným rokom 20. storočia

Rozhovor s veľvyslancom Slovenskej republiky v Rakúsku Petrom Lizákom

Rakúsky parlament

Klubové večery RSKS:
Zdena Studenková vo Viedni

Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008

Literatúra: Dominik Dán a jeho tvorba

Zaslúžený hold slovenskému básnikovi Milanovi Rúfusovi

Z bohatej činnosti spolku Sova

Vo veku 65 rokov zomrel slovenský džezmen Dodo Šošoka

VEĽA ŠTASTIA A ZDRAVIA
V NOVOM ROKU 2009 VÁM
ŽELÁ REDAKCIA POHLADOV

Pohľadnica z ďalekého
Japonska od našej
stálej spolupracovníčky
Martiny Víglašskej

Čítajte na strane 38

POĎAKOVANIE 1968 DANKSAGUNG

Zástupcovia bývalého Československa – Českej a Slovenskej republiky, vyslovili spoločne pri príležitosti 40. výročia okupácie vojskami Varšavskej zmluvy na nádvorí viedenskej radnice vďaka Rakúskej republike za jej pomoc a podporu. V časoch najťažších poznáš priateľa. Veľmi si ceníme solidaritu Rakúska. Jeho reakcie neboli len formálne, ale premenené v činy. Cez tento štát vycestovali desiatky tisícov utečencov do ďalekej cudziny alebo v nej našli nový domov. Politická emigrácia od roku 1968 bola emigrácia intelektuálov, vzdelaných ľudí, ktorí svoje nové domovské krajiny obohatili o svoje poznatky a tvorivý potenciál.

Slová vďaky odzneli aj v Bratislave na pôde Slovenského národného divadla, kde Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí usporiadal galakonzert a na pódium prizval veľvyslancov tých krajín sveta, ktoré prijali slovenských utečencov počas dlhodobej histórie slovenského národa. Za všetkých slová predstaviteľa Veľvyslanectva Spojených štátov amerických na Slovensku pána Keitha A. Eddinsa: „Nie vy máte ďakovať nám, ale my vám, že ste našu krajinu obohatili o nových občanov, lekárov, učiteľov, vedcov.“

Aj my, rakúski Slováci, ďakujeme.

Autorka fotografií: Jana Gregor

Neogotická radnica vo Viedni

K účastníkom podujatia sa prihovoral starosta Viedne, Dr. Michael Häupl

Český a Slovenský inštitút vo Viedni sa postarali o bohatý kultúrny program

Die Nachfolgestaaten der ehemaligen Tschechoslowakei - Tschechische und Slowakische Republik – haben eine gemeinsame Danksagung an die Republik Österreich aus Anlass des 50. Jahrestages des Prager Frühlings ausgesprochen. Im Innenhof des Wiener Rathauses haben sich die Botschafter beider Republiken bei Österreich für die Hilfe und Unterstützung in den schweren Zeiten des Jahres 1968 bedankt.

Ein altes slowakisches Sprichwort sagt: „In schweren Zeiten erkennst du den Freund.“ Wir alle schätzen sehr die Solidarität, die unserer Heimat entgegengebracht wurde. Die österreichische Reaktion auf die damaligen Geschehnisse war nicht nur diplomatischer Natur, sondern es wurde tatsächlich geholfen. Österreich war ein Umsteigebahnhof für zehntausende Flüchtlinge, die eine neue Heimat gesucht haben. Viele sind in Österreich geblieben und haben hier ihr Zuhause gefunden. Die politische Emigration nach 1968 war eine Emigration der Intellektuellen, der gebildeten Leute, welche fremde Länder mit ihrem Potential bereichert haben.

Die Danksagung wurde auch in Bratislava, auf dem Boden des Slowakischen Nationaltheaters ausgesprochen. Das Amt für die, im Ausland lebenden, SlowakInnen hat einen Galaabend veranstaltet und auf die Bühne alle Botschafter derjenigen Länder der Welt eingeladen, die immer offen für die Migranten aus der Slowakei waren. Stellvertretend für alle Redner die Worte des Vertreters der Vereinigten Staaten, Keit A. Eddins: „Nicht Sie sollen sich bei uns bedanken, umgekehrt – wir sollten uns bei Euch bedanken, dass unser Land durch neue BürgerInnen, ÄrztInnen, LehrerInnen bereichert wurde.“

Auch wir, die österreichischen SlowakInnen danken!

Editoriál alebo zamyslenie nad jedným rokom 20. storočia

Rok 1968 bol pre svet a Európu významný. V máji vyšli v Paríži do ulíc státisíce mladých ľudí, aby vyjadrili nespokojnosť s konzervatívnou politikou krajiny. Študenti protestovali proti zastaranému systému školstva, ich protest sa radikalizoval do takej miery, že došlo ku stretu so štátnou mocou a zatýkaniu. K protestom sa pripojili francúzski robotníci a v krajine sa rozpútali rozsiahle štrajky. Francúzsko stálo na pokraji občianskej vojny. Robotníci žiadali moc do svojich rúk, študenti chceli zmeniť všetko, čo súviselo so systémom vzdelávania, občianskeho života a politickým systémom, mladí ľudia žiadali zmenu morálnych a intelektuálnych hodnôt vtedajšej spoločnosti. De Gaulle varoval: „Takáto moc, ak zvíťazí, je mocou totalitárneho komunizmu.“

A práve s ním bojovali spoločnosti na východnej strane Európy. V Československu sa 5. januára 1968 na zjazde komunistickej strany stal prvým tajomníkom Alexander Dubček. Začala sa tzv. Pražská jar – obdobie oslobodzovania, prebúdzania, nádeje, viery v budúcnosť a socializmus s ľudskou tvárou. Pražská jar priniesla po dvadsiatich rokoch boľševického útlaku na niekoľko mesiacov do komunistického Československa pocit slobody. Podľa vojenského historika Michala Štefanského siahajú jej korene „prinajmenšom do októbra 1967. Vtedy sa zauzlili problémy okolo rozdelenia kumulovanej funkcie prezidenta republiky a prvého tajomníka komunistickej strany. Obe najvyššie funkcie totiž vykonával Antonín Novotný“.

V Moskve už štyri roky predtým zvrhli Chruščov. Tým doznela aj väčšina pozitívnych prínosov jeho éry. Postoje novej vedúcej skupiny v Kremli vyjadrovala Brežnevova agresívna imperiálna politika. Pre československý experiment s demokratickým socializmom to znamenalo veľmi nepriaznivé podmienky. Sovietsky zväz sa niekoľko mesiacov len prizeral. Československé reformné vedenie podcenilo aktuálny stav mocenských pomerov v ZSSR a nebolo schopné predvídať sovietsku reakciu. Leonid Brežnev ho porazil jeho obľúbenými stalinistickými metódami – zastrážovaním a hrubou silou. 21. augusta 1968 prekročilo 200 tisíc vojakov a 5 tisíc tankov vojsk Varšavskej zmluvy na čele so Sovietskym zväzom hranice našej krajiny, aby násilne ukončili proces politickej liberalizácie.

Spoločnú vlasť Čechov a Slovákov obsadili armády piatich krajín socialistického bloku do 14 hodín. „Po vpáde vojsk nastali dva dni vákua, keď sa spojencom Moskvy nepodarilo presadiť politicky medzi ľuďmi a obsadiť dôležité posty tak, ako sľubovali Leonidovi Brežnevovi. Prezident republiky Ludvík Svoboda začal mať strach z krviprelievania, a preto odletel do Moskvy. Sovieti boli z tohto Svobodovho kroku nesmierne šťastní, keď im sprvoti krachli plány s ich komunistickými spojencami v Československu. Svoboda tým doslova vytrhol Sovietom trň z päty,“ pospomína Stanislav Sikora z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. Prezident Svoboda priletel na rokovania s vtedajším vládcom komunistického bloku Brežnevom, ktoré trvali od 23. do 26. augusta, z Prahy. A práve on spolu s Vasilom Biľakom a Gustávom Husákom, ktorý učil šancu, stali sa Brežnevovými spojencami a k podpísaniu hanebných protokolov prinútili aj ostatných, Dubčeka nevnímajúc.

„Husák a Svoboda si vytvorili vlastnú skupinu, nazývali sa realisti. Aj keď boli dovtedy reformní komunisti, teraz pochopili, že sovietskemu tlaku sa nedá odolať, a preto treba niektoré

ich požiadavky prijať. Husák najprv tiež chcel odchod vojsk, neskôr mu však Biľak dohodol stretnutie s Brežnevom, a tam sa zrejme dohodli. Husák na Brežneva zapôsobil svojím imidžom a rokovania mu pomohli k raketovej kariére,“ hovorí Sikora.

Moskovské protokoly, ktoré by sa dali nazvať aj kapituláčnymi, podpísala československá delegácia 27. augusta, pár dní po obsadení Československa vojskami Varšavskej zmluvy. Jediný, kto z 26-člennej delegácie odmietol hanebnú kapituláciu podpísať, bol František Kriegel. Na rokovania prišiel spolu s Dubčekom zo zajatia na Ukrajine.

Azda najlepšie vystihuje zmysel podpísaného citát z komunistickej biblie tohto obdobia – Poučenia z krízového vývoja, ktorého autorom je Vasil Biľak: „Česko-slovenskí predstavitelia v tomto dokumente vyjadrili svoje odhodlanie dosiahnuť normalizáciu pomerov v našej krajine na základe marxizmu-leninizmu, obnoviť vedúcu úlohu strany a autoritu štátnej moci robotníckej triedy, vyradiť kontrarevolučné organizácie z politického života a upevniť medzinárodné zväzky ČSSR so Sovietskym zväzom a ďalšími socialistickými spojencami.“

Na základe Moskovských protokolov sa sovietske vojská stiahli z miest na vyhradené základne, ktoré im uvoľnila československá armáda. Na území Československa zotrvali celých 20 rokov.

Teraz vieme, že to bolo „len“ 20 rokov. Počas nich to však bolo nekonečno. Nekonečno utlačania osobnosti, neslobody... Desiatky občanov bývalého Československa na to doplatili životom, desaťtisíce tých, ktorí vyjadrili svoj postoj k normalizácii, nemohli vykonávať svoje povolanie, ich deti nemohli študovať a ďalšie desaťtisíce sa rozhodli krajinu definitívne opustiť. Mnohí z nich žijú dnes na území Rakúskej republiky, ktorá vtedy príkladne otvorila svoje hranice, mnohým umožnila prejsť cez jej územie do iných krajín a ďalším poskytla možnosť začať v Rakúsku nový život. Za toto patrí Rakúskej republike vďaka.

Aj „krátkych“ 20 rokov môže v histórii národa znamenať veľa, nehovoriac o tom, že v živote človeka to môže postihnúť práve jeho najproduktívnejšie obdobie. Koľko ľudí a do akej miery na týchto 20 československých rokov doplatilo, je nevyčísliteľné. Ostali po nich ruiny ľudských osudov, trpká príchuť pri spomienke na úteky do neznáma, od blízkych a priateľov, kopy klamstiev a pretvárek na pahrebe bývalého systému, zdegenerované sebavedomie rodičov a detí, spoločnosť okypčená o vlastné šance a intelektuálny potenciál. Koľko rokov bude trvať proces vnútornej očisty spoločnosti, ktorá nebude dávať priestor populizmu a korupcii, ukáže čas.

Pre sebavedomie národa je dôležité, aby na jeho piedestáloch stáli veľkí ľudia, v pravom zmysle slova. Ale tu by som aj ja nevdojak skĺzla k populizmu národovcov, keby som v tomto duchu pokračovala. Fascinuje ma, ako sa dá všetko, aj ten najčistejší úmysel zneužiť v prospech niekoho, komu sú práve tie idey, ktoré sám hlása, cudzie.

Vaša Ingrid Konrad

PS. V editoriáli som použila/citovala údaje z prameňov aktualne.centrum.sk, wikipedia.org a impulzrevue.sk

PETER LIZÁK

VEĽVYSLANEC SLOVENSKEJ REPUBLIKY V RAKÚSKU

S predstaviteľom slovenskej diplomacie vo Viedni sa zhovárala Ingrid Konrad

Vážený pán veľvyslanec, prvý rok vášho pôsobenia vo Viedni sa chýli ku koncu, blíži sa čas vianočný, koniec roka – čas bilancovať. Ako hodnotíte rok 2008 z hľadiska vzťahov Slovenskej a Rakúskej republiky?

Naše vzťahy s Rakúskou republikou sú na veľmi vysokej úrovni, odrazom čoho sú intenzívne kontakty tak na politickej, ako aj hospodárskej, ale i bezprostrednej občianskej úrovni.

Intenzitu našich kontaktov asi najlepšie dokumentuje fakt, že hlavy štátov sa na bilaterálnej úrovni stretli v tomto roku trikrát, čo, nazdávam sa, hovorí samo za seba. Kontakty na vládnej a parlamentnej úrovni trochu skomplikoval turbulentný politický vývoj v Rakúsku a predčasné voľby v septembri t. r.

Rok 2008 mal v našich vzťahoch viaceré medzníky, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili kvalitu – povedal by som – komfort našich kontaktov. V plnom

rozsahu sme mohli využívať prednosti spoločného členstva v Schengenskom priestore a treba povedať bez akýchkoľvek komplikácií či problémov, väčšina z nás tiež samozrejme po celý rok využívala nové diaľničné spojenie medzi našimi hlavnými mestami a v úzkej spolupráci a s výraznou podporou Rakúska došlo v lete v rámci Európskej únie k rozhodnutiu o zavedení spoločnej európskej meny na Slovensku. Ako je známe, Rakúsko nám na prvé obdobie „požičalo“ bankovky do hotovostného obehu od 1. januára 2009.

Veľmi úspešný projekt prepojenia hlavných miest po Dunaji rýchlym lodným spojením (TWIN CITY LINER, pozn. red.) si vyžiadala rozšírenie o druhé plavidlo, ktoré bolo na jar uvedené do prevádzky.

Osobitne ma teší, že došlo k výraznému oživeniu cezhraničných kontaktov a na podpis je pripravená dohoda o spolupráci medzi Bratislavským samosprávnym krajom, Trnavským samosprávnym

krajom, Bratislavou a rakúskou Spolkovou krajinou Dolné Rakúsko. Podobný projekt pripravujeme medzi Žilinským samosprávnym krajom a Spolkovou krajinou Štajersko.

Nemožno nespomenúť rozsiahle aktivity prebiehajúce medzi Bratislavou a Viedňou v rámci Twin-City projektu. Obidve mestá zjavne smerujú k výraznému prepojeniu svojich kľúčových aktivít.

Rovnako priaznivý dopad na vzájomnú spoluprácu má projekt Centrope zahŕňajúci aj príslušný český a maďarský región.

Rozsah kultúrnej spolupráce by som si dovoľil označiť za výnimočný. Neprejde prakticky týždeň, aby v Rakúsku nevystupoval renomovaný slovenský umelec či umelecké teleso. Kontakty sú už úplne prirodzené, založené na dlhodobej báze. Možno dva príklady na ilustráciu. V jednom z jesenných týždňov sme mali v Rakúsku tri renomované hudobné telesá. Orchester Štátnej opery z Banskej Bystrice v Ternitzi, Orchester Bruna Waltera v hlavnej rakúskej koncertnej sieni viedenských

filharmonikov dirigoval Jack Martin Händler a Musicu aeternu sme si vypočuli počas priameho prenosu na Rádiu Devín a ORF z dolnorakúskeho zámku Eckartsau. Ako druhý príklad uvediem fakt, že dnes študuje vo Viedni šesť špičkových slovenských mladých huslistov, ktorých koncerty sú vždy osobitným zážitkom. Zvažujeme pripraviť ich spoločný koncert, čo by bolo určite skvelou dokumentáciou kultúrneho zázemia, akým Slovensko stále disponuje.

Nielen meruôsme roky predstavujú v dejinách Slovákov veľký medzník. Ako si Slovensko v Rakúsku pripomenulo rok 1968?

V Rakúsku sme k 40. výročiu udalosti roku 1968 v spolupráci so Slovenským inštitútom pripravili desiatky spomienkových podujatí, ktoré vyvrcholili slávnostou venovanou osobnosti Alexandra Dubčeka za účasti hláv štátov a slávnostným večerom na nádvorí viedenskej radnice. Šesťdesiaty ôsmy rok má pre Rakúšanov a, samozrejme, aj pre nás osobitný význam, pretože bol historickým obdobím, keď sme na praktických postojoch a činoch pocítili veľkorysý a otvorený prístup nášho suseda, ktorý pre tisíce našich občanov znamenal možnosť nového začiatku v slobodnom svete. Na ten sme si u nás museli ešte dvadsať rokov počkať.

V tomto roku sme však vo Viedni oslávili ešte jedno pre Slovensko významné výročie. 16. septembra 1848 bola vo Viedni založená Prvá Slovenská národná rada a pri príležitosti 160. výročia tejto udalosti sa na Paniglgasse za účasti predsedov oboch našich parlamentov uskutočnilo slávnostné spomienkové zhromaždenie.

Čo plánujete vy ako veľvyslanec našej materskej krajiny v budúcom roku?

Som presvedčený, že intenzita našich kontaktov bude mať aj v budúcom, hospodársky nie jednoduchom roku naďalej stúpajúcu tendenciu. Po konštituovaní orgánov rakúskeho parlamentu pripravujeme viaceré kontakty na parlamentnej úrovni, rovnako ako rokovania rezortných ministrov. Vyvrcholením kontaktov na úrovni výkonnej moci by malo byť stretnutie premiérov oboch krajín.

Ako som už uviedol, pripravujeme podpísanie dohôd o spolupráci viacerých slovenských samosprávnych krajov s rakúskymi spolkovými krajinami. V štádiu prípravy je tiež spolupráca medzi hlavným európskym mestom kultúry v roku 2009 Linzom a Košicami, ktoré budú mať túto úlohu v roku 2013. Verím, že bude intenzívne pokračovať príprava a realizácia projektov cezhraničnej spolupráce, osobitne výstavby mostov cez rieku Moravu

pri Záhorskej Vsi a Devínskej Novej Vsi.

Začiatkom budúceho roku naše veľvyslanectvo iniciovalo prvé zasadnutie komisie územného plánovania v prihraničných oblastiach. Intenzívnejšia komunikácia v tejto oblasti sa v súčasnej etape vývoja ukazuje ako nevyhnutná.

V budúcom roku nás čakajú tiež významné historické výročia, ktorým budeme určite venovať nejedno slávnostné spomienkové podujatie. Budem rád, keď sa do nich budú v čo najväčšej miere zapájať aj naši krajanovia žijúci v Rakúsku. V oblasti kultúry budeme mať určite opäť možnosť vychutnať si v Rakúsku špičkové vystúpenia našich umelcov, ktoré nadviažu na úspešné Dni slovenskej kultúry vo Viedni z minuloročnej jesene.

Krajanov by zaujímalo, aké bilaterálne zmluvy majú medzi sebou Slovensko a Rakúsko?

Slovenská republika má s Rakúskom uzavretých 72 medzishátatných právnych aktov, ktoré pokrývajú prakticky všetky oblasti bilaterálnych vzťahov. Určite ide o jednu z najširších medzinárodno-právnych základní, ktoré Slovensko v bilaterálnej relácii má. Asi by nám na uvedenie všetkých zmlúv nestačil priestor nášho interview vo vašom časopise, ale pre záujemcov o konkrétny dokument môžeme uviesť internetové spojenie nášho ministerstva, www.mfa.sk, kde v časti medzinárodné zmluvy všetky zmienené dokumenty k rakúskej relácii nájdete.

Ako vidíte nástup eura na Slovensku a aké možnosti sa podľa vás otvárajú pre slovenské hospodárstvo?

Vstup Slovenska do Európskej menovej únie je úspešným projektom, prospešným pre krajinu, jej občanov i celé hospodárstvo. Prakticky denne sa stretávam s ocenením dynamického a konzekventného postupu Slovenska. Stačí sa pozrieť na vývoj susedných mien regiónu a hneď je viditeľný stabilizujúci dopad zavedenia eura. Treba osobitne zdôrazniť, že Slovensko je prvou krajinou, ktorá v minulosti nemala trhové hospodárstvo a ktorej sa tento dôležitý krok podaril uskutočniť. Som presvedčený, že aj hotovostné zavedenie novej meny od začiatku budúceho roku bude bezproblémové.

V súvislosti so zavedením eura iniciovalo naše veľvyslanectvo v spolupráci s honorárnymi konzulmi a naším obchodným oddelením začiatkom budúceho roku prezentačné semináre v Linzi, Salzburgu, Grazi a Innsbrucku. Verím, že aj ich prostredníctvom hospodárski partneri identifikujú ďalšie možnosti prospešnej vzájomnej spolupráce.

Vychádzajúc len z mechanickej analýzy dopadov zavedenia eura predpokladám priaznivý vplyv na vzájomnú obchodnú výmenu v rozsahu niekoľkých percent, čo je pri objeme našej obchodnej výmeny obrovský hospodársky impulz.

Pri vašom nástupe do diplomatickej misie vám hlavné mesto Rakúska nebolo neznáme. Ako sa na toto mesto a jej obyvateľov pozeráte z postu veľvyslanca Slovenskej republiky? Sú občania Rakúska otvorení Slovensku? Zaujímá ich dianie na Slovensku?

Viedeň ako mesto je skutočne príjemné nielen z pohľadu profesionálnych výziev, ale i z hľadiska osobných podmienok na život. V prostredí rakúskeho hlavného mesta i celej krajiny sa pohybujem s určitými prestávkami prakticky desať rokov. Za toto obdobie došlo k priaznivému posunu pohľadu na Slovensko a jeho obyvateľov. Slovensko je dnes v Rakúsku vnímané ako dynamická, prosperujúca krajina s veľmi priaznivou perspektívou do budúcnosti. Pochopiteľne, že máme pred sebou ešte celý rad úloh a problémov, avšak pre mňa je vždy rozhodujúci smer vývoja a ten je – a verím, že aj bude – pre Slovensko pozitívny.

Slovensko ešte stále potrebuje aktívne prezentovať svoj obraz i svoje výsledky. Historické väzby v minulosti z objektívnych dôvodov neboli prioritne orientované na našu krajinu. Tento stav sa veľmi dynamicky mení, avšak k zmenám v tejto oblasti dochádza v horizonte desiatročí, nie v horizonte mesiacov. Hlavne Bratislavu a jej okolie dnes denne na-

Víla Trebitsch, pohľad zo záhrady, dnešné sídlo veľvyslanca SR v Rakúsku

vštevujú stovky rakúskych občanov v neposlednom rade aj z dôvodu špičkovej úrovne nášho umenia. Prevažná väčšina z nich sa vracia s veľmi priaznivými dojmami. Často som prekvapený rozsahom znalostí rakúskych partnerov o Slovensku a nejde pritom o jednotlivcov, ale dá sa povedať o nemalú časť rakúskej spoločnosti.

Dianie na Slovensku pomerne dobre zaznamenávajú hlavné rakúske médiá a mediálny obraz Slovenska je vyvážený, takže informovanosť o dianí na Slovensku je dobrá.

Viedeň poznáte už asi veľmi dobre. Po menovaní do funkcie ste sa presťahovali do nádhornej rezidencie Veľvyslanectva Slovenskej republiky na Maxingstrasse v 13. okrese. Ako sa vám s rodinou žije v budove, ktorá predstavuje jeden z vrcholov viedenskej secesie?

Považujem za osobitnú česť, že môžem túto krásnu budovu, ktorá je majetkom Slovenskej republiky, prezentovať rakúskym partnerom. Robím tak s čo najväčšou intenzitou, pretože ide naozaj o architektonický klenot, čo kladie vysoké profesionálne nároky na všetkých mojich kolegov, ktorí by možno niekedy privítali i zmiernenie intenzity našich aktivít, pretože niekoľkokrát za týždeň sa u nás pripravujú spoločenské či odborné podujatia.

Keďže ma zaujímala história budovy, v ktorej bývam, osobitne ak ide o takýto architektonický skvost, v archívoch a múzeách Viedne som zistil autora jej projektu i pohnutý osud samej budovy a s radosťou i prekvapením zistil, že budova bola postavená presne pred sto rokmi. K tomuto výročiu sme s vašou pomocou ako architektky a časopisom Society na jeseň pripravili milú slávnosť a na budove odhalili k stému výročiu pamätnú tabuľu.

Napriek tomu, že budova bola projektovaná pred sto rokmi, vtedy ešte veľmi mladým, ani nie tridsaťročným architektom, je navrhnutá veľmi umne a nielen v reprezentačných priestoroch poskytuje pre jej obyvateľov skutočne výborné podmienky, ktoré u budov tohto veku nie sú vždy samozrejmosťou.

Máte troch synov, ako sa vaše deti „udomácnili“ vo Viedni a Rakúsku?

Keďže Viedeň poskytuje naozaj veľmi kvalitné podmienky na život, nebolo ani pre moje deti problémom sa v nej veľmi rýchlo zorientovať a hlavne starší chlapi, ktorí sú už vysokoškooláci, ju považujú za svoj druhý domov, na čo má, samozrejme, vplyv aj jej geografická i kultúrna blízkosť k Slovensku.

Udržiavate intenzívne vzťahy so slovenskou komunitou vo Viedni. Ako

Slovenský veľvyslanec u prezidenta Rakúskej republiky Heinza Fischera

vnímate Slovákov žijúcich v zahraničí všeobecne a ako sa pozeráte na aktivity viedenských Slovákov?

Slováci tvoria v Rakúsku národnú komunitu oficiálne uznávanú príslušnými rakúskymi inštitúciami. Presadili sa v mnohých oblastiach a komunikáciu s nimi považujem za jednu z našich priorít. Presadili sa svojou spoľahlivosťou a odbornosťou. K vyjadreniu vzťahu domáceho obyvateľstva k našim občanom často pri takýchto príležitostiach spomínam asi najmarkantnejší príklad dôvery Rakúšanov k Slovákom a uvediem ho znovu. Jednou z najviditeľnejších oblastí, v ktorej naši krajanovia pôsobia a pôsobia, je sociálna oblasť, donedávna ako opatrovatelky detí, dnes možno viac ako opatrovatelky a opatrovatelia starších ľudí. Na to, aby niekto zveril svojich najbližších cudziemu človeku, je potrebná veľká miera dôvery a naši krajanovia si ju svojou prácou a prístupom zaslúžili. Za roky, čo pôsobím v rakúskej relácii, som nepočul o závažnejších problémoch v spoľahlivosti a odbornosti našich občanov v tejto veľmi citlivej a ľudsky veľmi náročnej oblasti, na čo som hrdý.

Krajské organizácie pripravujú celý rad zaujímavých podujatí, ktoré pomáhajú udržiavať kultúrny i spoločenský kontakt s rodnou krajinou. Ide o veľmi cenné aktivity a verím, že aj v budúcnosti im bude venovaná náležitá pozornosť. V tomto smere budú asi potrebné aj niektoré nové impulzy a širší záber tak, aby sa na ich prípravu podieľal väčší počet našich krajanov.

Rád by som tiež na tomto mieste spomenul a poďakoval sa za činnosť Slo-

vensko-rakúskej spoločnosti, 15. výročie jej existencie sme si na jeseň pripomenuli. Celému vedeniu spoločnosti i jej členom by som chcel aj týmto vysloviť moje ocenenie a želanie, aby pokračovali v úspešných aktivitách. Spoločnosť je často bránou pre naše kontakty k najrenomovanejším predstaviteľom rakúskeho štátu.

Post veľvyslanca zaväzuje. Je to najvyšší reprezentant cudzieho štátu, ktorý priamo pôsobí na území s priateľskej krajiny. Stretávate sa s významnými predstaviteľmi Rakúskej republiky, ako posudzujú Slovensko tieto osobnosti?

Slovensko má dnes nielen v Rakúsku veľmi dobré meno i postavenie a ako potvrdzujú naše výsledky, bilaterálne vzťahy majú veľmi vysokú úroveň. Z tohto hľadiska je činnosť veľvyslanca skutočne nekomplikovaná, keď má k dispozícii rozsiahle možnosti k efektívnym a ústretovým kontaktom na všetkých úrovniach. Snažím sa tieto možnosti všestranne využívať a pripravovať čo najviac impulzov pre vzájomnú spoluprácu. Rakúski partneri sú pripravení na realizáciu spoločných projektov i na prínosné dvojstranné stretnutia. Doteraz som sa nestretol so žiadnymi známkami zdržanlivosti, či dokonca odmietavými signálmi. Nakoniec aj nedávna história poskytuje veľa dobrých dôvodov na obojstrannú ústretovosť.

Vážený pán veľvyslanec, želáme Vám vo Vašej práci v prospech Slovenska v Rakúsku veľa úspechov, zdravie a šťastie v novom roku 2009. ■

ČO JE DIPLOMACIA?

Diplomacia je činnosť, akt vedenia rokovaní, udržiavania stykov medzi dvoma záujmovými skupinami (národmi). V súčasnosti sa pod pojmom diplomacia označuje najmä činnosť diplomatov upravujúca medzinárodné pomery, prípadne riešenie medzinárodných problémov.

Podľa Viedenskej zmluvy o diplomatických stykoch, článku 3, je úlohou diplomatickej misie zastupovať vysielajúci štát a chrániť jeho záujmy v druhom štáte alebo teritóriu podľa zásad medzinárodného práva.

Najprv je nutná dohoda. O nadviazaní diplomatických misií sa musia dva zvrchované štáty dohodnúť. Po formálnej dohode, ak prijme druhá strana túto ponuku, vymenia si oba štáty diplomatickú nótu alebo vydajú spoločné vyhlásenie, prípadne tento úmysel deklarujú vládnymi uzneseniami. V zmluve sa okrem iného dohodne, o akú úroveň vzájomných diplomatických stykov pôjde.

Diplomat dostáva v štáte vyslania absolútnu imunitu (nemôže byť trestne stíhaný, neplatí dane atď.).

Pojem diplomacia pôvodne pochádza z gréckeho slova diploma, ktoré znamená "zložený", "preložený" dokument. Tento dokument v minulosti znamenal ukončenie štúdia v istom odbore, neskôr to bola listina zaručujúca panovníkom určité výsady. V Európe pojem diplomacia zdomácnel prostredníctvom francúzskeho slova diplomatie. Od 18. storočia sa začal odvodzovať pojem diplomat, ktorým sa označovala osoba oprávnená rokovať v mene svojho štátu s cudzími panovníkmi.

Podľa: <http://sk.wikipedia.org>

Architekt Ernst von Gotthilf

VILLA TREBITSCH

/ heute

RESIDENZ DER BOTSCHAFT DER SLOWAKISCHEN REPUBLIK IN ÖSTERREICH

Ernst von Gotthilf kam als Sohn eines jüdischen Großindustriellen in Temesvar, heute in Rumänien, zur Welt. Seine Ausbildung als Architekt begann er am Polytechnikum in Zürich und wechselte anschließend nach Wien an die Technische Hochschule und die Akademie der bildenden Künste. Nachdem er zwei Jahre bei Fellner & Helmer praktiziert hatte, machte er sich mit 27 Jahren selbstständig.

Seine ersten Aufträge waren vor allem Miethäuser und Wohn- und Geschäftshäuser. Prominentester Auftraggeber in dieser Periode war das Gremium der Wiener Kaufmannschaft mit ihrem Krankenhaus in der Peter-Jordan-Straße.

1909 gründete Ernst Gotthilf mit Alexander Neumann eine Bürogemeinschaft, die bald führend in Wien war. Sie errichteten Miethäuser, Villen und Palais und machten sich auch als Planer von Bankgebäuden einen Namen, wie etwa die Österreichische Creditanstalt für Handel und Gewerbe in der Wiener Innenstadt.

Pohľad z Maxingstrasse/ Strassenansicht von der Maxingstrasse

Nach dem Ende des Ersten Weltkriegs stagnierte die Bautätigkeit, die finanzkräftigen Auftraggeber waren abhanden gekommen und die Architekten konnten nur mehr zwei kleinere Wohnbauten errichten. Auf Grund seiner jüdischen Herkunft emigrierte Gotthilf im Jahr 1939 – bereits 74jährig – nach England, wo sich alle Spuren verlieren.

Die im Zeilenverband stehende Villa wurde nach den Plänen von Ernst von Gotthilf für den Bernard Shaw-Übersetzer Siegfried Trebitsch errichtet. In den Jahren 1907/08 wurde der ursprünglich zweigeschossige Vorgängerbau durch eine Villa, derer Grundriss mit starker Tendenz zur Symmetrie von einer mittig angelegten grosszügigen mehrgeschossigen Halle mit einer Glasdecke geprägt ist, ersetzt.

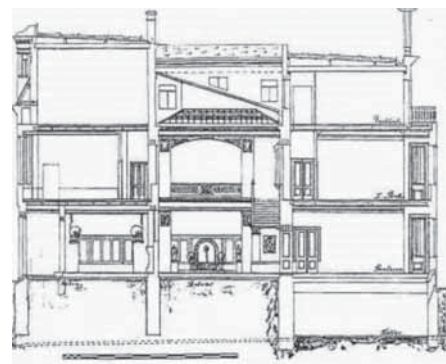
Ihre auf Hell-Dunkel-Kontraste abgestimmte Gestaltung „(...) zeigt (...) einen starken Bezug zu Spätrenaissance und Manierismus – mit einem Schuss ‚Altdeutsch (...)‘“. In der Längstachse schliesst sich der Salon,

links mit der Bibliothek und rechts vom Speisezimmer umgeben, an die Halle an. Ein Speiseaufzug vom Dachgeschoss endet in dem an das Speisezimmer angrenzenden Office. Im ersten Stock sind das Arbeitszimmer des Herrn, Kinderzimmer, Schlafräume, eine Garderobe und drei Bäder untergebracht. Im Dachgeschoss befinden sich die Zimmer für den Dienstboten, die Küche mit Speis sowie Wirtschaftsräume. Der kleine strassenseitige Eingang führt in das Office mit einer Wendeltreppe in die Obergeschosse.

Die Dekoration am Bau wurde sehr sparsam, im Sinne des späten, strengeren Secessionstiles, angewendet. Die Strassenfassade des zweigeschossigen Baus ist durch drei polygonal vortretende Erker im Obergeschoss gekennzeichnet. Sie durchstossen die über dem deutlich vortretenden Gesims beginnende Dachschräge und setzen sich im ausgebauten Dach fort. Die dreigeschossige Gartenfassade ist durch einachsige Seitenrisalite, durch einen vorgewölbten Wintergarten im Parterre sowie durch eine hoch aufgetragene

Attika mit Vasenaufsätzen gekennzeichnet. Die Villa wurde 1946/47 an die damalige Tschechoslowakische Republik verkauft und bis 1990 behielt sie die ursprüngliche Innenraumstruktur. Dann kam jedoch nach den Plänen vom Josef Perottis in allen Geschossen zu Änderungen der Raumteilung.

Nach der Teilung der Tschechoslowakei im Jahr 1993 wurde die Villa zur Residenz der Botschaft der Slowakischen Republik in Österreich.

Schnitt/ Rez

Maxingstrasse 20, 1130 Wien

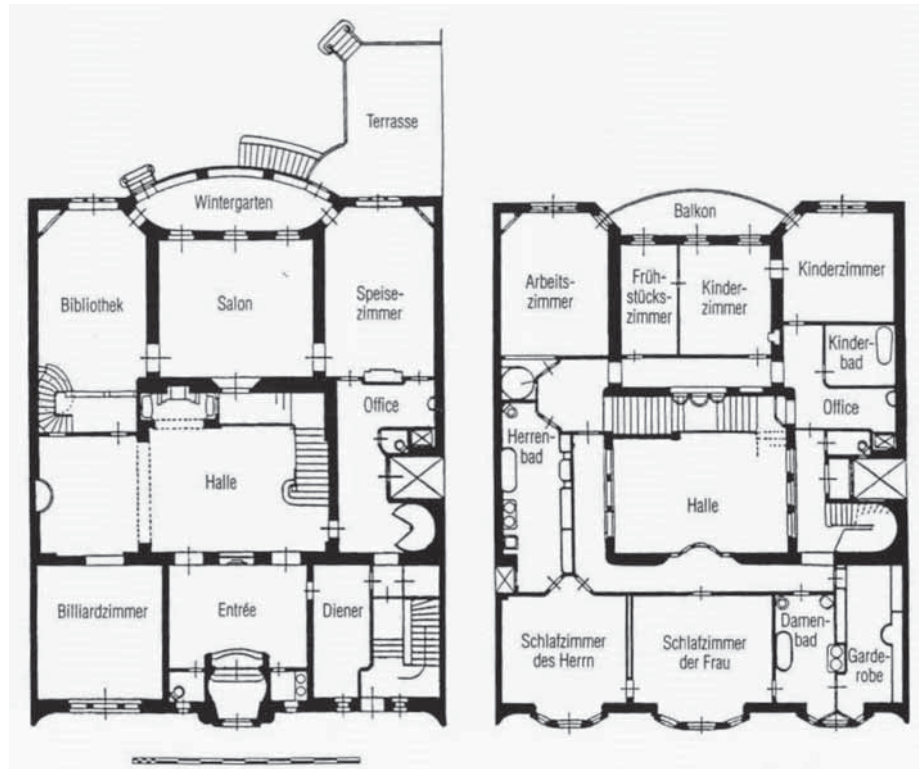
/ dnes

REZIDENCIA VEĽVYSLANECTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V RAKÚSKU

Ernst von Gotthilf prišiel na svet ako syn židovského veľkopriemyselníka v Temešvári v dnešnom Rumunsku. Štúdium architektúry začal na polytechnike v Zürichu, pokračoval vo Viedni na Vysoké škole technickej a dokončil na Akadémii výtvarného umenia. Po dvoch rokoch praxe v ateliéri Fellner & Helmer sa osamostatnil.

Jeho prvé objednávky boli najmä nájomné, bytové a obchodné domy. Najvýznamnejšou stavbou z tohto obdobia je nemocnica pre Wiener Kaufmannschaft na Peter-Jordan-Strasse.

V roku 1909 založil spolu s Alexandrom Neumannom spoločnú kanceláriu, ktorá čoskoro získala vedúce postavenie vo Viedni. Okrem nájomných domov, vil a palácov si urobili meno aj plánovaním veľkých bánk, najvýznamnejšia bola budova Rakúskej Creditanstalt v prvom viedenskom okrese.

Pôdorys/ Grundrisse

Po skončení prvej svetovej vojny stagnovala stavebná činnosť, chýbali finančne silní investori, architekti postavili len dve menšie bytové stavby. Po nástupe fašizmu v roku 1939 emigroval vtedy už 74-ročný Gotthilf do Anglicka, kde sa stratili všetky stopy.

Vila v radovej zástavbe bola postavená podľa plánov Ernsta von Gotthilfa pre rakúskeho prekladateľa Bernarda Showa Siegfrieda Trebitscha. V rokoch 1907/1908 pôvodne dvojposchodovú stavbu nahradila nová, ktorej pôdorys so silnou tendenciou k symetrii bol determinovaný veľkorysú viacpodlažnou centrálnou halou s preskleným podhľadom. Jej zariadenie s uplatnením svetlo-tmavých kontrastov má „... silný vzťah k neskej renesancii a manierizmu s kvapkou toho ‚staroneumeckého...‘.“*Na halu sa napája salón, zľava knižnica, sprava jedáleň. Jedáľenský výťah spája kuchyňu s kanceláriou pri jedálni. Na prvom poschodí sa nachádza pracovňa, detské izby, spálne, šatník a tri

Z pôvodného zariadenia vily

kúpeľne. V podkroví sú miestnosti pre služobníctvo, kuchyňa so špajzou a hospodárske priestory. Malý vchod z ulice vedie do kancelárie, ktorú s horným poschodím spája točité schodisko.

Úsporná dekorácia stavby je ovplyvnená neskorým, prísny secesným štýlom. Uličná fasáda je zdôraznená tromi polygonálnymi arkiermi, ktoré vystupujú z fasády v hornom podlaží a prerušené rímsou pokračujú v streche. Trojposchodová záhradná fasáda je charakteristická prístavbou

zimnej záhrady a vysoko vystúpenou atikou s nadrozmernými väzami.

V rokoch 1946/47 vilu predali vtedajšej Československej republike a do roku 1990 si zachovala svoju pôvodnú priestorovú štruktúru. Potom bola podľa plánov Josefa Perottisa prestavaná. Po rozdelení Československa v roku 1993 pripadla Slovenskej republike a slúži ako rezidencia Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Rakúsku. ■

*Friedrich Achleitner: Österreichische Architektur, Bd.II/2, s. 50

Quelle:

Gerhard Weissenbacher:
In Hiezing gebaut – Architektur und Geschichte eines Wiener Bezirkes
www.azw.at
Fotos: c/ Society
Zusammengefasst von/ Spracovala:
Ingrid Konrad

TICHÝ DOM

HLASNÉ DIVADLO, KTORÉ LEZIE POD KOŽU

Začiatok sezóny kultúrneho roka 2008/2009 Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku vo Viedni už tradične patril divadlu. Dlhé roky vopred je malé viedenské divadlo Freie Bühne rezervované pre skvelých Radošincov, tentoraz ale RND, žiaľ, nemohlo prísť do Viedne. Divadlu sme aj napriek tomu zostali verní. Naše pozvanie prijalo Divadlo Astorka Korzo '90, a mali sme tak možnosť zoznámiť sa s jedným z najvýznamnejších súčasných slovenských dramatikov Silvesterom Lavříkom a jeho hrou **Tichý dom**. V súťaži Slovenského literárneho fondu získala táto hra 1. miesto a na festivale Kremnické gagy ju ocenili „Zlatým gunárom“.

Hlavní protagonisti: zľava Zita Furková, Miroslav Marcelli a Zuzana Kronerová

– Zita Furková a Zuzana Kronerová
– videli 12. októbra 2008 v divadle Freie Bühne.

V komornom priestore novej divadelnej miniscény prebieha groteskné stretnutie dvoch vyslúžilých zboristiek národného divadla, ktoré spája vzájomná nenávisť... a osudová láska k tomu istému mužovi. Ich predstaviteľky, Zita Furková a Zuzana Kronerová, podávajú

nezabudnuteľné, autentické herecké výkony, ich herecké majstrovstvo v postavách Marty a Biborky patria k tomu najlepšiemu, čo v súčasnosti možno vidieť na slovenských javiskách. V úlohe zvodcu obidvoch zboristiek sa netradične stretneme s jedným z najznámejších slovenských filozofov, profesorom Miroslavom Marcellim.

Zdroj:

<http://www.astorka.sk/item/tichy-dom>

Silvester Lavřík (1964) je mnohoročná osobnosť a len ťažko možno jednoznačne určiť, či je viac dramatik a režisér, prozaik, publicista, alebo komentátor divadelného diania. Žije v Bratislave a Bánovciach nad Bebravou. Je riaditeľom Rádia Devín. Už niekoľko rokov upozorňuje na seba bohatou dramatickou produkciou. Napísal viac ako 20 divadelných hier, vydal dve zbierky poviedok *Allegro barbaro* (2002) a *Zlodeji* (2005) a cetopisný album pohľadníc s Mikulášom Dzurindom *Slovensko v lete* (2004).

Jedným z posledných diel autora je práve divadelná hra *Tichý dom*, ktorú sme v hviezdnom hereckom obsadení

Šéfredaktorka Ingrid Konrad (vľavo) v rozhovore s umelcami

Jozef Macura

ZDENA STUDENKOVÁ A BRAŇO KOSTKA

Ich mená sa skloňovali pri plánovaných pozvaniach do RSKS na Otto-Bauer-Gasse vo Viedni už viac rokov. To, že sa stretnutie populárnej slovenskej herečky, moderátoky a najnovšie aj speváčky Zdeny Studenkovej a dirigenta Braňa Kostku s členmi Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku neuskutočnilo už skôr, malo zdanlivo jednoduchý problém – najšť čo len jediný voľný deň v ich pracovnom kalendári.

Vo štvrtok 23. októbra 2008 bola sála spolkovej miestnosti zaplnená do posledného miesta. Všetci sme chceli Zdenu Studenkovú nielen vidieť, ale aj osobne spoznať. Vynikajúca herecká osobnosť patrí už dlhé roky do tej skupiny slovenských žien, ktoré sa dokázali svojím talentom a húževnatosťou presadiť. Populárna herečka nám na úvod porozprávala niečo o sebe a svojej hereckej kariére. Nevynechala ani zaujímavosti, čo sa o nej a jej priateľovi píšu v slovenských časopisoch. Zdenka Studenková sa predstavila ako žena, ktorá dokázala nájsť odvahu žiť svoj život naplno a podľa vlastných predstáv. Prezradila, že okrem herectva by si vedela predstaviť aj iné povolania, ktoré by ju dokonale naplňali. Pracovať napríklad v oblasti zdravotníctva ako lekárka. Možno to má súvis s jej hereckou postavou lekárkou MUDr. Evy Pálenikovej v televíznom seriáli „Ordinácia v ružovej záhrade“. Kým verejnosti nepredstavila svoju knihu „Recepty so štipkou hereckého umenia“, len málokto o nej vedel, že je vynikajúcou kuchárkou, že nielen zostavuje vlastné recepty, ale aj vymýšľa nové chuťové variácie, čo jej priateľ Braňo veľakrát potvrdil. Aj keď otázky publika boli viac smerované na viedenským Slovákovi známejšiu Zdenku, veľakrát za ňu pohotovo odpovedal a neraz dokázal svoj zmysel pre humor, obzvlášť vtedy, keď otázky boli kladené tak trošku „na telo“.

Na divadelných doskách Zdenka Studenková dokázala, že je špičková herečka, na televíznych obrazovkách sa neraz prezentovala ako vtipná a inteligentná moderátoka, na filmových plátnach presvedčivo stvárnila najrozličnejšie postavy, ale všetci tí, čo prišli v tento večer do spolkovej miestnosti, ju mohli spoznať ako sympatickú, perfektne vyzerajúcu, sebavedomú dámu, perkypujúcu úžasným šarmom, humorom, so stálym úsmevom na perách...

Autor fotografií: Jozef Macura

ZDENA STUDENKOVÁ

Narodila sa 19. mája 1954. Navštevovala Strednú umelecko-priemyselnú školu a po nej nastúpila na VŠMU v Bratislave. Rok pôsobila na Novej scéne a v roku 1977 sa stala členkou Činohry Slovenského národného divadla. Zo SND odišla v roku 1999. Odvtedy je herečka v slobodnom povolaní. Hrala v mnohých filmoch, televíznych inscenáciách a seriáloch.

V roku 1995 sa Zdena Studenková predstavila i ako speváčka. Na pultoch hudobných predajní sa objavil jej album *Dotyky noci*. Herecké a spevácke umenie spojila v muzikálovom účinkovaní v bratislavských divadlách, v Košiciach, Nitre aj Prahe. V súčasnosti hrá v Činohre SND v inscenáciách *Chrobák v hlave*, *Ideálny manžel* a *Dom nad oceánom*, v Štúdiu L+S v Barmankách a *Čo zostalo z lásky*, na Novej scéne pred časom v muzikáli *Donaha!* V roku 2004 sa na televíznych obrazovkách objavovala v úlohe členky poroty súťaže *Miliónové dievča* z dielne TV JOJ, v konkurenčnej Markíze zase stvárňovala jednu z hlavných postáv v seriáli *Medzi nami*. V TV JOJ tiež pravidelne vystupuje v relácii *Incognito*.

Medzi jej najznámejšie filmy patria *S tebou mňa baví svet*, *Anděl s ďablom v tele* či *Anděl svádí ďabla*. Momentálne sa venuje seriálu *Ordinácia* v ružovej záhrade, kde predstavuje lekátku MUDr. Evu Pálenikovú.

S bývalým manželom Stanislavom Párnickým má dcéru Simonu. V súčasnosti žije v Bratislave a jej partnerom je dirigent Braňo Kostka.

BRAŇO KOSTKA

Vyštudoval konzervatórium. Štúdium ukončil v roku 1990 a následne študoval na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. V období 1990 – 2006 šéfdirigent Komorného zboru SĽUK. Počas svojej profesionálnej kariéry pôsobil v divadle Nová scéna v Bratislave ako dirigent. Taktiež pôsobil v Divadle A. Bagara v Nitre. Medzi jeho úspechy patrí aj dirigovanie baletného predstavenia v Janáčkovom divadle v Brne. Od roku 1995 do 2002 pôsobil ako hlavný dirigent a umelecký vedúci zboru Slovenského ľudového umeleckého kolektívu. V súčasnosti sa venuje dirigovaniu Speváckeho zboru Technik. Tento zbor sa predtým nazýval Technik – Akademik. V komornom zbore Musica Vocalis pôsobil v rokoch 1999 až 2006 ako dirigent a umelecký vedúci. Tento zbor sa venuje interpretácii renesančnej a barokovej hudby. Udrzuje spoluprácu s gospelovou formáciou Close Harmony Friends. Popri dirigentských činnostiach sa venuje hudobnej réžii, dramaturgii, produkcii a aranžovaniu a taktiež skladateľskej činnosti. Celý život Braňo Kostka sa točí okolo dirigovania. Taktiež sa popritom stíha venovať acapella zoskupeniu Fragille. Okrem profesionálnej činnosti sa Kostka zúčastnil aj tanečnej súťaže *Let's dance* v roku 2007.

Podľa www.soubiznis.sk
a wikipedia.org sprac. ik

SVÄTOPLUK

Pozvánka na operu
do Slovenského národného
divadla v Bratislave

Ďalším z príspevkov Opery SND k Roku Eugena Suchoňa je premiéra jeho historickej opernej fresky Svätopluk. Námet tohto diela siaha k základom dejín slovanského kresťanstva. Mapuje jedno z najdôležitejších období našej histórie, ktoré nezmazateľne predurčilo náš historický vývoj.

V obraze Svätopluka nám tvorcovia opery ponúkajú štúdiu panovníka túžiaceho po jednote svojej ríše. Túto ústrednú postavu nechápu schematicky. Dávajú jej bolestné črty človeka, ktorý vo svojich snahách zlyháva. Hudobnodramatické „ostrie“ tohto diela autor vybrúsil v príkrom konflikte pohanstva na jednej a nového kresťanského posolstva na druhej strane. Suchoňov Svätopluk však v žiadnom prípade nie je len historickým plátnom, opisujúcim slovanské dejiny. Ved' dielo sa končí bolestne, tragicky; a vrcholí predpovedou, že potrvá celých tisíc rokov, kým sa túžba po slobode a jednote splní. Velkoryso koncipovaný Suchoňov opus je o to pôsobivejší, že – ako sa ukazuje – cesta k jednote a porozumeniu je i dnes omnoho zložitejšia, ako by sme si všetci priali.

Na inscenačnú realizáciu tohto predstavenia vedenie Opery SND pozvalo filmového režiséra Juraja Jakubiska, ktorý pred niekoľkými sezónami s úspechom našťudoval slovenskú národnú operu Krútňava. Originálna umelecká optika tohto tvorcu je príslubom nekonvenčného a inšpirujúceho inscenačného tvaru.

SPOMIENKOVÝ VEČER NA

V tomto roku si Slovensko a celý hudobný svet pripomenuli 100. výročie narodenia popredného slovenského hudobného skladateľa, pedagóga a teoretika, zakladateľa modernej slovenskej hudby a autora prvej národnej opery – Krútňava – profesora Eugena Suchoňa.

Viedenský Slováci si toto vzácne výročie – zaradené aj do kalendára výročí UNESCO – pripomenuli 6. novembra 2008 spomienkovým večerom.

Eugen Suchoň sa narodil 25. septembra 1908 v Pezinku a tu aj prežil takmer celý život. Od mladosti sa zapájal do kultúrneho života mesta. Študoval na Dramatickej a hudobnej akadémii v Bratislave. Už počas štúdií začal tvoriť aj profesionálne. Prvou skladbou, ktorú skomponoval, bolo Prelúdium As dur pre husle a klavír v roku 1929.

Cestu do hudobného sveta mu otvorila jeho Baladická suita pre symfonický orchester. Premiéru mala v Bratislave v roku 1935, ale uvedená bola aj vo Viedni

a mnohých ďalších európskych mestách. Slovensko reprezentovala v roku 1946 na prvej hudobnej Pražskej jari.

V roku 1940 vedenie SND postavilo Eugena Suchoňa pred neľahkú úlohu – vytvorí slovenskú národnú operu.

Od samého začiatku skladateľ vedel, že chce napísať modernú operu s námetom zo slovenskej dediny, ale všetky pokusy o vytvorenie libreta stroskotávali.

V roku 1941 sa mu dostala do rúk novela Mila Urbana Za vyšným mlynom,

Večera sa zúčastnila aj riaditeľka Slovenského inštitútu vo Viedni Teodora Chmelová (prvá zprava)

PROF. EUGENA SUCHOŇA

ktorej dej sa odohráva na slovenskej dedine po prvej svetovej vojne. Námet mu bol blízky, lebo prejavy dedinského spôsobu života mohol pozorovať už v rodnom Pezinku.

Prvá slovenská opera Krútňava mala premiéru v roku 1949. S veľkým úspechom ju uvádzali mnohé operné scény nielen v bývalom Československu, ale aj v zahraničí.

Dej opery Krútňava je o láske a žiarlivosti, ktorá dovedie mládenca až k vražde svojho soka. Zločinom si síce otvorí cestu k svadbe s milovaným dievčaťom, ale trápia ho výčitky svedomia a k vražde sa prizná. Krútňava je nielen opera plná ľudových tancov, zvykov a piesní, ale aj strhujúcou a psychologicky prepracovanou drámou ľudí spätých s prírodou a s vierou zdedenou po predkoch. Z nej čerpajú svoju pevnosť a silu vzhopit sa a niesť ďalej svoj neľahký údel.

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok pozval na spomienkový večer vzácných hosťí. Medzi nami sme mali tú česť privítať dcéru prof. Eugena Suchoňa – pani PhDr. Danicu Štilichovú a jej manžela pána PhDr. Petra Štilichu.

Programom nás slovom sprevádzal hudobný kritik pán PhDr. Miloslav Blahynka. Pútavo porozprával nielen o živote, ale aj diele tohto hudobného génia. Bolo by ťažké, čo len vymenovať všetky jeho orchesterálne a komorné skladby, všetky vokálne a zborové symfónie a piesne.

Jadrom hudobného večera bola opera Krútňava a tú nám PhDr. Blahynka priblížil tak obrazne, že sme sa cítili unesení do deja opery. Najdramatickejšie situácie boli podfarbené majstrovským umením ďalších hosťí večera – sólistov Opery Slovenského národného divadla v Bratislave, sopranistky pani Klaudie Derner-Račič a basbarytonistu Mikuláša Doboša. Na klavíri ich sprevádzala vynikajúca koncertná umelkyňa Milada Synková.

Okrem piesní z Krútňavy sme po-

čas večera mali možnosť vypočuť si aj piesne z ďalšej opery Eugena Suchoňa – Svätopluk, ktorej novoprepracovanú premiéru slávnostne uviedli na druhý deň v Slovenskom národnom divadle v Bratislave. ■

Zdroj: www.snd.sk

SVÄTOPLUK

Operneinladung nach Bratislava

Eugen Suchoň's Opern (1960) und Krútňava (1949) sind zwei Grundsteine der slowakischen Opernliteratur. Während Suchoň mit Krútňava ein Werk schuf, welches mit Recht als Nationaloper bezeichnet wird, setzte er sich in Svätopluk mit den tiefsten Wurzeln unserer historischen Identität auseinander, und kreierte somit ein historisches Fresko von aussergewöhnlicher künstlerischen, und in breiteren Zusammenhängen auch kultur-gesellschaftlichen Bedeutung. Es gibt noch einen weiteren Umstand, der Suchoň's Werk so beeindruckend macht: während sich die nationale Wiedergeburt im musik-dramatischen Schaffen unserer älteren Bruderkulturen schon im Laufe des 19. Jahrhunderts äusserte, so dauerte es der slowakischen Kultur bis in die Hälfte des 20. Jahrhunderts bis sich die sgnt. nationale Oper profilierte: es entstanden dadurch Werke vom höchsten künstlerischen Wert, die die Originalität ihrer Autoren mit der Inspiration durch die nationale Kultur verbanden, wie auch mit der bemerkenswerten Konfrontation mit der modernen europäischen Musik des 20. Jahrhunderts. Der Nestor dieser kreativen Bewegung ist ohne Zweifel Eugen Suchoň. Suchoň's historisches Drama Svätopluk hat einen festen Platz auf der Bühne der Oper des Slowakischen Nationaltheaters. Die Geschichte der drei Ruten, die Geschichte von Einheit und von Trennung verliert ihre Gültigkeit auch heute nicht. Zur Neuinszenierung luden wir den gefeierten Filmregisseur Juraj Jakubisko ein. Oliver Dohnanyi, der Operndirektor des SND, übernimmt die musikalische Einstudierung. Die Aufführung von Svätopluk ist ein weiterer Beitrag der Oper des SND zum Eugen Suchoň Jahr. Die Oper wird im Opern- und Ballettsaal des Neuen Gebäudes aufgeführt.

Libretto von Ivan Stodola, Eugen Suchoň und Jela Krčmeryová aus slowakischen literarischen und historischen Quellen.

RAKÚSKY PARLAMENT

SYMBOL RAKÚSKEJ DEMOKRACIE

Tohtoročné predčasné voľby do rakúskeho parlamentu máme aj my – viedenský Slováci ako „potenciálni viedenský voliči“ (Wahlwiener) – za sebou. Jeho 183 kresiel v rokovacej sále čaká na nové „obsadenie“, podobne ako aj ďalšie stoličky z celkového počtu asi 6000 v 1600 miestnostiach na zamestnancov a návštevníkov tejto honosnej budovy v helenistickom štýle. Členovia bezpečnostnej služby majú denne pod kontrolou trinásť kilometrov chodieb, ďalší pracovníci vymieňajú ročne 2000 kusov žiaroviek na 240 lustroch. Nieкто musí byť zodpovedný aj za chod 450 hodín, upratovačky a upratovači majú povinnosť povysávať 1000 metrov červeného koberca alebo vyčistiť 910 okien či 182 záchodov. Keby sme všetkých okolo 300 000 kníh z parlamentnej knižnice uložili vedľa seba, dosiahli by dĺžku asi 12 km, čo je vzdialenosť z parlamentu na zámok Schönbrunn a späť. Uvedené štatistické údaje som si všimla pri bližšom skúmaní informačných tabúl počas prehliadky budovy rakúskeho parlamentu vo Viedni.

Viedeň v druhej polovici 19. storočia

Pozrime sa na parlament očami historikov a prenesme sa do obdobia pred asi 150 rokmi, keď sa cisár František Jozef I. rozhodol zbúrať staré mestské opevnenie a z Glasis, ako sa nazýval zo strategických dôvodov voľný priestor za hradbami, vytvoriť bulvár podľa vzoru Paríža. Obyvatelia Viedne sa nepredbiehali v kúpe pozemkov, pretože boli drahé a podľa cisárovho želania mali byť hodné svojej polohy. Až keď cisár František Jozef I. prisľúbil záujemcom o tieto pozemky oslobodenie od daní na obdobie 30 rokov, poprípade aj nejaký ten šľachtický titul, dožil sa slávnostného otvorenia ulice na Ringu s reprezentačnými palácmi, operou, múzeami a hradným divadlom. Vtedy ešte na stavbu parlamentu nikto nepomýšľal.

Po revolučnom roku 1848, v ktorom nastúpil na trón spomínaný cisár František Jozef I., vládol v Rakúsku neoabsolutistický systém, stavba budovy pre zástupcov

ľudu nebola v pláne. Ale sotva bola dokončená nová ulica Ringstraße, vynorila sa otázka, kde budú zasadať zástupcovia ríše alebo zástupcovia ľudu.

Ríšska rada mala dve komory – poslancov a panskú snemovňu. Panská snemovňa dostala sídlo v Dolnorakúskom krajinskom dome v Panskej ulici (Herrengasse) a pre snemovňu poslancov bola postavená v neuveriteľne krátkom čase, za šesť týždňov, provizórna budova s drevenou konštrukciou: pomenovaná podľa vtedajšieho vedúceho rakúskeho politika Schmerlinga – takzvané Schmerlingovo divadlo. V roku 1861 tam rokovalo 205 poslancov, o pár rokov nato 353.

Projektom spoločného parlamentu, kde by sídlili obidve snemovne, bol poverený rakúsky architekt Theophil Edvard Hansen. Náklady na stavbu vyčíslil do výšky osem miliónov guldenov, svoj honorár si určil na 4,5 percenta zo sumy po-

trebnej na realizáciu stavby. V skutočnosti bol rozpočet krátený na sedem miliónov a architekt dostal menší honorár, ale zato mu bol pridelený šľachtický titul – Theophil Freiherr „von Hansen“.

Základný kameň na stavbu rakúskeho parlamentu bol položený v roku 1874. Súčasne s parlamentom sa na Ringu stavala aj nová radnica, dvorné divadlo, burza a univerzita.

Po prvý raz zasadali poslanci v novej budove parlamentu koncom roka 1883. V januári 1884 navštívil parlament sám ci-

sár, stavba sa mu určite páčila, aj keď myšlienkami v nej hlásanými pravdepodobne nadšený nebol.

Budova parlamentu upúta aj dnes milióny návštevníkov hlavného mesta Rakúskej republiky, počas autobusových okružných jžd obdivujú jej proporcie gréckej architektúry. Jedným z najdôležitejších pravidiel, ktoré mali byť dodržané pri stavbách na Ringu, bolo, aby stavebný štýl zdôraznil účel budovy. Parlament bol postavený v štýle antiky, zvanom historizmus, pretože Grécko je kolískou demokracie. V starom Grécku vznikol par-

lamentárny systém a okrem toho architekt Hansen bol inšpirovaný niekoľkoročným pobytom v Aténach.

Pallas Aténa a krotitelia koní

Pri pohľade na celý komplex susedí pred budovou parlamentu zaujme monumentálna fontána a na nej hrdo stojaca vyše päť metrov vysoká socha bohyne múdrosti Pallas Atény. V jednej ruke drží sošku Niké – bohyňu víťazstva z gréckej mytológie – a v druhej oštep. To, že bohyňa múdrosti je k parlamentu obrátená chrbtom, vedie Viedňanov k rôznym

vtipným poznámkam. Socha je dielom Carla Kundmanna z roku 1902. Hansen ju už nemal možnosť vidieť, zomrel v roku 1891. Pri nohách bohyně múdrosti sú dve sediace sochy: jedna drží v ruke tabuľu, symbolizuje legislatívu, a druhá s mečom v ruke je symbolom exekutívy. Sochy vpredú a vzadu na podstavci pod Pallas Aténou predstavujú rieky Dunaj, Inn, Moldavu a Labe. Keď sa zadívame na alegóriu rieky Dunaj, v plnej kráse vytvarovanej a odhaľujúcej ženské vnady, spozorujeme, ako vábi Inn (Inn je v nemčine mužského rodu) do svojho lona. Vieme, že Inn sa vlieva do Dunaja, čo Carl Kundmann znázornil takouto atraktívnou formou.

Na podstavcoch po oboch stranách budovy sú do komplexu včlenené sochy krotiteľov koní, aby páni politici (dámy ešte vtedy v parlamente neboli) nezabúdali krotiť svoje vášne a emócie a rozumne uvažovali o tvorbe zákonov.

Na ľavej strane pozdĺž rampy sedia štyri sochy gréckych historikov, na pravej ich rímski kolegovia. Ich úloha je jasná. Čo sa v tomto dome stane alebo o čom sa rozhodne, bude zapísané a vojde do histórie. A prečo to symbolizujú práve Gréci a Rimania? Starovekí Gréci boli veľkí filozofi, myslitelia a teoretici a Rimania šikovní obchodníci, právnici, ktorých právny systém je ešte v súčasnosti

základom právneho systému Rakúskej republiky.

Celá budova parlamentu je vyzdobená početnými reliéfmi a sochami. Na streche tróni osem z bronzu odliatych štvoryliek (quadrig). Keď zdvihneme pohľad ponad centrálny vchod, zbadáme cisára Františka Jozefa I., ako pozýva korunné krajiny zúčastniť sa zákonodarnej práce. Za jeho 68-ročnej vlády mala monarchia 17 korunných krajín, materiál na stavbu parlamentu pochádza z každej z nich. Vedeli by sme si spomenúť z hodín dejepisu a vymenovať, ktoré to boli? Boli to Čechy, Bukovina, Dalmácia, Arcivojvodstvo pod a nad Ennsom (dnešné Dolné a Horné Rakúsko), Galícia a Lodomeria, Korutánsko, Krain, Küstenland (Görz + Istria + Terst), Morava, Salzbursko, Sliezske, Steiersko, Tirolsko s Vorarlbergom tvorili cisárstvo Rakúska, alebo ako je to oficiálne uvádzané, kráľovstvá a krajiny zastúpené v ríšskej rade. Kde sme boli my Slováci? No predsa pod Horným Uhorskom.

V poslednom roku monarchie zasadalo v parlamente 516 poslancov. V pléne poslaneckej snemovne Ríšskej rady bol poslancom viedenského parlamentu aj budúci prvý československý prezident Dr. Tomáš Garrigue Masaryk (1918 – 1935). Vyštudoval na viedenskej univerzite filozofiu. Pamätnú tabuľu na jeho pobyt vo Viedni môžeme nájsť na rožnej budove oproti Kos-

tolu sv. Petra v 1. obvode. Karel Kramár, jeho ministerský predseda, tiež kedysi sedel v tejto bývalej budove Ríšskej rady (pôvodný názov parlamentu) na Ringu.

Na štyri metre vysokej príjazdovej rampe pred budovou parlamentu bola v roku 1918 vyhlásená Prvá rakúska republika (die Erste Republik Österreich), ktorá zároveň budovu prevzala.

Prvá žena vo funkcii prezidentky Spolkovej rady Rakúska, a tým aj prvá žena na svete vo vedúcej funkcii parlamentárnej inštitúcie, bola v rokoch 1927 – 1928 Olga Rindl-Zeynek pochádzajúca zo Štajerska.

Počas druhej svetovej vojny bola budova parlamentu sčasti zničená, v roku 1956 zrekonštruovaná a v ďalších rokoch znova a znova adaptovaná. Po poslednej renovácii parlamentnej budovy v roku 2005 vzniklo verejnosti prístupné návštevnícke centrum, ktoré poskytuje rozsiahlu ponuku multimediálnych informácií a umožňuje prehliadky pre domácich i zahraničných turistov a návštevníkov.

Mramorová sála

Noblesná hala s červeno sfarbenými mramorovými stĺpmi v centrálnej časti budovy dôstojne spája historickú, antickými prvkami vyzdobenú zasadaciu miestnosť bývalej snemovne poslancov

so zasadačkou národnej rady. Na stĺpy bol použitý mramor najlepšej kvality zo Salzburgu. Každý zo stĺpov mramorovej sály váži 16 ton. Keby sme chceli ohodnotiť cenu takého jedného stĺpa podľa dnešnej kúpnej sily, dostali by sme sa na sumu vyše 636.000 eur.

Historická zasadacia miestnosť slúži v súčasnosti len na spolkové zhromaždenie, na ktorom sa stretnú poslanci Národnej rady a členovia Spolkovej rady Rakúska za účelom „Angelobung“ – sľubu prezidenta slúžiť občanom a republike – majú aj právo v prípade nutnosti prezidenta republiky zbaviť úradu.

V zasadacej miestnosti národnej rady rokovala pôvodne panská snemovňa, po bombovom zásahu v roku 1945 bola však zničená. Dnešná úplne nanovo zariadená zasadacia miestnosť národnej rady je typickým príkladom architektúry 50. rokov 20. storočia. Veľký oceľový spolkový orol nad rečníckym pultom od umelca Rudolfa Hoflehnera je jej jedinou výzdobou. Toto drevené pozadie s orlom známe z televíznych prenosov a dokumentárnych fotografií zostane aj po plánovanej prestavbe sály podľa víťazného projektu z linkeckej architektonickej kancelárie Andreea Heidla, ktorá sa má realizovať v rokoch 2010 – 2012.

Poslancov do národnej rady volí ľud na obdobie piatich rokov. Poslednú septembrovú nedeľu v tomto roku mali po prvý raz možnosť prísť k volebným urnám a odovzdať svoj hlas už aj šestnásťroční občania Rakúskej republiky. Hlavnou úlohou národnej rady je zákonodarstvo a jeho kontrolná funkcia.

Autorka fotografií: Jana Gregor

V bývalej predizbe panskej snemovne v budove parlamentu sídli od roku 1920 Spolková rada, ktorá má 62 členov zvolených krajiniskými parlamentmi všetkých deviatich spolkových krajín Rakúska. Každá spolková krajina vyše podľa veľkosti najviac dvanásť, najmenej troch členov do Spolkovej rady, ktorí zastupujú záujmy jednotlivých spolkových krajín. Spolková rada má napríklad právo vzniesť námietku voči zákonu ustanovenému Národnou radou. Národná rada sa daným zákonom potom nanovo zaoberá, ale má právo na svojom rozhodnutí zotrvať.

Mramorová sála spája nielen zasadacie miestnosti, ale aj ľudí pri podujatiach najrôznejšieho druhu v nej. Najnovšie bude dokonca prenajatá na podujatie tanečného festivalu a premení sa modernou choreografiou z nehybnej majestátnej haly pomocou vznášajúcich sa bielych balónov na miestnosť plnú pohybu a možno aj povznášajúcich myšlienok pozorovateľov.

Palais Eppstein – sekretariát Parlamentu?

Áno, presne tak nazývajú Viedenchania budovu, ktorá pôvodne patrila bankárovi židovského pôvodu Gustavovi Ritterovi von Eppstein. Eppstein pochádzal z rodiny, ktorá zbohatla na výrobe textilu, on

sám založil v roku 1864 súkromnú banku Eppstein. Tešil sa všeobecnému obdivu, bol uznávaným dobrodincom a tútorom umenia.

Jeho palác je tiež dielom Theophila Hansena, postavili ho na najdrahšom pozemku Ringstraße. Na prízemí bola banka, v Bel Etage (na vyvýšenom poschodí) súkromný byt rodiny Eppsteinovcov. Následkom krachu na burze vo Viedni v roku 1873 Eppstein prišiel o celý majetok, osobnou obetou zachránil svoju banku pred krachom, bez ujmy na cti ju zatvoril a vysťahoval sa z paláca.

V noblesnom paláci na Ringu potom sídlilo anglické plynárske spoločenstvo zásobujúce časť Viedne plynom. V povojnových rokoch tu sídlila sovietska komandatúra a naposledy od roku 1958 do roku 2000 tu mala svoje kancelárske priestory mestská školská rada. Od roku 2005, po renovácii paláca pod vedením architektov Töpfera a Van der Donka, slúži na parlamentárne účely. Na slávnostnom otvorení sa zúčastnil Eppsteinov vnuk, ktorý dnes žije v Maďarsku. ■

Použitá literatúra:

www.parlament.gv.at

www.standard.at/Parlamentumbau

Wagner-Rieger: *Theophil von Hansen*

Johann Szegö: *Kulturmagazin der Wiener*

Fremdenführer / Das Parlament

SLOVENSKÁ REPUBLIKA A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRAŇIČÍ 2008

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripravil Stálu konferenciu Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008 s ústrednou témou „Slovenčina v slovenskom zahraničí“. Konferencia sa konala pod záštitou predsedu vlády Slovenskej republiky pána Roberta Fica v dňoch 6. – 8. novembra 2008 v priestoroch City Hotelu Bratislava. Zúčastnili sa na nej zástupcovia spolkov a odborníci z radov Slovákov žijúcich v zahraničí i zo Slovenska, ktorí sú kompetentní vyjadriť sa k danej téme. Na konferencii bolo prítomných 101 delegátov z 25 krajín.

Hlavným poslaním konferencie bola prezentácia poznatkov a skúseností v oblasti komunikácie a vzdelávania v materinskom jazyku v prostredí slovenských komunít vo svete. Ústredná téma bola rozdelená do troch tematických okruhov, a to: Formy výučby slovenského jazyka v jednotlivých krajinách; Komunikácia v slovenskom jazyku v rodinnom, spoločenskom a cirkevnom živote a Slovenský jazyk v krajských tlačových a elektronických médiách a ich vplyv na udržiavanie národnej povedomia. Závery konferencie poskytujú platformu pre ďalšie smerovanie štátnej politiky Slovenskej republiky v tejto oblasti. Súčasťou konferencie bol aj slávnostný gala večer pod názvom Slovensko ďakuje, ktorý sa konal v historickej budove Slovenského národného divadla v Bratislave dňa 7. novembra 2008. Gala večer bol aktom vyjadrenia vďaky Slovenskej republiky krajinám, ktoré v rôznych emigrantských vlnách prijali našich občanov a pomohli im vytvoriť podmienky na ich ďalší plnohodnotný život v zahraničí. Na gala večer, ktorý sa konal pod záštitou prezidenta SR Ivana Gašparoviča, boli pozvaní predstavitelia krajských spolkov a organizácií, veľvyslanci a vedúci zastupiteľských úradov zainteresovaných krajín, ako aj predstavitelia výkonnej a zákonodarnej moci Slovenskej republiky. V programe vystúpili špičkoví slovenskí umelci a súbory: Pavol Hammel a skupina Prúdy, Dalibor Karvaj a Zlaté husle, Lúčnica, J. Benedik, M. Eliášová, G. Dzuríková, S. Valentová, B. Turzonovová, orchester M. Dudíka, P. Cmorík, bratia Muchovci, J. Babjak a spevácky zbor Rodokmeň. Moderovala Alena Heribanová.

Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008 sa konala v dňoch 6. – 8. novembra 2008 v City Hotel na Seberíniho ul. č. 9 v Bratislave za účasti 101 delegátov slovenských spolkov a organizácií z 25 krajín sveta. Ústrednou témou konferencie bola Slovenčina v slovenskom zahraničí.

Znalosť materinského jazyka je základnou podmienkou uchovania slovenskej národnej identity vo svete a účinným antiasimilačným nástrojom. Výučba v slovenskom jazyku alebo slovenského jazyka je jedným zo základných predpokladov plnohodnotnej existencie slovenskej komunity v zahraničí. Okrem osvojovania si materinského jazyka poskytuje informácie o slovenskej kultúre, histórii, vytvára pozitívny vzťah k Slovenskej republike a v neposlednom rade vychováva inteligenciu, dôležitú pre ďalší rozvoj krajskej komunity.

ZÁVERY ZO STÁLEJ KONFERENCIE SLOVENSKÁ REPUBLIKA A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRAŇIČÍ 2008

1. blok: Formy výučby slovenského jazyka v jednotlivých krajinách

1. prioritne smerovať štátnu politiku vlády Slovenskej republiky na podporu a rozvoj výučby v slovenskom jazyku a slovenského jazyka na všetkých stupňoch národnostných škôl v komunitách Slovákov žijúcich v zahraničí;

2. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky a v spolupráci s odbornou Komisiou pre školstvo a vzdelávanie pri Úrade pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripraviť analýzu aktuálneho stavu a potrieb v oblasti slovenského školstva a vzdelávania v slovenskom jazyku v prostredí slovenských menšín a komunít v zahraničí a vypracovať návrhy riešení problémov;

3. zabezpečiť vybavenie menšinových škôl s vyučovaním v slovenskom jazyku alebo slovenského jazyka v zahraničí učebnými pomôckami a podporovať vypracovávanie učebných pomôcok odborníkmi a vzdelávacími inštitúciami z krajských komunít;

4. zabezpečiť učebnice slovenského jazyka a literatúry, respektíve iných predmetov pre slovenské školy v zahraničí s finančným príspevkom Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

5. výber vysielaných hosťujúcich učiteľov realizovaný Ministerstvom školstva Slovenskej republiky prispôbiť odborným požiadavkám a nárokom krajských škôl a zabezpečiť vysielanie učiteľov aj do krajín, do ktorých sa doteraz nevysielali, ale v ktorých takýto záujem existuje;

6. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky zabezpečiť odborné doškoľovania pedagógov krajských škôl a metodickú pomoc v Slovenskej republike aj v krajine ich pôsobenia; zabezpečiť verifikáciu udelených certifikátov;

7. podporovať všetkými dostupnými prostriedkami vznik, rozvoj a chod predškolských zariadení s výučbou slovenského jazyka;

8. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky zvýšiť počet prideľovaných krajských štipendií, rozšíriť skladbu štipendijných študijných odborov v zmysle potrieb komunít a vytvoriť mechanizmus udeľovania motivačných štipendií pre žiakov slovenských základných a stredných škôl vo svete, ako aj študentov vysokých škôl študujúcich slovenský jazyk vo svojej domovskej krajine;

9. systematicky zriaďovať slovenské lektoráty a iniciovať výučbu slovakistiky na univerzitách v krajinách, v ktorých žijú Slováci;

10. rozšíriť prístup k zdokonaľovaniu sa v slovenskom jazyku prostredníctvom nových informačných technológií, e-learningových programov, dopracovaním a realizovaním nových foriem výučby slovenčiny ako cudzieho jazyka s dôrazom na mladú generáciu;

11. iniciovať podpísanie bilaterálnych dohôd v oblasti školstva s krajinami, kde takáto dohoda ešte nie je, resp. doplniť jestvujúce dohody na základe požiadaviek a potrieb krajskej komunity a zahrnúť do ich obsahu aj oblasť uznávania dokladov o vzdelaní absolventov slovenských vysokých škôl;

12. uľahčiť proces udeľovania víz pre študentov študujúcich v Slovenskej republike, účastníkov vzdelávacích kurzov a škôl v prírode;

13. prostredníctvom Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky zabezpečiť systémové riešenie zdravotného poistenia študentov stredných škôl z krajských komunít v zahraničí;

14. špecifikovať a zjednotiť vykonávanie rozdielových skúšok pri návrate žiaka zo zahraničného študijného pobytu;

15. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky zabezpečiť podmienky na vyučovanie slovenského jazyka na školách víkendového typu, identifikovať adekvátnu formu absolvovania záverečných skúšok pre účastníkov týchto škôl a vypracovať metodiku výučby slovenského jazyka pre víkendové školy;

16. systematicky podporovať extrakurikulárne aktivity na podporu pestovania a rozvoja slovenskej identity (putovná súťaž zo slovenských dolnozemskej reálií pre stredoškôľakov, letné tábory, poznávacie pobyty detí v Slovenskej republike, umelecké sústredenia a súťaže detí a mládeže atď.);

17. vzhľadom na prebiehajúcu reformu školstva v Slovenskej republike vypracovať a finančne zabezpečiť prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky náležité materiály pre zavedenie voliteľného predmetu o Slovákoch žijúcich v zahraničí na základných a stredných školách v Slovenskej republike v spolupráci s odborníkmi z radov Slovákov žijúcich v zahraničí.

2. blok: Komunikácia v slovenskom jazyku v rodinnom, spoločenskom a cirkevnom živote

1. venovať trvalú pozornosť plneniu Európskej charty regionálnych a menšinových jazykov v krajinách, ktoré ju ratifikovali pre slovenčinu;

2. požadovať účasť krajských organizácií na tvorbe a výkone medzivládnych dohôd a na práci zmiešaných odborných komisií a pracovných skupín;

3. dopracovať systém zásobovania krajských knižníc slovacikami zo Slovenska a slovenských knižníc slovacikami zo zahraničia; zaviazat spolky, vydavateľstvá a jednotlivcov, ktorí vydávajú knihy pomocou grantového systému Slovenskej republiky k ich odovzdávaniu prostredníctvom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí do ústredných knižníc ako povinný výtlačok a naďalej podporovať dostupnými prostriedkami edičnú činnosť v slovenskom jazyku;

4. k trvale prioritným projektom zaraďovať podujatia a aktivity zamerané na prácu s mládežou a deťmi, ktoré prebiehajú v slovenskom jazyku;

5. podporiť vznik a zriadenie slovenských evanjelických a katolíckych duchovných stredísk v krajinách, kde došlo k zmene podmienok na základe zvýšenej koncentrácie Slovákov;

6. finančne a materiálne podporovať národno-kultúrne, sociálne a spoločenské aktivity duchovných stredísk, ktoré nie sú hradené ani z prostriedkov cirkvi v krajine pôsobenia a ani z prostriedkov cirkvi na Slovensku.

3. blok: Slovenský jazyk v krajských tlačových a elektronických médiách a ich vplyv na udržiavanie národného povedomia

1. realizovať najneskôr do polovice roku 2010 na základe rokovani so Slovenskou televíziou a Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky v spolupráci so Svetovým združením Slovákov v zahraničí projekt televízneho vysielania pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ako je obsiahnutý v Koncepcii štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015 s čo najširším pokrytím vrátane zámoria. Parciálne úlohy odporúčame realizovať už v roku 2009;

2. iniciovať, prehlbovať a monitorovať programovú a kultúrnu výmenu medzi Slovenským rozhlasom a Slovenskou televíziou a krajskými rozhlasovými a televíznymi redakciami v zahraničí, zdôrazňovať predovšetkým potreby mladšej generácie Slovákov vo svete;

3. mediálne prostriedky sústrediť aj na spracúvanie tematických okruhov (ekonomických, sociologických a ďalších), zaujímavých pre vedecko-pedagogické inštitúty, podnikateľskú sféru, turistický ruch a pracovné príležitosti;

4. dostupnými prostriedkami podporovať, koordinovať, analyzovať a vyhodnocovať technické a materiálne vybavenie slovenských krajských redakcií (televíznych, rozhlasových, tlačných a internetových), ako i krajských vydavateľstiev a inštitúcií zaoberajúcich archivovaním kultúrneho dedičstva;

5. iniciovať verejnoprávne médiá k vysielaniu mediálnych a jazykových odborníkov, ktorí budú pomáhať slovenským médiám v zahraničí a hľadať spoločné ekonomické možnosti realizácie;

6. pre redaktorov, dramaturgov, moderátorov a ďalších tvorivých pracovníkov krajských médií pripravovať vzdelávacie programy a štáže na Slovensku (v spolupráci s TASR, Slovenským rozhlasom, Slovenskou televíziou, slovenskými univerzitami a ďalšími vedecko-pedagogickými inštitúciami);

7. nabádať k využívaniu existujúcich zdrojov informácií o koncepcii a praktických krokoch štátnej politiky voči krajanom a súčasne zabezpečovať pravidelné informovanie slovenskej verejnosti o živote krajských spoločenských, spolkových a komunitných v zahraničí;

8. iniciovať aktívnejší prísun informácií zo slovenských spolkov a organizácií v zahraničí pre slovenské médiá, týkajúci sa ich činnosti a aktivít s cieľom poskytovať tieto informácie slovenskej verejnosti;

9. zintenzívniť spoluprácu s Literárnym informačným centrom a ďalšími inštitúciami na Slovensku pri zasielaní slovenských kníh, periodík, odbornej literatúry a ďalších tlačových materiálov, filmovej produkcie, zvukových materiálov a videonahrávok v slovenskom jazyku pre krajské médiá, spolky, školy a inštitúcie v zahraničí;

10. opätovne otvoriť a prehodnotiť zmluvu s TASR za účelom poskytovania servisu pre krajské médiá;

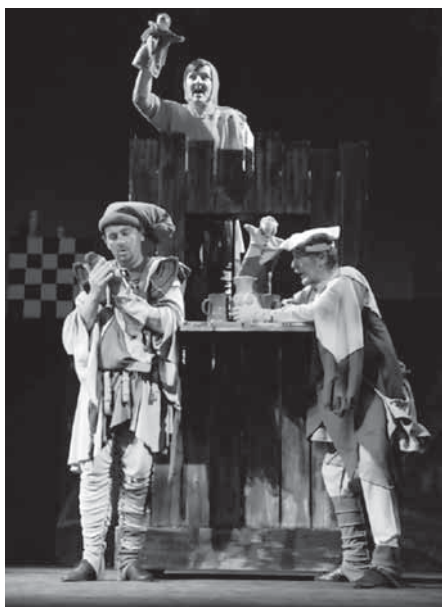
11. v roku 2009 zorganizovať pracovné fórum s odborníkmi verejnoprávnymi médií, PR agentúr, SACR, SARIO na výmenu vzájomných skúseností a prehĺbenie vzájomnej spolupráce. ■

HUDOBNÝ VEČER S ČLENMI ŠTÁTNEJ OPERY V BANSKEJ BYSTRICI

Operu v Banskej Bystrici netreba našim divákom osobitne predstavovať, pretože si takmer po päťdesiatich rokoch tvorivej práce našla plné umelecké uplatnenie nielen na domácej scéne, ale aj v zahraničí. Pravidelne sa prezentuje na medzinárodnej opernej časti festivalu Zvolenské hry zámocké, kde sa každoročne v júni a júli vystrieda rad uznávaných domácich aj európskych operných interpretov, najmä z Talianska. Tento festival je avantgardný a povestný tým, že premiéruje a na scénu uvádza málo známe, často zabudnuté alebo menej populárne operné tituly.

Zvolenský zámok je každoročne dejiskom operného a divadelného festivalu Zvolenské hry zámocké

Šimon Svitok v opere Král a múdra žena

Aby sme aj my vo Viedni mali možnosť zoznámiť sa s touto opernou scénou, pozvali sme 24. apríla 2008 ich členov na komorný koncert. Predstavili sa nám sólisti – sopranistky Oľga Hromadová a Katarína Perencseiová a barytonista Šimon Svitok. Na klavíri ich sprevádzala Martina Svitková. V prvej časti si zvolili klasický operný repertoár z diel W. A. Mozarta, G. Donizettiho, G. Verdiho a G. Pucciniho s áriami a duetami z oper *Čarovná flauta*, *Don Pasquale*, *Don Carlos* a *Bohéma*.

V druhej časti večera sa nám prihovorili odľahčenejším žánrom s melódiami z operiet a muzikálov, ako *Veselá vdova*, *Netopier*, *Čardášová princezná*, *Cigánska láska* a *My fair Lady*. Olinku Hromadovú

som poznala ešte pred mnohými rokmi počas môjho pôsobenia v Banskej Bystrici ako začínajúcu operetnú subretu a žasla som, ako sa za tie roky vypracovala na opernú divu veľkého formátu, ako rozšírila svoj repertoár a perfektne prepracovala svoj hlasový register. Aj ostatným sólistom patrí vysoké uznanie za ich brilantné a vyrovnané umelecké výkony. Nebol to však len môj dojem, pretože aj publikum neustále odmeňovalo ich výkony dlhotrvajúcim potleskom a spontánnym „bravo“ a „standing ovation“ a vyžiadalo si niekoľko prídavkov. Očarili nielen vynikajúcou hlasovou dispozíciou, nádhernými kostýmami, adekvátnou dramaturgiou, ale ich celkové podanie prispelo k sviatočnej atmosfére tohto vydareného večera.

Oľga Hromadová v postave Mimi v Pucciniho opere *Bohéma*

Veľmi si cením, že po koncerte prišlo od účinkujúcich pochvalné uznanie, že také vnímavé a fundované publikum už dávno, dávno nepamätajú a hovorili to naozaj úprimne. Takže sme si gratulovali vzájomne. Potvrdila sa stará osvedčená pravda, že skutočne hodnotný umelecký večer je vždy súhra dvoch komponentov: umelcov a publika. ■

Edith Veith

DLHÁ NOC POÉZIE A PRÓZY

Myšlienka na uskutočnenie takéhoto podujatia vznikla veľmi náhodne a nečakane u mňa v záhrade, kde sme si s priateľkami Judith a Evou zaspomínali na naše mladé časy, keď sme si ešte našli čas a chuť na čítanie a recitáciu poézie a spontánne sme lovili v pamäti útržky, ale i celé slohy známych (zo školských lavíc) i menej známych (o tých sme sa v škole veľa nedozvedeli) básní. A tak nám zišlo na um, že ako kultúrny spolok by sme sa k prednesu poézie mohli vrátiť. Možno by sa našli aj iní, ktorým poézia a próza ležia na srdci a radi by sa pridali k nám.

Trvalo nám však dlhšie ako dva dva roky, kým sa myšlienka stala skutkom.

6. marca 2008 sa na Otto-Bauer-Gasse zišlo niekoľko milovníkov poézie a prózy. Odznala nielen poézia našich klasikov Jána Bottu či Ľuda Ondrejova (Eva Jochmann), ale aj predstaviteľov svetovej literatúry následných epoch až po súčasnosť – Jana Nerudu, Charlesa Baudelaira, Anny Achmatovovej, Maše Kaléko (Judith Krammer) či Pavla Koyša (Magda Nečasová), ale i dramatizovaný fejtón Milana Lasicu Bodka (Ingrid Fux a Jana Gregor). Je len potešiteľné, že na tomto večere bola zastúpená aj druhá časť publika nášho spolku – tá „österreichische“. Odznali básne aj v nemčine J. W. Goetheho Der Erlkönig v interpretácii našich rakúskych priaznivcov (Martin Möller) a Erich Fried (Judith

Krammer). Stretla sa poézia slovenská a rakúska.

Bolo nám cťou, že medzi nás amatérov prišiel tento večer pozdvihnúť a profesionálne osviežiť teraz už riaditeľ Činohry SND, pedagóg na VŠMU a uznávaný recitátor Štefan Bučko. Chvilu ticha a rozjímania podfarboval hrou na klavíri Sigi Wagner.

Tento literárny večer bol skromným pokusom o uskutočnenie projektu, keď sme si my, doteraz vždy len diváci, aktívne pripravili program, vyzdvihli a posilnili poslanie nášho spolku na udržiavanie svojich tradícií a krásneho hovoreného slova – našej malebnej slovenčiny. Rozlúčili sme sa v nádeji, že síce bol prvý, ale iste nie posledný. ■

Zľava: Ingrid Fux a Jana Gregor

Aj čítanie poézie si našlo svojich priaznivcov

OSUD NA SLOVENSKU NIE OJEDINELÝ

Spomienka na ŠTEFANA KASARDU

(* 18. december 1935, Sačurov –
† 15. september 2006, Košice)

Na tomto literárnom večere sme si spomenuli na významného slovenského dramatika a spisovateľa Štefana Kasardu. Chcela by som tomuto vzácnemu človeku, zároveň aj môjmu priateľovi a bývalému kolegovi, ktorý už, žiaľ, nie je medzi nami, vzdať hold.

Študoval na gymnáziu v Humennom, neskôr pokračoval na Filozofickej fakulte v Prešove. V rokoch 1957 – 1959 pracoval ako stredoškolský profesor v Trebišove, v rokoch 1959 – 1972 bol redaktorom a vedúcim vysielania Československého rozhlasu. Počas normalizácie musel z rozhlasu odísť a pracoval ako referent v Košiciach, vychovávateľ v Čečejovciach, administratívny pracovník. Roku 1990 sa vrátil do rozhlasu ako dramaturg Odbornej redakcie literárno-dramatického vysielania Slovenského rozhlasu v Košiciach.

Bol to mimoriadny talent, ale asi sa narodil – ako sa hovorí – v nesprávny čas a na nesprávnom mieste. Jeho hviezda začala stúpať začiatkom 60. rokov. Bol uznávaným dramatikom a jeho rozhlasové divadelné hry sa uvádzali nielen u nás, ale aj v Nemecku, Holandsku, Poľsku a Švajčiarsku. Pre jeho politickú angažovanosť ho rok 1968 nadobro tvorivo odpísal, prišiel zákaz činnosti, s tým spojené osobné problémy, a tak najplodnejšie roky života prežil v nútenom tvorivom útlme a čiastočným písaním „do šuplíka“. Až po nežnej revolúcii mohol nadviazať na pretrhnutú niť šesťdesiatych rokov.

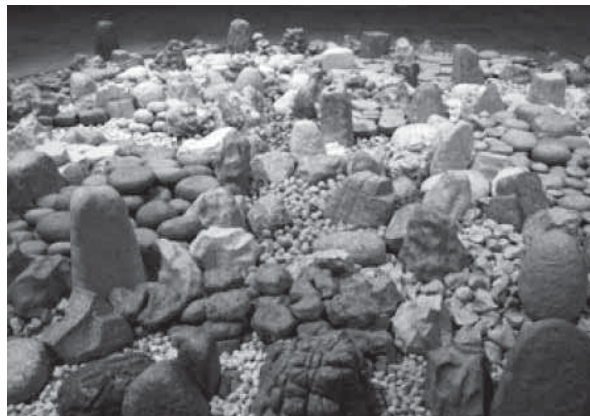
Čeť jeho pamiatke!

Edith Veith

MATEJ KRÉN

INTROSPEKTÍVA

26. november 2008 – 8. marec 2009
Galéria mesta Bratislavy, Mirbachov palác

V Galérii mesta Bratislavy v Mirbachovom paláci možno vidieť od 26. novembra 2008 do 8. marca 2009 unikátnu výstavu projektov umelca Mateja Kréna, ktorý získal výrazné medzinárodné renomé. Výstava Matej Krén – Introspektíva je pokračovaním umeleckého projektu Henkel Slovensko Slovensku, ktorý už po deviatykrát realizuje spoločnosť Henkel Slovensko. Projekt svojim náročným a nekompromisným prístupom k výberu z tvorby súčasných výtvarných umelcov umožňuje návštevníkom objaviť najpozoruhodnejšie a najfascinujúcejšie diela. Na súčasnej výstave, ktorá je z hľadiska financovania a realizácie najnáročnejšia v doterajšej histórii Galérie mesta Bratislavy, je prezentovaných päť autorových mimoriadne pôsobivých projektov. Charakteristické pre ne je ich uhrančivé ohnisko – kniha. Virtuálna kamenná záhrada pochádza z roku 1995 – 1996 a na Slovensku ešte nebola vystavená. Dejiny umenia (Druhé vydanie) a olejomalba Kužeľ sú prvýkrát prezentované práve na tejto výstave, rovnako ako monumentálna inštalácia z kníh Scanner a projekt Okno (tónického priestoru) adaptované pre daný priestor.

Dielo Mateja Kréna je nezameniteľné mimoriadnym tvorivým rozpätím. Pozornosť odborníkov i laického publika upútava vyhraneným prístupom k soche, objektu, inštalácii, kresbe, grafike, maľbe, akčnému umeniu, filmu, hudbe, zvuku a slovu. Jeho práce sa dotýkajú nielen aktuálnych problémov, ako je stieranie hraníc medzi skutočnosťou a fikciou, pamäťou a súčasnosťou, ale aj klasických výtvarných tém – vzťahu vnútorného a vonkajšieho, časti a celku a podobne. Pre jeho tvorbu je charakteristické hľadanie obsahovej komplexnosti vyjadrené lapidárnou a zrozumiteľnou rečou.

Narodil sa v Trenčíne, absolvoval Strednú školu umeleckého priemyslu v Bratislave, v štúdiu ďalej pokračoval na Vysokej škole múzických umení v Bratislave a na Akadémii výtvarných umení v Prahe. Už v absolventskom ročníku získal na Medzinárodnej výstave študentov v japonskom Kobe Čestné uznanie (1985).

V rokoch 1986 – 1989 realizoval v barandovskom filmovom štúdiu Bratři v triku animovaný film That's a movie, ktorý bol uvedený na medzinárodných filmových festivaloch v Berlíne, Paríži, Trenčianskych Tepliciach a v španielskej Huesce, kde za jeho výtvarné stvárnenie získal Hlavnú cenu Danzate del Oro (1991).

Do roku 1989 sa zúčastnil na mnohých výstavách, napr. Artprospekt, Posun artefaktu, Terén a i. v rámci neoficiálnej výtvarnej scény, ktorá svoj prejav neprispôbovala ideologizovanému vkusu obdobia normalizácie. V tomto zmysle sa do širšieho povedomia verejnosti natrvalo zapísala

výstava Suterén (1989), na ktorej skupina bratislavských umelcov dokázala zakódovať do hlbších významových rovín svojich diel esenciu autentického životného pocitu človeka v „reálnom socializme“.

Po novembrových udalostiach sa spolupodieľal na transformácii Vysokej školy výtvarných umení, kde krátko pôsobil aj ako pedagóg. Od začiatku 90. rokov vystavuje na prestížnych svetových prehliadkach umenia v dôležitých metropolách Európy i záhoria (Amsterdam, Berlín, Budapešť, Chicago, Lisabon, Paríž, Philadelphia, Praha, Sao Paolo, Sevilla, Soul, Viedeň a i.). Patrí k vybraným svetovým výtvarným umelcom, ktorí dostali pozvanie na dlhodobý pobyt do medzinárodného Štúdia kreativity v Manufacture Nationale de Sevres v Paríži, kde realizoval vlastné projekty s využitím netradičného spracovania porcelánu (1992 – 1993). V roku 1998 natrvalo umiestnil dielo Idiom vo vestibule Mestskej knižnice v Prahe. Jeho knižná rotunda s názvom Gravity mixer sa stala podstatnou súčasťou expozície Českého pavilónu na EXPO 2000 v Hannoveri. V rokoch 2004 – 2005 reprezentoval slovenské výtvarné umenie v rámci puťovného projektu The New Ten po viacerých významných centrách Európy. Projekt bol koncipovaný ako symbolické pripojenie k Európskej únii v oblasti súčasného výtvarného umenia. V roku 2006 ho portugalská nadácia medzinárodného významu Calouste Gulbenkian Foundation oslovila, aby pri príležitosti osláv 50. výročia jej založenia vytvoril špeciálny projekt Book Cell. Pri

príležitosti otvorenia Centra súčasného umění DOX v Prahe v roku 2008 pripravil monumentálnu inštaláciu Sediment. Obrovská zakrivená stena postavená z kníh spája novým a šokujúcim spôsobom materiálny a symbolický svet, a tak vytvára znepekujúcu fyzickú skutočnosť. Nielen knihy, ale aj stena z nich postavená, je zároveň hmotným útvarom a mnohovrstevným symbolom. Môže byť vnímaná ako fyzická prekážka so všetkými symbolickými konotáciami, ale aj ako metafora individuálnej a kolektívnej pamäte, ktorej povaha je napriek jej materiálnej podobe nehmotná.

Matej Krén získal niekoľko prestížnych medzinárodných ocenení: Cenu kritiky a Cenu diváka za prezentované dielo Idiom na Biennale súčasného umenia v Sao Paolo (1994). Hlavnú cenu na celosvetovej výtvarnej súťaži Promotion of the Arts organizovanej UNESCO v Paríži (1995). V tom istom roku mu významná americká nadácia Pollock-Krasner udelila tvorivé štipendium a za úspešnú reprezentáciu slovenského umenia v zahraničí prevzal ocenenie ministra kultúry SR. V roku 2004 sa stal držiteľom slovenského výročného ocenenia za umenie – Ceny Tatra banky.

Krénové diela sú súčasťou mnohých zahraničných i domácich zbierok umenia. Jeden z jeho medzinárodne oceňovaných projektov posledných rokov Pasáž predstavuje dominantu trvalej zbierky Galérie mesta Bratislavy.

Matej Krén momentálne žije a tvorí v Prahe.

<http://www.gmb.sk/>

JOSÉ MANUEL BARROSO,
predseda Európskej komisie

**STAČÍ IBA
KLIKNUTIE**

www.europeana.eu

Zdá sa, že takéto knižnice sú už minulosťou...

V staroveku ľudia považovali obrovskú Alexandrijskú knižnicu ukrývajúcu desiatky tisíc diel za „srdce civilizácie“. Osud väčšiny týchto diel však navždy spečatila vojna a požiar tejto budovy. Dnes, vďaka dlhotrvajúcemu mieru a nevidanej prosperite, môže Európa začať s novým, rozsiahlejším a dozaista ešte masívnejším projektom knižnice nazvaným Europeana.

Europeana je digitálna knižnica Európy, ktorá dnes verejnosti otvára svoju virtuálnu bránu. Ide o viacjazyčný on-line portál spájajúci na jednom mieste všetky poklady kultúrneho dedičstva, ktoré pre digitálnu podobu poskytli národné knižnice, múzeá a archívy z 27 členských štátov EÚ.

Europeana má potenciál zohrávať ešte významnejšiu úlohu ako Alexandrijská knižnica v časoch staroveku. Dôvodom nie je len fakt, že technológia digitalizácie umožňuje na celé stáročia zachovávať kultúrne pamiatky. Je to predovšetkým skutočnosť, že zatiaľ čo obsah Alexandrijskej knižnice bol prístupný len veľmi úzkemu okruhu ľudí, ktorí si mohli dovoliť cestovať až do Egypta, dnešná Európska digitálna knižnica je otvorená všetkým záujemcom o umenie.

Oddnes sa budú môcť používatelia internetu - návštevníci stránky www.europeana.eu vydať na virtuálnu cestu za pokladmi európskeho kultúrneho dedičstva - na tejto ceste hravo prekonajú hranice, jazyky i časové obmedzenia. Ak si chcete pozrieť La Giocondu, postačí vám virtuálna návšteva Louvru.

Stačí jednoduchý pohyb myšou na stránke Europeana a študent matematiky z Fínska môže bez strachu, že poškodí originál z roku

1687, listovať v digitálnej verzii Principia mathematica Isaaca Newtona. Lotyšský geograf môže skúmať mapu z roku 1784 vypovedajúcu o dejinách portugalského bádania a objavovania Carta plana de parte da Costa do Brazil, ktorá je uchovaná v národnej knižnici v Lisabone. Z pohodlia vlastného domova môže bulharský milovník kníh obdivovať ilustrované rukopisy zo stredovekých írskych kláštorov. Pri počúvaní Mozartovej hudby a súčasnom študovaní partitúry Requiem zapísanej samým maestrom znalec hudby zo Španielska zistí, že Europeana je oveľa viac ako iba digitálna knižnica - je to multimediálny projekt, ktorého súčasťou tvorí zvuč a pohyblivé obrazové záznamy.

Vďaka Europeane dokážu návštevníci vnímať digitalizované pamiatky v správnom historickom a kultúrnom kontexte. Ak chcete spoznať viac diel z obdobia Mozarta, postačí jedno kliknutie na časovú priamku na stránke Europeana - a v okamihu získate prehľad o literatúre, výtvarnom umení či architektúre napríklad od roku 1756 do roku 1791. Ak vás viac zaujímajú najnovšie dejiny Európy, môžete si vybrať z ponuky napríklad rok 1989 a pozrieť si videozáznam pádu Berlínskeho múru. Na návštevu našej knižnice nepotrebuje nijaký vstupný lístok - Europeana je úplne bezplatná. Objekty dostupné v rámci Európskej digitálnej knižnice sú totiž vo verejnom vlastníctve alebo boli na stránku umiestnené so súhlasom držiteľov práv. Súčasťou databázy sú aj štandardizované údaje týkajúce sa každého uvedeného diela - názov, autor, rok a iné kontextové informácie, ktoré slúžia na vyhľadávanie vo všetkých položkách prístupných na Europeane. O fungovanie portálu sa stará len

14-členný tím. Aj keď je kancelária Europeany neveliká - priestory jej požičala Holandská kráľovská knižnica - digitálna knižnica virtuálne zastreňuje viac ako 1 000 knižníc, archívov a múzeí, ktoré predstavujú kostru celého projektu. Za ochranu a digitalizáciu kultúrnych pamiatok sú zodpovedné uvedené národné inštitúcie, únia však ponúka pomoc pri výskume ešte účinnejších digitalizačných technológií, pričom na ďalšie dva roky poskytuje financovanie vo výške až 120 miliónov eur.

Dnešné otvorenie knižnice Europeana je len začiatkom. Ide však o veľmi sľubný začiatok - veď naša digitálna knižnica už teraz ponúka verejnosti dva milióny diel. V súčasnosti v digitálnej podobe existuje len 1 % archívovaného materiálu, takže náš projekt má naďalej obrovský potenciál a možnosti naplňovať virtuálne police Európskej digitálnej knižnice skvelými dielami. Európa preto musí pokračovať vo svojom úsilí zachovávať svoje kultúrne dedičstvo a sprístupňovať ho širokej verejnosti prostredníctvom internetu. Ambíciou EÚ je dosiahnuť, aby bolo v roku 2010 na stránkach www.europeana.eu verejnosti prístupných až 10 miliónov diel. Naším cieľom je vybudovať z Europeany výnimočný kultúrny stánok predstavujúci ešte pevnejšie skĺbenie kultúrnej rozmanitosti a technologických inovácií, ktoré bude prínosom pre študentov, výskumníkov či milovníkov umenia - jednoducho pre všetkých občanov, ktorí sa zaujímajú o bohatú európsku kultúru a históriu. ■

Zdroj:

20. 11. 2008; *Hospodárske noviny*; s. 12;

ZOGROD 2008

V posledný júlový víkend sa v zamagurskej dedinke Malá Franková uskutočnil jubilejný, piaty ročník festivalu. Trval dva dni a predchádzalo mu dvojtýždňové maliarske sympóziu, nazvané *Návrat do krajiny V*.

V dňoch 14. - 27. júla 2008 tvorilo v plenéri päť mladých výtvarníkov, bývalých študentov akad. maliara prof. Jána Bergera: Vladislav Zabel, František Demeter, Petra Ševčíková, Ivan Chapčák a Mária Matrková. V polovici pobytu sa pridal študent dizajnerstva Kristián Tahy.

Podvečernou vernisážou ich diel v piatok 25. júla v Malej Frankovej sa tradične začal dvojdňový festival s jeho neopakovateľnou a jedinečnou atmosférou. Aj tento rok sa vystriedali všetky žánre umenia – divadlo, hudba, spev, literatúra, tanec a film.

Prvý festivalový deň

Keďže obec Malá Franková je takmer „na konci sveta“, kde sa v lese už končí cesta a začína Poľsko, v programe Na hranici bez hranice sa predstavili poprední naši i poľskí umelci. Najskôr slovenská džezová speváčka i hudobníčka Adriena Bartošová a vynikajúci gitarista Juraj Burian. Štefan Bučko recitoval verše Smreka, Ráfusa, Sandtnera aj vlastné... Po nich členovia Teatra Witkacego zo Zakopaného – herci Dorota Ficoń, Andrzej Bienias a hudobník Jerzy Chruściński – predviedli ukážky z predstavení na kabaretnú,

politickú i šansónovo-metafyzickú „nôtu“. Skvelý výber, vynikajúce herecké i spevácke výkony, zapojenie divákov do deja, humor...

Potom už v prírodnom, improvizovanom amfiteátri uviedlo divadlo Commedia Poprad v réžii i úprave Vlada Benku tragikomédiu, v ktorej storočia letia

Výstavu mladých výtvarníkov otvorila galeristka Natália Prokopová

Adriena Bartošová a Juraj Burian upútali publikum vynikajúcim slovenským džezom

Festivalu sa zúčastnil dnes už zosnulý džezový hudobník Dodo Šošoka

rýchlosťou myšlienky – Jana z Arcu, Boh a kat. Špičkový džezmen Dodo Šošoka opäť podal excelentný výkon: už po treťi raz vystúpil na festivalovom pódium so svojimi priateľmi –kontrabasistom Martinom Marinčákom a klaviristom Petrom Adamkovičom. Žiaľ bolo to jedno z jeho posledných vystúpení...

Druhý festivalový deň

Festivalová sobota je v duchu päťročnej tradície vždy celé popoludnie venovaná deťom. Premennivé počasie sa umúdrilo, a tak mohli v amfiteátri za stodolou drevenej usadlosti Zogrod vystúpiť deti z folklórneho súboru Magurka-Kutničiek zo Spišských Hanušoviec.

Študenti z VŠMU (Barborka Zamišková, Kristínka Kováčiková), divadlá Žihadlo a Piraňa (Jonáš Jirásek, Vlado Zetek) spoločne s bábkami a marionetami Vierky Vidrovej zabávali deti i dospelých štyrmi predstaveniami: budúcim prváčikom patrila hra „Daj ma, mamička, do školy!“, nasledovala rozprávková klauniáda pesničiek, hier a dobrej nálady „Klaun Pepele“, predstavenie „Ako vodníkovi vyschol rybník“ a rozprávkový „horor“ O kozliatkach.

Večerný program sa začal „obecnou“ premiérou filmového dokumentu *Návraty*, ktorý vznikol na pozadí minuloročného festivalu v spolupráci organizátorov (scenár a réžia Eva Holubánska-Bartovičová) s Televíziou Patriot (kamera Zuzka a Marián Olosovci, producent Karol Slaninka). Vo filme sa spoznali všetci: Malofrankovčania, potomkovia goralov, hostia, vlnajúci festivaloví umelci, výtvarníci aj deti...

Exkluzívnym hosťom tohtoročného festivalu bol svetoznámy japonský tanečník Ken Mai, ktorého pôsobivú reč tela, hudby a svetla diváci obdivovali uprostred prírody vo výrazovom japonskom tanci „butó“. Estetika, ktorú predviedol, forma úsporného, precízne prepracovaného pohybového prejavu spojeného s hudbou, bola pre slovenského diváka nevšedným zážitkom. Odhaľovala najintímnejšie pocity ľudského vnútra v kontraste s podnetmi vonkajšieho sveta, pretavené do bravúrnej umeleckej výpovede.

Záver festivalu

Ohlasovaná predpremiéra nového slovenského hraného filmu *Cinka Panna* prilákala okrem pozvaných hostí aj mnohých dovolenkárov, či domácich obyvateľov z blízkeho aj širšieho okolia a improvizovaný amfiteáter doslova „praskal vo švíkoch“. Pod filmový titul, ktorý bude mať oficiálnu, „veľkú“ premiéru 10. septembra v Piešťanoch, sa podpísali scenárista i producent Ľubomír Slivka, kameraman Ján Ďuriš a režisér Dušan Rapoš. Romantická koprodukčná filmová dráma s renomovaným slovensko-maďarsko-českým hereckým obsadením prináša na pozadí revolučných udalostí vtedajšieho Rakúsko-Uhorska príbeh najslávnejšej cigánskej primášky 18. storočia, pochádzajúcej z Gemera. Na filme spolupracovala aj rodina skvelého rómskeho hudobníka Fera Kačicu zo Spišskej Starej Vsi, ktorý hneď ako prevzal pamätnú medailu za rozvoj tohto mesta, zavítal z veľkých osláv do Malej Frankovej, pretože jeho kapela je už päť rokov neoddeliteľnou súčasťou festivalu.

Dramaturgom i režisérom festivalu je popredný slovenský divadelný režisér, žijúci v Čechách, Peter Gábor, ktorý ho s podporou rakúskeho Slováka, resp. slovenského Rakúšana – podnikateľa Ivana Čarnogurského ml., profiluje od jeho počiatkov. V jeho závere dostali režisér aj galeristka Natália Prokopová za túto nevšednú prázdninovú aktivitu z rúk starostu Jozefa Kromku Ďakovný list obce Malá Franková. Napriek tomu, že termín festivalu Zogrod sa prelínal s trojdňovými oslavami sedemstoročnice mesta Spišská Stará Ves, o jeho návštevníkov i sympatizantov nebola núdza. Okrem domácich prišli z Bratislavy, Vajnora, ale aj zo susedného Poľska, Rakúska, Česka, a tradične aj z Japonska a USA. Už teraz sa všetci tešia na ďalší ročník.

Eva Holubánska-Bartovičová

Bibliografia

Knihy zoradené podľa dátumu vydania:
 2005 - Popol všetkých zarovná
 (kauza zavlčenia
 Michala Kováča ml. do Rakúska,
 vražda Róberta Remiáša)
 2005 - Nehanebné neviniatko
 (obchod so ženami)
 2006 - Beštia
 (prípud masového vraha Ondreja Riga)
 2006 - Sára
 2007 - Cela číslo 17
 (mučenie detí)
 2007 - Červený kapitán
 2008 - Hriech náš každodenný
 2008 - Knieža Smrť

Knihy zoradené podľa toho,
 kedy sa odohrávajú:
 Beštia - po amnestii v roku 1990
 Červený kapitán - jún 1992
 Popol všetkých zarovná - jún 1996
 Nehanebné neviniatko - január 1997
 Cela číslo 17 - december 1998
 Sára - 2002
 Hriech náš každodenný - 2002

O Dominikovi Dánovi (1955) sa píše, že sa už dvadsať rokov zaoberá vyšetrovaním zločinu. Osobné kontakty s vrahmi, lupičmi, únoscami a inou „lepšou spoločnosťou“ mu umožnili pochopiť nepísané zákony podsvetia. Aj ja som po prečítaní jedinej knihy z jeho početných románov uverila, že pri písaní svojich skvelých detektívnych príbehov čerpá z bohatých skúseností. Čo o tom hovorí sám autor? Na stránke www.mediavision.sk sme našli rozhovor odhaľujúci všetko. Nájsť pravdu v internete, to bolo už samo osebe detektívka...

Možno sme ju našli v nasledujúcom rozhovore:

Taký úspešný autor detektívok a musí sa skrývať za pseudonym? Prečo neodhalíte svoju pravú totožnosť? Načo tá aureola tajomnosti?

Už som sa o sebe niekoľkokrát dočítal, že za pseudonymom Dominik Dán sa skrýva vyšetrovateľ polície... opakujem stále dookola, že nie som vyšetrovateľ a neskrývam sa! Pracujem

v službách, kde je dodržiavanie určitej anonymity a dodržiavanie zásad konšpirácie základným predpokladom pre výkon povolania, a ak by som svoju tvár a totožnosť prezentoval na televíznych obrazovkách alebo na stránkach denníkov, došlo by k niečomu, čo sa nazýva stret záujmov, a to si nemôžem dovoliť, pretože chcem vo svojom zamestnaní pokračovať. Podľa mňa je to dostatočne racionálne zdôvodnenie a netreba za tým hľadať žiadnu záhadu. Aureola tajomnosti s tým nemá nič spoločné, to iba novinári vo všetkom, čomu nerozumejú, alebo nechcú rozumieť, vidia záhadu a aureoly. Bez urážky. Každý súdny človek musí uznať, že práca má prednosť pred zábavou a... písanie je pre mňa ešte stále zábava.

Po vašej prvej knihe – Popol všetkých zarovná –, v ktorej zorientovaný čitateľ hľadá a nachádza Michala Kováča mladšieho, Róberta Remiáša, ale aj Jozefa S., Pavla D. a iných, dnes už nebohých bossov podsvetia, sa čakalo, že aj tie ďalšie sa budú venovať kauzám, čo zalomcovali verejnou mienkou. Ale Nehanebné neviniatko, Beštia, Sára i Cela číslo 17 sú o prípadoch, ktoré verejnosť veľmi nepozná. Prečo? Báli ste sa pokračovať?

PREDSTAVUJEME

DOMINIK DÁN

Meno slovenského spisovateľa Dominika Dána sa na Slovensku cituje v spojitosti s výbornou, rýdzo slovenskou detektívkou, viazanou na jedno nemenované mesto s menovanými ulicami a štvrtami. Čitateľ z Bratislavy sa cíti ako doma. Keď som na dovolenke v slnečnom Chorvátsku siahla práve po knihe tohto autora, spočiatku ma zarazil trochu uponáhľaný a miestami vulgárny štýl. Ale postupne sa kapitoly kriminálneho príbehu zo súčasnosti autenticky siahajúceho do hlbokkej komunistickej minulosti premietali pred mojimi očami ako ten najnapínavejší holywoodsky triler a napätie a radosť vracat' sa na pláži k tejto knihe trvala do posledného riadka. Dokonca som predčítaním z nej vtiahla do deja celú moju rodinu a o nezvyčajnú zábavu bolo postarané. Knihu Dominika Dána Červený kapitán sme tak spoločne prečítali na jeden dúšok.

Ingrid Konrad

Nebál. Bola to vec dohody s vydavateľom. Slovart nie je vydavateľstvo politickej literatúry, jednu mi tolerovali, akože pre zmenu, ale potom sme sa dohodli na klasickej kriminálke a mne to v podstate vyhovovalo, lebo v skutočnosti na ostatných vraždách z podsvetia už nenájdete príbeh. Je to o tom, že Jano ogabal Joža, Jožo mu povedal, že ho dá zastreliť, Jano mu neveril a vyškieľal sa, a tak ho dal zastreliť. Kde je tam príbeh? Ja tam nevidím žiadne pokračovanie vhodné na román. Naopak, bežné vraždy a osudy ľudí okolo nich sú oveľa zaujímavejšie a pre autora detektívok inšpirujúcejšie.

Dokedy mienite vydávať v podstate dve knihy ročne? Je Slovensko nekonečnou studnicou námetov?

Nekonečnou nie, ale zatiaľ výdatnou. Okrem toho, nesnažím sa o rekonštrukcie skutočných káz, ale používam iba námety zo života, to ostatné je fikcia, a táto kombinácia sa na Slovensku podľa mňa uživila pekných pár rokov. Dva romány ročne je pre mňa prijateľné voľnejšie tempo a chcel by som ho dodržať aj naďalej, kým zdravie a iné okolnosti dovoľia.

Dominik Dán je pseudonymom autora, ktorý v súčasnosti spolupracuje na tvorbe nového slovenského seriálu Kriminálka Staré mesto. Červený kapitán je v poradí jeho šiesty román z roku 2007. Hoci je jeho dielo monotematické a prípady vždy riešia detektívi z oddelenia vražd policajného zboru nášho mesta, každá kniha je špecifická a písaná z iného uhla pohľadu. Autor nepoužíva rovnakú šablónu, a preto sú vždy prekvapivé a ťažko sa dá dopredu očakávať, kam bude príbeh smerovať.

Na slovenskú verejnosť prenikla správa, že Ústav pamäti národa predložil Generálnej prokuratúre SR na prešetrenie štyri prípady, v ktorých je hlavným podozrivým bývalá Štátna tajná bezpečnosť. Jeden z prípadov je vražda katolíckeho kňaza Štefana Poláka. Jeho telo našli beštiálne umučené na jeho fare v Borovciach pri Piešťanoch v roku 1987. To je realita.

Dva roky predtým je do hrobu na cintoríne v Našom meste uložené telo

kostolníka Karola Kloknera. S klincom v hlave. To je fikcia. Podľa Dána. Keby nebolo hlúpejšie náhody, smrť kostolníka by zostala neobjasnená. Namiesto toho však detektív Richard Krauz a jeho kolega Edo Burger majú o program na najbližšie týždne postarané. Riešiť sedem rokov starý prípad nie je slasť, obzvlášť ak máte za sebou jeden a pol roka trvajúci lov na Beštiu, masového vraha žien. Krauz a Burgera by však ani vo sne nenapadlo, kam až povedú nitky tejto „zabudnutej vraždy“. Všetko totiž nasvedčuje, že v nej majú prsty „eštebáci“, najobávanejšie zložky bezpečnosti z obdobia komunizmu. Ale prečo Klokner? A kto stojí za tajomnou organizáciou, ktorá striehne na každý ich krok?

Krauz a Burger musia byť obozretní, lebo súper ich metódy dokonale pozná. Rovnako ako ten, kto ich oboch stvoril za počítačovú klávesnicou. Dominik Dán vie o bezpečnostných zložkách viac ako ktokoľvek z nás. Môže si preto pod rúškom fikcie dovoliť bez rešpektu štuchnúť do osieho hniezda, ako to už urobil v predošlých knihách – v tejto je až priveľa pravdy.

Dominik Dán v Červenom kapitánovi zaradil spiatocku. Chronologicky. Vrátil oddelenie vražd nášho mesta do revolučnej éry analógových Zenitov, písania hlásení cez „kopirák“ a otčnených služobných žigulákov. Ani raz však jeho hrdinovia nehrali takú vysokú hru!

Doteraz nebol pred tvár spravodlivosti postavený jediný komunistický zločinec. Zväzky Štátnej bezpečnosti ukrývajú informácie o agentoch, donášačoch a udavačoch. Ich mená postupne vychádzajú na povrch, ale niektoré tajomstvá zostanú tajomstvami. O jednom z nich je aj táto kniha. V rozhovore pre Knižnú revue uviedol autor pri otázke týkajúcej sa Červeného kapitána: „Bojím sa iba jedného..., že niektorí neuveria“. Môžete si byť istí, že po prečítaní uvidíte, čo mal na mysli. ■

Vladimír Radosa

<http://www.litcentrum.sk/42263>

Červený
Dominik Dán

Váhavo vošiel. Teplota prudko poklesla, v priechode bol celodenný tieň a prievan... a príjemné kamenné vlhko. Na pravej strane našiel masívne drevené dvere a za nimi točité schodisko, asi prístup do bytov. Na konci priechodu bol dvor. Krauz zamieril tam, ale skôr ako si stihol prezrieť potencionálnu únikovú trasu, dvere sa otvorili a oslovil ho muž s jazvou na nose.

„No? Kto ste?“

Krauz mu tvrdo pozrel do očí. Červený kapitán. Konečne! Ani nevedel, či sa má tešiť, alebo...

„Krauz! Richard Krauz...“

„Tu nie! Oproti je krčma...“ a zabuchol.

Krauz si sadol k stolu priamo na námestí. Od okoloidúcich ho oddeľovali prenosné črepníky s tujami. Dovnútra nechcel ísť, bolo plno a... okrem toho, nepoznal to tu, radšej zvolil otvorený priestor. Objednal si pivo a čakal. Nie dlho. Stihol si iba uvedomiť, že Milučký ani nebol prekvapený, akoby s jeho návštevou počítal... potom sa zjavil v priechode a opatrne prešiel námestím.

„Dobrá voľba... veľa únikových ciest... to vám chválím...“ a prisadol si. Kývnutím ruky si aj on objednal pivo. Pohodlne sa oprel o operadlo. Poobzeral sa. Aj on mal rád krytý chrbát.

„Volám sa...“

„Viem...“

„Som z...“

„Aj to viem...“

„Prišiel som kvôli...“

„Viem...“

„Tak prečo ste ho zabili?“

„Boha! Aké rýchle tempo! Takto svižne sme ani my nevypočúvali! Ešte mi povedzte, že už máte všetko spísané a stačí iba podpísať a ideme...“

„Kam?“

„Kam? No... nikam! Myslím, že nepôjdeme nikam a dnes to tu aj ukončíme!“

„A... kedy začneme?“

„Už ste začali... pane, ani netušíte ako zostra...“

„Odkiaľ o mne viete? Čakali ste ma?“

„Čakal!“

„Kto...?“

„Takto nie! Takto by to nešlo! Ja vás školiť nebudem... ale... niečo za niečo! Ak sa chcete dozvedieť, musíte aj povedať. O mne vie iba... pár ľudí... kto z nich...“

„Ale ani ja vás nemienim školiť,“ oznámil mu skoro až skormútené Krauz.

Popíjali a sledovali okolie.

„Tento Radegast je celkom slušný... a vychladený...“ prehodil Krauz nenútené.

Profesionálny zabijak sa usmial a kývnutím hlavy tiež pochválil.

„Nazdar, Vlasto!! Máš jedno miesto voľné?“

„Pepo... máme rozrobenú debatu... neskôr...“

Pepo zarazene vrátil stoličku späť za stôl a odišiel k vedľajšej partii.

Krauz sa nahol nad stôl. Vlasto tiež.

„U nás náhodou vykopalí truhlu Karola Kloknera, kostolníka od svätej Barbory a... v hlave mal kliniec. Hrdzavý. Popýtal som sa po okolí a... keďže všetci ľudia všetko vedia, povedali mi, že keď ste ho mali v rukách vy... naposledy, tak sa ešte leskol novotou.“

Kapitán súhlasne pokýval hlavou. V tvári nemal žiadny výraz. Nudil sa.

„Raninec bol práma chlap...“ prehodil Milučký nenútené, ako keď Krauz chválil pivo.

„Možno Raninec, možno niekto iný...“

„Áno, možno niekto iný. Vždy sa nájde niekto, kto sa ulakomí na tridsať strieborných.“

„Nepochybujem o tom, že informácie si odovzdávate rýchlo, aby nezostarli, lebo s informáciami je to... ako s tým vašim mäsom...“

„Určití vplyvní ľudia by mali záujem o jednu čerstvú, tak povediac priamo z udiarne. Kde je teraz.“

„Ani netuším.“

„Ak mi to poviete, môžem vám dať záruku, že sa vám na dovolenke nič nestane.“

„Aj ja vám dám jednu záruku... asi sa vám v najbližšej dobe niečo stane. Tam dole, poniže námestia je policajná stanica... mám tam jedného dobrého známeho, trochu pupkatý, ale chápvavý... poviem mu, čo za sviňa štepená tu seká... svine štepené. Po bývalých eštébakoch teraz idú ako po teplej zemi, myslím, že by ich moje informácie zaujímali...“

„Ani sám tomu neveríte...“

„Myslíte!?“

„Iste! Keby ste chceli spravodlivosť podľa zákona, založili by ste u vás doma spis, napísali hlásenia a dali to šéfstvu na schválenie a... vyšetrovateľ by začal trestné stíhanie a predvolali by ma a... všetko pekne podľa zákona! Ale... nič ste nenapísali, nikto ma nepredvolal a vaši šéfovia o ničom nevedia, takže... si myslím... že iba blafujete a nikam nepôjdete.“

„Ste informovaný...“

„To by vás nemalo prekvapovať...“

„Neprekvapuje. Iba ma to utvrdzuje v presvedčení, že som urobil dobre, keď som nič nenapísal...“

„Škoda... mohol som vedieť viac...“

„Škoda... ale aj ja by som chcel vedieť viac...“

„Napríklad?“

„Čo vedel Klokner, že musel zomrieť?“

„Ááá... tak to je už iná pesnička! Vám nestačí meno tesára s kladivom v ruke, vy chcete aj odhaľovať staré tajomstvá!! Pozrime že! A... prečo by som vám to mal povedať?“

kapitán

„Viem, prečo vznikla skupina Spirituál...“

Červený kapitán si obliak sako...

„... viem, kto je Voltér...“

Teraz sa už neobliak, zachoval kamennú tvár a opatrne si odpil.

„... viem, že Kloknera zabila zlatá stredná cesta a... poznám aj... mysterium ferens...“

Prí posledných slovách sa kapitán prudko hodil dopredu a zovrel mu zápästie.

„Drž hubu! Debil...“ poobzeral sa a keď sa uistil, že neupúta pozornosť chlapov od vedľajšieho stola, upokojil sa, pustil zápästie a zamračene sa naklonil bližšie ku Krauzovi.

„Toto nemôžeš vedieť ani od Raninca... kto ňa poslal... je to hra? Máš pre mňa odkaz od generála?“

„Nie, nehrám. Spravodajské hry už vôbec nie. Kto je to generál?“

„Tak... kto ňa poslal?“

„Nikto! Vyšetrujem vraždu Kloknera...“

„Nekecaj!! Prosím ňa!!! To, čo tu drístaš, sa nedá zistiť vyšetrovaním... nikto to... nezistí...“

„Niekto predsa len...“

Červený kapitán sa zamyslel. Nerozumel tomu. Teodor ho pred Krauzovým buldočím zahryznutím varoval a navrhol návrat ku starým kamarátom. Odmietol. Ak poslali tohto mladého, aby ho vystrašil, tak budú veľmi prekvapení, čo s ním spraví! Jedine oni mu mohli prezradiť... najstráženejšie tajomstvo starého režimu, ale... takému mladému zobákovi? Čo sa už všetci pomiatli? Alebo... možno... mu to prezradili práve preto, že počítajú s tým, ako skončí... Chcú, aby ho zabil, a potom prídu aj s vyšetrovateľom a... buď spolupráca, alebo doživotné galeje. Kapitán kombinoval. O praktikách svojich bývalých kolegov nemal najmenej ilúzie. Ale chýbali mu čerstvé informácie o stave organizácie a o aktuálnych zmenách, a tak nevedel nájsť správne riešenie. Jedno však vydedukoval. Mladý sa pýtal na príčinu Kloknerovej smrti, takže všetko mu asi neprezradili. Buď blafuje a ide podľa vopred dohodnutého scenára, alebo to naozaj nevie, takže ho vyškolili iba do presne určenej úrovne. No to nebol generálov rukopis! Generál bol perfekcionalista... ale... možno práve toto je perfektne naplánovaná a načasovaná akcia, ktorej nerozumie iba on sám! A možno... už pracuje aj iná skupina v organizácii a snaží sa generála skompromitovať a odstaviť na vedľajšiu koľaj. Počul, že v Maďarsku to spravili presne tak a šéfa po jednej nevinnej prechádzke do lesa so psíkom už nikdy nikto nenašiel. Psíka áno. Visel na vŕžke pod krmidlom pre vtáčiky.

Aj Krauz kombinoval. Vedel trt makový, iba pár výrazov, ktoré iritovali každého, kto o nich vedel. Janetka vedel o zlatej strednej ceste a šepkal tie slová z posledných síl, Raninec iba tušil, o čo ide, a radšej zdrhol na opačný koniec zeme, tento mu skoro odtrhol ruku... ale kedy už konečne stretne

niekoho, kto mu to vysvetlí!? Možno tento... ak to s ním takticky zohrá a vydrží blafovať...

Červený kapitán chcel mať jasno aspoň v jednej veci.

„Ukáž mi služobák...“

Krauz mu ho ukázal a aj zadnú stranu s hodnosťou a menom. Vyzeral ako pravý. Milučký si bol istý, že je pravý, takže toto tu nie je volavka, ale ozajstný Krauz.

„Aj ja som si dal námahu a čo-to som si pozisťoval. Nie som naivný... viem, že vás nikdy nedostanem pred vyšetrovateľa... ale... chcel som vidieť vaše oči, keď vám poviem, že ste obyčajný sprostý vrah a že to už vedia všetci policajti v Našom Meste... a ak nie, tak sa o to po návrate postarám. Alebo... mi poviete, čo je v pozadí a dohodneme sa. Výmenou ponúkam mená... kto vás natrel a čo sa aktuálne deje u nás.“

„Doplatíš na to...“

„Nebojím sa!“

„Zmizni, kým nie sú problémy!“

„Budem ich riešiť, keď prídu...“

„Zlá filozofia! Vieš kedy staval Noe svoju archu? Pred dažďom, pán kolega, pred dažďom!“

„Nie sme kolegovia...“

„Sme, či sa ti to páči, alebo nie! Všetky strigy v rozprávkach žijú celý svoj rozprávkový život s vredom na nose a... myslíš si, že sa im to páči? Zvykli si... a aj vy si zvyknete! Budú vás s nami spájať ešte najmenej päťdesiat rokov...“ sarkasticky sa rozrehotal.

Krauz chcel zaprotestovať, ale spomenul si na pani Mariku a ostatných. Naozaj to bude dlho trvať, kým im ľudia začnú dôverovať.

„Viem, kde je Raninec a... to je tak asi všetko, čo ponúkam. A ešte jedno... nevzdám to!“ povedal odhodlane.

Červený kapitán ešte chvíľu váhal. Zvažoval všetky pre a proti. Potom unavene precedil pomedzi zuby...

„Vieš, čo ti poviem...?“

XXXIV

Čašníik vyšiel von na terasu a porozhliadol sa. Čerstvo naškrobený golier ho škrtil ako obojek a sako uhľovej farby v tejto horúčave spôsobovalo neuveriteľné utrpenie, okrem toho ho tlačila pravá topánka, aj keď sa leskla novotou ako psí čumák. Vlastne, práve preto! Ale... nemal na výber. Hotel zmenil majiteľa a kto sa chcel udržať v práci, musel poslúchať... nie ako za starých čias. Vtedy si v hoteli mohli robiť, čo chceli, a aj to robili. Chudáci hostia. Dnes boli páni a... oni museli poslúchať. Aj hostí aj toho debila, čo bol schopný prísť na kontrolu aj o tretej v noci.

Rozhliadol sa a zbadal ho v rohu terasy. Popíjal kávu a čumel na námestie. Terasa bola dobrý meter nad dlažbou a výhľad bol vynikajúci, hoci... z rohu, kde sedel, mu výhľad zakrývali ozdobné kríky v prenosných črepníkoch.

Červený

Dominik Dán

Dokrival až k nemu a mal na jazyku... ty debil, máš v recepcii telefón... ale povedal... „pán Zelenka, prepáčte, že vyrušujem, ale máte v recepcii telefón...“

Zelenka sa neochotne zodvihol.

„Prosím, pán Zelenka,“ usmiala sa recepčná, hoci ju tlačila idiotská čelenka a nohavičky sa jej zarezávali... no... jednoducho, tiež v tomto neznesiteľnom teple trpela Jóbove muky a najradšej by sa videla niekde pri vode a nie za recepčným pultom.

„Prepnem vás do kabínky, alebo si to vezmete tu?“

„Do kabínky... prosím...“

Vošiel do kabínky a zvesil slúchadlo. Počkal, kým recepčná postláčala tlačidlá a nezabudol sa obzrieť a skontrolovať ju, či nepočúva. Prišli noví hostia a mala inú prácu.

„Prosím, Zelenka...“

„Mám nové pokyny... za každú cenu treba zabrániť osobnému kontaktu...“

„Práve prebieha. Sedia spolu na pive.“

„Tak potom... ich pozdravujte od tety Kláry...“

„Rozumiem... pošlite mi sledku...“

Muž sa vrátil na terasu a z vnútorného vrecka saka nenápadne vybral divadelný ďalekohľad. Posunul sa na stoličke a cez škáru v krikoch skontroloval dvoch mužov na opačnom konci námestia. Červený kapitán ho práve zdrapol za ruku a niečo mu syčal do tváre. Teodor sa usmial. Možno ani nebude musieť pozdravovať oboch, možno... to jeden vybaví za neho a druhého... napokon pozdraví, lebo srdečné pozdravy od tety Kláry treba odovzdať vždy a načas. Doposiaľ ich odovzdal vždy...

XXXV

„To ostatné sa dozvieš až zajtra. Na...“ podal mu hárok papiera, „... tu máš zakreslenú lesnícku chatu, ako som ti hovoril. Nezabudni... volá sa Letné sídlo... zajtra večer o tomto čase... ak neprídeš sám, budem to vedieť už vopred a už ma nikdy nenájdeš. A nedám ti to. Iba jedna šanca... tak rob, čo ti kážem, lebo... a teraz vypadni, lebo si nebezpečný ako časovaná bomba a...“ zaváhal, „... ja chcem ešte s bráchom predávať tlačienku a Peťovi utierať zadok... lebo vlastného nemám a nikdy mať nebudem...“

„Peťovi...?“

„... tak už choď!!“

Potom... sa stalo niečo zvláštne. Červený kapitán sa navalil na operadlo a dlho sa zahľadel krížom cez námestie k hotelu. Stuhol, zaplatil, nenúteno vstal a na rozlúčku povedal.

„Zmizni, bude sa strieľať... jeden z nás to musí prežiť...“ a chystal sa odísť domov.

Krauz nevedel, čo má robiť, toľko nových informácií... Krauz tiež vstal. Červený kapitán si neodpustil pozdrav na rozlúčku.

„... ty idiot! Aký si mladý, taký si sprostý... načo si sem chodil?“

Krauz chvatne prešiel námestím. Na rohu uličky zastal a skontroloval si priestor za sebou. Bol čistý. Ten krpatý šlachovitý mužíček ho naozaj vystrašil. Nechcel sa správať ako paranoik, ale ak má pravdu, tak opatrnosti naozaj nie nazvyš! Prebehol uličkou a sadol si do auta. Automaticky naštartoval a... rýchlo vypol motor. Vystúpil a oneskorene skontroloval podvozok. Otvoril aj kapotu. Vrátil sa za volant a už nenaštartoval, ale prestrašene sa schúlil na sedadle a premýšľal.

Napadlo mu iba jedno. To nemôže byť pravda!

XXXVI

Vystúpila skoro posledná. Krásna tridsaťročná žena v rifliach a tričku. Neposlušné čierne vlasy jej padali až na lopatky. Tak si ju pamätal v okne električky. Skoro vôbec sa nezmenila. Veľkú cestovnú tašku si prehodila cez rameno a kabelku kŕčovito zovrela voľnou rukou. Na železničných stanicích sa kradlo aj vo Varšave a bola si istá, že aj tu.

Poobzerala sa, akoby hľadala niekoho, kto by ju mal čakať, ale on vedel, že vie, že ju nikto nesmie čakať. Ani on ju nečakal. Bol schovaný za novinovým stánkom a sledoval ľudí na nástupišti. Ak by zbadal podozrivého chlapa, alebo ženu tmoliacu sa za ňou, celú akciu by odvolal. Do očí sa mu tlačili slzy. Sám nevedel, prečo prišiel. Sám jej dal inštrukcie o najvyššom stupni opatrnosti a... sám ich prvý porušil. Nedokázal odolať. Toľko rokov! Ale urobil, čo mohol, aby ju neohrozil. Obliekol si tie najroztrhanejšie nohavice, čo našiel... teda tie druhé, čo mu ešte viseli v skrini a dal si najsmradľavejšiu košelu, čo mal. Druhú v skrini nenašiel, a tak ostal v tej, čo nosil stále. V skrini ostala už iba nepoužívaná posteľná bielizeň a veľa uterákov... tiež nepoužívaných. Suseda ich občas preprala a rozvešala na pavlači. Zlatá duša. Chcel sa zamaskovať za bezdomovca, ale keď sa videl v zrkadle, uvedomil si, že maskovať sa nemusí. Medzi uterákmi bola pištoľ. Stará Walterka z druhej vojny. Použitá. Nie ako uteráky. Keď odchádzal, zvažoval, či... ale napokon sa rozhodol, že nie. Nechal ju v skrini.

Zbehla po schodoch do tunela a on zamieril cez hlavnú halu k východu. Stál od nej iba na pár krokov, ale nespoznala ho. Vzala si taxík a nadiktovala adresu, čo jej dal po telefóne.

Machata si utrel slzu a nastúpil do autobusu.

„Revízia cestovných lístkov... dedo, vy sa nemusíte ľakať, vo vašom veku už máte zadarmo... a občas by ste sa mali umyť! Kvôli tomu smradu vás môžem pokojne vykázat z električky...“

Nikto z okolostojacich netušil, koľko má v skutočnosti rokov, ale revízorov nápad sa im pozdával a vehementne prikyvovali.

kapitán

XXXVII

Nenaštartoval. Čím dlhšie nad tým rozmýšľal, tým viac bol presvedčený, že to tak nemôže nechať. Ak teraz zdrhne, bude to neskôr banať. Musí... si to premyslieť. Ešte hlbšie sa zanoril do operadla a kombinoval. Zvažoval možnosti a riziká. Už sa stmievalo. Vlastne... už bola tma. Pozrel na hodinky, ale čas už nehral rolu. Išlo o neho. Skontroloval pištoľ a obtiahol. Náboj v komore nosil, iba ak cítil, že ide do finále. Bol sám, ale rozhodol sa to risknúť. Možno...

Vystúpil a prešiel tmavou uličkou na námestie. Ľudia ešte pili. Pár ich spievalo. Na mäsiarstve visela cedulka „Zatvorené“ a tak opatrne vošiel do priechodu. Príjemný chlad sa zmenil na ozajstnú zimu. Prvé dvere vpravo boli zaistené oceľovým pásom a veľkou zámkom. Asi už naozaj zavreli. Potom vpravo točité schody hore alebo rovno dozadu na dvor. Chybu si nemohol dovoliť a prešiel až na dvor. Žiadny múrik, žiadny plot, žiadne záhradky, iba tri poschodia okien. Uzavretý vysoký štvorec. Na prízemí v rohu bolo jedno okno potvorené... v prípade potreby únikový priestor.

Vrátil sa a opatrne vyšiel po schodoch na prvé poschodie. Chodba sotva pätnásť metrov. Končila oknom a pod ním bol stolík s kvetmi. Odhad vzdialenosti bol dôležitý, keby bolo treba utekať...

Po oboch stranách iba dvoje dvere. Na prvých dverách veľká mosadzná menovka... Prúcha... oproti Toman... išiel ďalej skoro až k stolíku... V. Milučký... oproti... Krista jeho!!

Dvere s menovkou V. Milučký boli pootvorené. Pohli sa! Neboli iba pootvorené!!! Nieкто sa ich zvnútra snažil opatrne privrieť. Chmatol po pištoľi a...

Dvere sa rozleteli a noha ho trafila do brucha. Zohol sa a voľnou rukou sa snažil odraziť kopanec a stlmiť následky. Aj tak odletel na stenu oproti a zviezol sa na stolík. Črepníky zarachotili o dlažbu. Muž namieril a vystrelil. Krauz začul tichučké dum a vedľa hlavy mu explodovala omietka. Ešte padal a pod sebou demoloval stolík s kvetmi. Pudovo namieril a vystrelil. Rachot sa v klenbovej chodbe rozliehal ako výbuch v kameňolome. Muž sa trhol a pootočil, keď ho guľka zasiahla do ramena. Skrčil sa a prebehol na koniec chodby ku schodom. Krauz sa laktom oprel o stolík a zamieril druhýkrát. Muž sa zvrtoľ a vystrelil. Okno nad Krauzom puklo a iba tichučko zacinkalo. Lakeť sa mu zo stola zošmykol na biate z rozsypaných črepníkov a tvrdo dopadol na kamennú podlahu. Muž zbehol po schodoch. Krauz nelenil, vstal a prebehol do polovice chodby... a potom mu zaplo! Nábojnica! Za mužom neexplodovala omietka, takže guľka ostala v ňom, ale nábojnica je... medzi kvetmi!! Tu nie si doma!! Kto to bude vysvetľovať miestnym policajtom a... kto ti uverí?!!

Zabrzdil a vrátil sa. Rýchlo sa hodil na kolená, natiahol ruku s pištoľou a skontroloval stenu napravo. Asi sem cvrkla

nábojnica a mohla sa skotúľať... asi sem... odhrnul listy dieffenbachie, potom odkopol ficus benjamina a... tu je!! Rýchlo ju vzal a... chcel sa rozbehnúť, ale zvedavosť mu nedala. Špičkou nohy otvoril odchýlené dvere a...

Červený kapitán ležal v chodbe dolu tvárou a okolo hlavy mal krvavé jazierko. Krauz vedel, že nie je šanca. Musela byť prestrelená tepna, alebo hlavná žila a kým príde sanitka...

Rozbehol sa po chodbe. Prúcha práve otváral dvere. Všetky starodávne dvere sa otvárali von. Krauz mu do nich z celej sily kopol. Bola to asi prvá naozaj veľká rana od života, čo Prúcha dostal. Krauz ho počul padať a demolovať zariadenie chodby.

Vybehol z priechodu a prilepil sa na skupinku študentov, čo oslavovali prázdniny a slasti brigády v cudzom meste. Jeden hral na gitare. Všetci spievali. Krauzovi stačilo, že ho previedli cez námestie, potom ich opustil a rozbehol sa svojím smerom.

Stál a pozoroval uličku. Nič podozrivé nevidel, a tak sa pohol. Prešiel ju celú. Vrátil sa. Autá okolo jeho žiguliaka nezmenili ani farbu, ani poznávacie značky. Pamätal si ich. Aj tak skontroloval podvozok, rýchlo nastúpil a tentoraz už naštartoval. Predpisovou šesťdesiatkou sa previezol mestom. Nepoznal ho, a tak sa mu dvakrát stalo, že vybehol až na výpadovku. Okamžite sa vrátil a zamotal sa do centra. Viac sledoval spätné zrkadielko, ako cestu pred sebou, ale nikto ho nesledoval. Ak pracujú podľa zaužívaných pravidiel, tak nebezpečenstvo číhalo až na výpadovkách.

Našiel obytnú štvrť s priečnym parkovaním pod stromami. Jazdil tak dlho, až našiel žiguli. Zaparkoval za rohom a vrátil sa peši. Zadná poznávací značka išla bez problémov iba vidlicovým kľúčom, ale na prednú musel použiť kliešte.

Previezol sa až k rieke a v tme pod stromami si vymenil značky. Odmontoval ozdobné falošné hmlovky z predného nárazníka, zmontoval kožený kryt chladiča a nožom strhol veľkú nálepku zo zadného skla. Odšrauboval aj dlhú anténu s chlpatou opicou zo strelnice. Napokon dal dole aj ozdobné puklice. Keď skontroloval zvonajšok svojho nového auta, bolo mu do plaču!

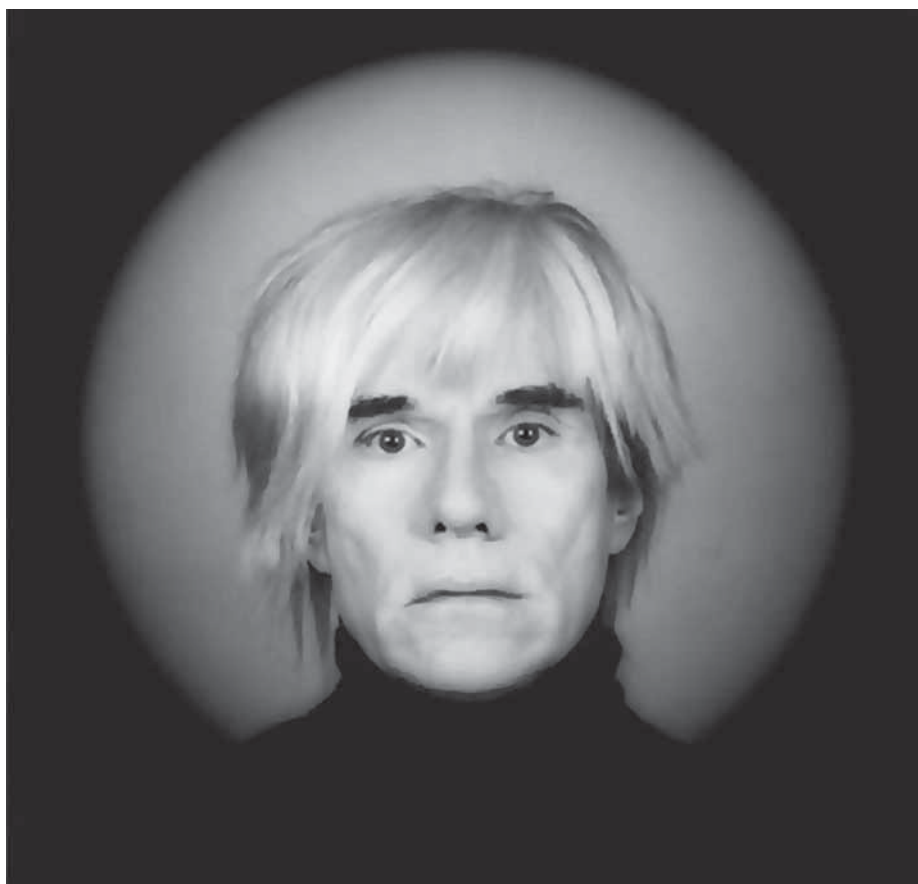
Pozrel si mapu a vyrazil. Išiel na sever. Potom sa zvrtoľ na západ a dole na juh. Neustále si kontroloval chrbát. Nezachytili ho.

Bolo už hlboko po polnoci, keď prechádzal okolo domu s neposlušným vlčiakom Nerom, ale nemal v úmysle zastaviť a dráždiť ho. Chcel iba vedieť, či tam naokolo neparkuje nejaké cudzie auto. Keď sa presvedčil, že vzduch je čistý, vyšiel z mesta a zabočil na poľnú cestu. Zatiahol do kríkov, vypol motor aj svetlá a sedadlo si zložil na ležato. Chvíľu sedel a zhlboka dýchal. Dýchal... dosť dlho. Pravú ruku natiahol pred seba. Prsty sa ešte chveli.

„A... kurva...“ povedal napokon, čo v ľudskej reči malo znamenať dobrú noc, Riško.

„KAŽDÝ RAZ ZAŽIJE SVOJICH PÄTNÁŠŤ MINÚT SVETSKEJ SLÁVY.“

Jeho snaha vzdorovať smrti predsa nebola celkom neúspešná. Navždy sa do dejín výtvarného umenia zapísal založením nového umeleckého smeru – pop-artu a v myšliach mnohých ostal nesmrteľným. Neurotický introvert a prorok konzumu svoj pôvod nikdy nezverejňoval a až do smrti ho zachovával v tajnosti. Narodil sa 6. augusta 1928 ako Andrew Warhola v Pittsburghu v Pensylvánii, USA, prisťahovalcom rusínskej národnosti z dediny Miková v Rakúsko-Uhorsku (dnes severovýchodné Slovensko). Jeho bratia John a Paul sa narodili ešte na dnešnom Slovensku. Tento rok by sa bol dožil 80 rokov.

Andy Warhol a pop-art

Názov pop-art je humorná skratka výrazu popular art a prvýkrát ju použil roku 1955 anglický kritik Lawrence Alloway v súvislosti s dielami, ktoré boli v určitom vzťahu k masovým produktom. Pop-artisti si prisojujú zásluhu, že preklenuli priepasť medzi tzv. „vysokým“ umením a životom, že priblížili umenie ľudu. Pred ich obrazmi nestojí divák v rozpakoch, čo to tam vlastne vidí, neprinášajú mu nič nové, čo by už nepoznal zo stránok dennej tlače a reklamných billboardov. Banálny a bezvýznamný predmet, s ktorým sa človek bežne stretáva a ktorý denne potrebuje, bol povýšený na výtvarnú tému. Metóda reklamy a ilustrácie degraduje umelecké dielo do roviny obchodu a priemyslu. Hľadať zmysel diela a skúmať jeho výtvarné kvality tu nemá zmysel, pretože o to predstaviteľom pop-artu nikdy nešlo. Nie je to umenie nápadu či konštrukcie, ale je presným protikladom subjektívneho vnímania sveta. Andy Warhol

je najdôslednejším predstaviteľom mestského folklóru, ako niekedy býva pop-art nazývaný. Je mu verný aj vtedy, keď ho už jeho „kolegovia“ Jasper Johns a Robert Rauschenberg opustili. Ako pravoverný Američan Andy Warhol tvrdí, že ak je americká demokracia masová záležitosť, „prečo by ňou nemalo byť i umenie“. Podľa neho je umenie všetko, čo je v múzeu, za čo sa musí platiť, čo je vytrhnuté zo súvislostí každodenného života a tvrdí, že „umenie by nemalo byť len pre vyvolených, malo by byť pre všetkých Američanov“.

Osud vysťahovalcov

Rodičia Andyho Warhola pochádzali z dediny Miková pri Medzilaborciach a v roku 1913 sa odsťahovali do Ameriky. O 15 rokov neskôr, 6. augusta, sa narodil Andy, najmladší z troch bratov. Jeho matka po smrti manžela, ktorý pracoval ako baník, žila s tromi synmi Paulom, Johnom a Andym na hranici existenčného minima.

Andrew Varchola vyrastal v úbohej pittsburghskej štvrti zvanej Ruská dolina. Cez prázdniny predával ovocie a pomáhal pri aranžovaní výkladov. Roku 1945 Andy nastúpil na Carnegie Inštitút of Technology v Pittsburghu, kde študoval Pictorial Design. O tri roky školu ukončil s titulom bakalára. Hneď na to odišiel do New Yorku a zmenil svoje meno z pôvodného Andrew Varchola na Andy Warhol. Nasledujúcich desať rokov pracoval ako náborový grafik pre moderné magazíny, napríklad pre Vogue, Seventeen, The New Yorker, Harper's Bazar a pre firmy Tiffany, Bonwit Teller a obchod s obuvou T. Miller. Počas tohto obdobia získal niekoľko významných ocenení: vyznamenanie od Inštitútu pre grafické umenie, uznanie za tvorbu novinových inzerátov od Art Directors Club a niekoľko významenaní za svoju komerčnú grafiku. V roku 1952 sa v Hugo Gallery v New Yorku uskutočnila veľkolepá výstava jeho ilustrácií k literárnemu dielu Trumana Capota, autora bestselleru Raňajky u Tiffanyho.

ANDY WARHOL

Nezvyčajný umelecký talent

Na začiatku šesťdesiatych rokov, po návrate z ciest po Európe a Ázii, sa začal zaoberať kreslením. Roku 1960 navrhol prvé reklamy fľaš Coca-coly. V tomto roku sa vracia k maľbe a jeho prvými dielami sú seriály kreslených obrázkov Comic-strip figury. Tie však maľuje len nasledujúce tri roky, kým sa neoznami s Lichtensteinovými maľbami Comic-strip v galérii Castelli. Už v nich sa čoraz častejšie zjavovali banálne predmety, ako plechovice Campbell's či škatule od kečupu Heinz. Postupne prichádzal na myšlienku, že predmet dennej potreby alebo jeho obraz sa môže stať zrkadlom kolektívnych potrieb, ideí a životných pocitov. Uvedomil si, že všedná skutočnosť je neoddeliteľnou časťou súdobej konzumnej kultúry. A tak svojím originálnym stvárnením dal reklamným artiklom umeleckú hodnotu. Približne rovnakým spôsobom stvárnil sebavedomie americkej spoločnosti cez obrazy jej celebrit. Maľoval všetko, čo bolo blízke a známe bežnému americkému konzumentovi. „Stačilo to na to, aby urobil všetko podstatné,“ povedal o Warholovi jeho osobný priateľ Salvador Dalí, ktorý ho prežil o dva roky. „Aj tá najbláznivejšia vec mala v jeho podaní zmysel. V tomto smere som svojmu menu zostal v mnohom dlžný. Andy bol nepodobiteľný. Raz mu to ešte poviem.“

Warholove nové maľby boli prvýkrát vystavené v roku 1962 vo Ferus Gallery v Los Angeles, neskôr aj na jeho samostatnej výstave v Stable Gallery v New Yorku. Už začiatkom 60. rokov založil v centre newyorského Manhattanu ateliér, tvorivou dielňou sa stalo prenajaté skladisko, ktoré pomenoval „Továrňou na umenie - FACTORY“. Bolo to legendárne miesto schôdzok mladých umelcov, z ktorých časť sa tam neskôr nasťahovala. Všetci túžili po experimente, ktorý by zmenil svet umenia. Warhol nebol jediný, kto sa stal jeho súčasťou. Pod jeho strechou napísal svoje najslávnejšie básne aj prívrženec „Beat Generation“- Allen Ginsberg.

Postupne upustil od tvorby portrétov a uprel svoj pohľad na obyčajný predmet, aby ho nazval umením. Uplynulo už viac ako štyridsať rokov, čo Warhol vystavil svoju sériu plechoviek Campbellovej polievky. Vtedy to bol bežný predmet dennej spotreby, no pod Warholovými rukami sa premenil na kultovú vec. Touto obyčajnosťou

potom značkoval všetko, čo mu prišlo pod ruky. Z Lenina, Mao Ce-Tunga či Campbellovej polievky sa stali „megastars“.

Hviezdam Hollywoodu a šoubiznisu v portrétoch vdychoval nesmrteľnosť. Niekoľko dní po smrti Marilyn Monroe použil jej populárny portrét v seriáli obrazov. Opätovne vzkriesil jej tvár ako symbol vzvodnej ženskej krásy a večnej mladosti. Popieral smrť, ponúkal spoločnosti i sebe samému náplasť na spoločnú fóbiu z pominuteľnosti zobrazovaním prítomných túžob. Aj Eddie Sedgwicková, Judy Garlandová – ikony vtedajšej doby sa stali objektom zobrazenia. Valéria Solanasová, ktorú Warhol obsadil do svojho filmu „Ja, muž“, sa mu odvdáčila tým, že doňho 3. júna 1968 vpálila guľku zo svojej 32-kalibrovej pištole. Po tejto udalosti sa Warhol – fikcia a sám živý symbol Ameriky – začal báť. Utiahol sa do ústrania vlastného bytu a stýkal sa len s tými najvernejšími a najbližšími. Skončilo sa aj obdobie undergroundových projektov s kapelou Velvet Underground, minimalistických filmov, šíalených extravagantných predstavení, sériových monumentálnych grafických tlačí, objektov a všetkého s tým spojeného. Andy Warhol ako fikcia amerického spôsobu života v skutočnosti prestal byť Andym Warholom – umelcom verejným.

Spoločenská bytosť a súkromná osoba

Warhol chodil do spoločnosti do newyorských nočných klubov Serendipity a Studio 54. Jednou z jeho obľúbených popových skupín bola Blondie; na jednej zo show na ich záverečnom turné v roku 1982 sa tiež „zamiloval“ do hudby aj do pekných zjavov ich úvodnej skupiny, Duran Duran. So skupinou (najmä s keyboardistom Nickom Rhodesom) mal veľa rokov priateľský vzťah.

Warhol mal chýr tichého, veľmi presného pozorovateľa, dokonca voyeur. Neraz o ňom žartovne hovorili, že je ako „trochu zohriata smrť.“ Mal ostré oko pre umenie a podporoval Duchampov pohľad, že keď sa niečo prezentuje ako umenie a povie sa, že to je „umenie“, tak to aj je umenie. Bol otvorený homosexuál, čo bolo vzácné pre slávnych ľudí v jeho čase, a mužským priateľom a spolupracovníkom vo svojom diele a zbierkach zložil hold. Bol puntičkársky zberateľ, odložil

každý kúsok papiera, každý list fanúšikov (po odlepení známky), a každý časopis súvisiaci s jeho slávou spolu s osobnými zápiskami, homosexuálnu pornografiu a ukladal všetko do stoviek očíslovaných škatúľ – a viac sa do nich nepozrel. Warhol rozprával o týchto škatuliach ako o jeho „časovom puzdre“. Veľa sa ich zachovalo a sú dostupné v Pittsburskom múzeu. Warhol bol pravidelne v útulkoch pre bezdomovcov v New Yorku, šťastí počas najrušnejších dní roka. Sám seba opisoval ako nábožného človeka.

Mimo umeleckého sveta je Andy Warhol najviac známy svojím výrokom „In the future, everyone will be world famous for 15 minutes“ (Každý raz zažije svojich pätnásť minút svetskej slávy). Počas jeho života sa táto fráza stala taká slávna, že sa dostala do povedomia verejnosti. Neskôr žartovne vpravil novinárom: „My new line is, 'In fifteen minutes everybody will be famous'“ – (Môj nový výrok je 'Za pätnásť minút bude každý slávny.')

Posledné roky svojho života venoval písaniu vlastnej autobiografie „The philosophy of Andy Warhol“, ktorá bola publikovaná v roku 1975.

Warhol zomrel 22. februára 1987 v New Yorku po rutinnej operácii žľníka vo veku 58 rokov. Nemal rád nemocnice a lekárov, takže zanedbal vyšetrenie svojich žľníkových problémov. Pochovaný je na grécko-katolíckom cintoríne St. John the Baptist južne od Pittsburghu. Yoko Ono mala jeden z rozlúčkových prejavov. Po jeho smrti aukčný dom Sotheby's potreboval niekoľko dní na aukcie jeho majetku, čo prinieslo 20 miliónov dolárov. ■

Zdroj:
referaty.sk, sk.wikipedia.org/wiki/Andy_Warhol
Spracovala: Martina Viglašská

OTVORENIE KAPLNKY POSLEDNÉHO RAKÚSKEHO CISÁRA KAROLA I.

Jesenná nedeľa 19. októbra 2008 – zaliata slnkom ako na objednávku – bola pre obyvateľov časti Viedne Kaisermühlen v 22. obvode výnimočná. Dopoludnia prichádzali k Bazilike srdca Ježišovho Kaisermühlen nielen veriaci na svätú omšu, ale aj hrdí nositelia slávnostných uniforiem reprezentujúcich rôzne časti bývalej rakúsko-

uhorskej monarchie so zástavami, dokonca priami potomkovia rodu Habsburgovcov, toskánskej línie, politickí predstavitelia aj zástupcovia médií.

Čo vzbudilo takú pozornosť? Otvorenie kaplnky posledného rakúskeho cisára Karola I. a umiestnenie jeho relikvie do nej. Svätú omšu celebroid arcibiskup Fernard Franck z Luxemburska. Kaplnka má v budúcnosti slúžiť na liturgické slávnosti osobného a rodinného charakteru.

Nedeľnejšej slávnosti predchádzala v sobotu mierová púť do kláštora Klosterneuburg, ktorú usporiadalo združenie za mier medzi národmi: Kaiser-Karls-Gebetsliga für Völker. V popoludňajších hodinách umiestnili aj v kláštore relikviu cisára Karola I.

Pamiatku na cisára si uctili aj augustíni slávnostnou večernou svätou omšou v pondelok 21. októbra v augustínskom kostole, ktorý takisto uchováva relikviár cisára Karola I. od roku 2005.

Kaisermühlen

Viedenská štvrť Kaisermühlen (cisárske mlyny) dostala názov podľa majiteľov mlynov, ktorí sa usídlili spolu s pltníkmi, lodiarmi a rybármi medzi hlavným ramenom Dunaja a dnešným Alte Donau (starým Dunajom), vtedy ešte neregulovaným. Pomenovanie je odvodené z lodných mlynov na „cisárskej vode“ (Kaiserwasser), a pretože boli majetkom cisára, dostali prívlastok cisárske. Tento symbol – zlatý lodný mlyn – má vo svojom erbe 22. viedenský obvod. Jeden z mlynských kameňov použili na vytvorenie oltára v renovovanej kaplnke, do ktorého pod vedením ceremoniála diakona Egona Skalu vložili významní predstavitelia cirkvi spoločne s rodinou Habsburgovcov relikviu svätého Karola. Relikvia obsahuje drobný kúsok kosti bývalého cisára.

Posledný cisár

Posledný cisár sa narodil roku 1887 na zámku Persenberg v Dolnom Rakúsku. Bol v priamej línii potomkom sv. Ľudmily

a Karola IV. Študoval v Prahe a v Brandýse nad Orlicí. Karol I. nastúpil na trón po 68-ročnej vláde svojho strýka cisára Františka Jozefa I. v roku 1916. Karol I. sa usiloval zachrániť a reformovať rozpadajúcu sa monarchiu. Vydal manifest „Verným rakúskym národom“, v ktorom sa zaviazal, že pretvorí Rakúsko monarchiu na spolkový štát. O federalizácii ríše chcel rokovať dokonca s uhorským poslancom za Slovenskú národnú stranu Milanom Hodžom, čo sa mu už nepodarilo, pretože 28. októbra vznikla Československá republika. V novembri 1918 musel Karol I. podpísať, že sa vzdáva riadenia štátnych záležitostí, republika bola vyhlásená v Rakúsku aj v Maďarsku. Karol sa však nevzdal trónu, radšej

Karol I. bol pochovaný v Kostole Nossa Senhora do Monte. V rodinnej hrobke Habsburgovcov vo Viedni bola neskôr vystavená jeho busta. Zita ho prežila o 68 rokov, jej pozostatky boli v roku 1989 prevezené zo Švajčiarska do cisárskej hrobky vo Viedni. Pohreb bol pre Viedencanov napriek tomu, že Rakúsko už bolo roky republikou, veľkolepou udalosťou spojenou s tradičnými ceremóniami pochovávania príslušníkov Habsburského rodu.

V roku 2003 uverejnila kongregácia pre kauzy svätých v Ríme v prítomnosti vtedajšieho výnimočného pápeža Jána Pavla II. rozhodujúci dekrét o blahorečení Božieho sluhu Karola Habsburského-Lotrinského, panovníka Rakúsko-uhorskej

sa podrobil vyhnanstvu. „Musím toľko trpieť, aby moje národy našli cestu k sebe,“ povedal predtým, ako opustil Viedeň. Mal víziu kresťanskej Európy žijúcej v mieri s jasným morálnym a sociálnym poriadkom. Jeho manželka Zita (zoznámil sa s ňou vo Františkových Láznach, porodila mu osem detí) ho nasledovala do exilu.

Karol zomrel na zápal pľúc na ostrove Madeira v roku 1922 vo veku 35 rokov. Prvorodený syn Otto vtedy kľáčal pri otcovej smrteľnej posteli a pred pár rokmi verejnosti o tomto okamihu povedal: „Keď som ho v tej poslednej chvíli – v hodine pravdy, ako ju volajú Španieli – videl, vedel som, že jeho život bol úspešný. V momente smrti niet sebaklamu. Človek ostáva sám a pozemské výdobytky už neplatia. Keď človek predstúpi pred svojho Stvoriteľa, vtedy zaväzí iba plnenie povinností a dobrá vôľa. Toto učenie bolo pre mňa, ako si to môj otec želal, najcennejšou skúsenosťou pre život.“ (Dnes 96-ročný Dr. Otto von Habsburg je čestným občanom mesta Holíč za jeho celoživotný prínos k zjednoteniu Európy a za prínos jeho predkov k rozvoju Mesta Holíč.)

monarchie, rakúskeho cisára (ako Karol I.), uhorského kráľa (ako Karol IV.) a zároveň českého kráľa. Za početného zastúpenia členov rodiny Habsburgovcov pod vedením najstaršieho syna cisára Karola, Otta Habsburského, zdôvodnil tento krok Vatikánu prefekt Kongregácie, kardinál José Saraiva Marti, takto: „Cisár Karol slúžil svojmu ľudu spravodlivosťou a láskou. Hľadal mier, pomáhal chudobným, viedol duchovný život. Viera rozhodovala o jeho živote od mladosti.“ Po 82-ročnom skúmaní bol v roku 2004 za prítomnosti asi 30 000 veriacich vyhlásený za blahoslaveného.

Cirkevný historik Ján Mikrut v diele Fascinujúce postavy Cirkvi Rakúska uvádza vyjadrenie dvorného radcu Petra Broučka o cisárovi Karlovi: „Jeho zodpovedná činnosť vedená podľa rád kresťanských katolíckych učencov by mohla byť – pokiaľ ide o naše časy – významným stavebným kameňom pre zjednotenú Európu, ktorá bola tak podstatne ovplyvnená kresťanstvom.“

Pápež Pius X. sa o ňom predvídavo vyjadril, keď ešte nikto nemohol vedieť, že bude nosiť korunu: „Požehnávam arcivojvodu Karola, budúceho cisára Rakúska, ktorý bude slúžiť svojim krajinám a národom na najväčšiu česť a na najväčšie požehnanie – ale zjaví sa to iba po jeho smrti.“ ■

*Použitá literatúra: Pfarrblat Kaisermühlen
www.pfarrekaisermuehlen.at Katolícke noviny č. 41/2004
Klub přátel blahoslaveného Karla I. www.aktualne.sk
Autorka fotografií: Jana Gregor*

KALENDÁR 2009

V Rakúsku pôsobí niekoľko výborných slovenských výtvarníkov a práve niektorým z nich sme venovali náš kalendár na rok 2009.

JÁN FEKETE

narodil sa v r. 1958 v Buzici na Slovensku štúdiom na VŠVU v Bratislave, odbor maľba u docenta Stoklassa; štúdiom na Vysokej škole úžitkového umenia, Viedeň, odbor maľba u profesora Adolfa Frohnera; štúdiom na Akadémii výtvarných umení, Mníchov, odbor maľba u profesora Jürgena Raipku; 1990 diplom Akadémie výtvarných umení, Mníchov od r. 1990 pedagóg na VŠVU v Bratislave, 1996 vymenovanie za docenta na VŠVU v Bratislave 1994 - 1996 pedagóg na Vysokej škole úžitkového umenia, Viedeň žije a pracuje vo Viedni a v Bratislave

Samostatné výstavy (výber):

1991 Galéria Cypriána Majerníka, Bratislava; 1993 Galéria moderného umenia, Žilina/SK, 1994 Múzeum Vojtecha Löfflera, Košice/SK; 1995 Galéria Geruláta, Bratislava (Fekete a Nick de Vries/USA); 1996 Galéria Geruláta, Bratislava (Fekete a Miloš Boda/SK); 1996 „Enter“, Passagegalerie Künstlerhaus, Viedeň (J. Fekete/SK S. Bubán/Sk a S. Filko/SK); 2000 Galéria mesta Bratislavy, Pálffyho palác „Laserscans“; 2000 „Scherup“ Galéria moderného umenia, Žilina; 2001 „das selbst“ personality show 5, KulturAXE Viedeň; 2002 „Farbe im Raum“ The Forum Wien - Inter-Continental; 2005 „Überland“, Mestská galéria Viedeň, (J. Fekete/SK A. Piller/Au a C. Zillner/Au); 2005 Design-und Einrichtungshaus Taus, Viedeň; 2006 Galéria Atrium, Prešov (Ján Fekete/SK, Stano Bubán/Sk); 2006 „Zerstörung der Fläche“ Kunsthandel Steinek, Viedeň

Diela vo verejných zbierkach:

1987 nákup do zbierky Zentralsparkasse Viedeň; 1987 laureát ceny umeleckej súťaže „Wien kann sich sehen lassen“; 1987 nákup do zbierky Landesorg. Viedeň, SPÖ; 1987 nákup do zbierky Tabakmuseum, Viedeň; 1990 nákup do zbierky Naturwissenschaftliches Museum, München; 1994 nákup do oficiálnej zbierky mesta Viedeň; 2000 Hlavná cena a nákup do zbierky Internationales Fahnenwettbewerb „Grenzenlose Kunst“, Club der Landstrasser Kaufleute.

DANIELA HELIENEK

narodená 1955 v Žiline, Slovensko 1963 - 1974 navštevovala ľudovú školu umenia v Žiline

mimoriadne kurzy u zaslúžilého umelca profesora Laca Beráka zúčastnila sa rôznych skupinových výstav (v Japonsku, Indii, Maďarsku, Nemecku atď.), niekoľko cien 1975 - 1980 - štúdium literatúry a umenia na Univerzite Friedricha Schillera v Jene počas štúdia - kurzy v triede pre figurálnu kresbu 1994 kurz maľby u prof. Diema na Parose 1997 - 1999 frekventantka v triede maľby aktu na Umeleckej ľudovej škole vo Viedni od roku 1982 žije a pracuje vo Viedni

Výstavy:

1964 - 1972 účasť na rôznych spoločných výstavách detskej maľby v Japonsku, Austrálii, Maďarsku, Slovensku a pod.; 1976 Lipsko, Nemecko; 1995 Slovenský Inštitút, Viedeň; 1998 Paros, Grécko; 1999 ÖSKV Viedeň; 2002 Žilina, Slovensko

MICHAEL HELIENEK

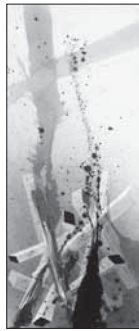
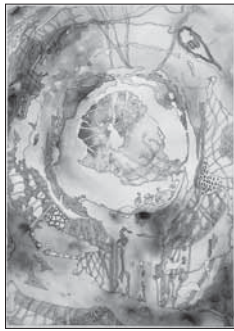
narodený 1953 v Žiline, Slovensko 1964 - 1968 návšteva ľudovej školy umenia pod vedením akad. sochára Vojtecha Mihálika účasť na výstavách doma i v zahraničí štúdiom na Vysokej škole námorníctva v Gdyni (v Poľsku) 1994 kurz maľby u prof. Diema na Parose od roku 1982 žije v Rakúsku, 2 výstavy vo Viedni pracuje ako kapitán na najväčších kontajnerových lodiach v súčasnosti

Výstavy:

1973 Gdynia, Poľsko; 1995 Slovenský inštitút Viedeň; 1998 Paros, Grécko; 1999 ÖSKV, Viedeň; 2002 Žilina, Slovensko

SAŠA MAKAROVÁ

narodená 1966 v Košiciach, Slovensko štúdiom na Vysokej škole výtvarných umení, Bratislava; Vysoká škola úžitkových umení, Viedeň, pod vedením Prof. Frohnera 1997 štipendium pre nadaných študentov; diplom s vyznamenaním 1997 - 1999 študijné pobyty v Nepále, Indii a Číne; 1998 1999 pracovné štipendium Ministerstva pre vedu a dopravu; 2000 - 2002 študijné pobyty v Iráne, strednej Ázii, Číne, Tibete a Indii; 2004 - 2007 študijné pobyty vo Vietname, Laose a Japonsku žije od roku 1990 v Rakúsku

Samostatné výstavy

1996 Stadtturmalerie, Innsbruck; 1997 Tabakové múzeum, Viedeň; 1999 Galéria Goldener Engl, Hall (katalóg); 2000 Artothek - Galéria, Viedeň; 2001 artLab, Galéria Ernsta Hilgera, Viedeň (katalóg); 2001 Vianočná výstava Galéria Goldener Engl, Hall; 2003 „Myslenie je konanie“, Boston; Consulting Group, Mníchov (umelecká cena); 2004 Galéria 12, Innsbruck; 2004 hilger contemporary, mimoriadna výstava, Viedeň; 2006 Galéria Ernsta Hilgera, Viedeň (katalóg); 2006 „Hračky“, Galéria 12, Innsbruck; 2006 Künstlerhaus Viedeň; 2008 Galleria d'Arte Moderna A. Bonzagni, Palazzo del Governatore Cento, Taliansko; 2008 Galleria de Faveri Arte, Feltre, Taliansko

Mimoriadne projekty

2005 Kaffeeseiederball, Hofburg, Viedeň: transparenty, darčeky pre dámy; 2006 Umenie v priestore chrámu - inštalácia v Kostole sv. Ruprechta, Viedeň; 2006 stvárnenie kalendára 2007 „Europay Austria“, prezentácia 23. 11. 2006 v Dome umelcov, Viedeň

RADO PROKOP

narodený 1976 v Krupine, Slovensko
1991 - 1992 umelecké tvarovanie skla, Poltár; 1992 - 1996 štúdium na ŠÚV Kremnica, odbor ryteľstvo kovov, grafika
1997 - 1998 grafik v reklamnej agentúre ESPRINT, Banská Bystrica; 2001 malba portrétov, Trento, Taliansko; 2002 - 2004 kulisár a rekvizitár, Opera Banská Bystrica
od 2004 samostatná umelecká činnosť v zameraní na malbu a sieťotlač na textil
od 2006 umelecké projekty so školami
ilustrácia Friedensbuch/Peace Issues Reader, Vydavateľ: Björn Freiberg, Győr 2006

Výstavy

1996 spoločná výstava ŠÚV Kremnica; 2002 - 2004 samostatné výstavy, Banská Bystrica; 2004 spoločná výstava „Blue Stars“ Segment Galéria OSZE Viedeň, Rakúsko; 2005 samostatná výstava, Forum Schloss Wolkersdorf, Rakúsko; spoločná výstava, Slovenský inštitút Viedeň, Rakúsko; 2006 spoločná výstava, Umelecká škola Győr, Maďarsko; spoločná výstava, Slovenský inštitút Viedeň, Rakúsko; 2007 samostatná výstava „Portraits a Figura“, Galerie wesens.art, Viedeň, Rakúsko; samostatná výstava „Schichten“ Aktionsradius Wien, Rakúsko; spoločná výstava „Inneres Feuer“ Waidhofen/Ybbs, Rakúsko; spoločná výstava „Junge SlowakInnen“ Zámok Greillenstein, Rakúsko; 2008 Sieťotlač na textil - Session-Siesta; v spolupráci s Aktionsradius Augarten Wien; samostatná

výstava zua grast, KMS Gruntsteingasse, Rakúsko; spoločná výstava Auf das Leben, Rosarium, Baden; samostatná výstava „DIFF´rences“, Galéria Hotel Panhans, Semmering, Rakúsko

ANNA TINHOF-ZAPLETAL

narodila sa v Bratislave, Slovensko
štúdium na Strednej polygrafickej škole v Bratislave, odbor reprodukčná grafika; následne intenzívna práca s grafikou (litografia)
návšteva maliarskych seminárov pod vedením akad. maliara Júliusa Kollera
neskôr samostatné výstavy na Slovensku, v Kanade, Taliansku, Maďarsku, Švédsku a Chorvátsku.
1995 svadba a presídlenie do Rakúska
maliarske kurzy pre deti a dospelých
študijné pobyty: Taliansko - Toskánsko, Bali - Indonézia, Maďarsko, Chorvátsko, Švédsko, Portugalsko

Výstavy (1996 - 2008)

St. Andrä-wördern; Baden - Grafika; Zámok Kornberg - „ART-ILLAGE“, ArtGalerie Breitenbrunn; Schützen am Gebirge; Eisenstadt Bank Burgenland; Europahaus Galerie Oberberg „Umelci pomáhajú Amnesty International“; Müllendorf KIM; Müllendorf - Werkstätte für Kunst im Leben; Výstava v Toronte, Kanada 1998; Högsby, Švédsko 2000; Otvorenie nového ateliéru v máji 2001; Kultúrne centrum Eisenstadt 2002; Technické centrum Eisenstadt 2002; Galéria Oberberg Eisenstadt 2003; Kultúrne centrum 3 Bratislava; Galéria Kunstreich - Bad Tatzmansdorf 2004; Art-Box Mattersburg 2004; Malá Galéria vo Viedni - Grafika 2004; Purbach 2005; Müllendorf - spoločná výstava 6 žien z rôznych štátov; Oberschützen (vianočná výstava) 2005; MAK Viedeň - 2006, 2007, 2008; Das Haus Impuls Neusiedl 2007; SVA Eisenstadt 2007; LBG Eisenstadt - umenie v Eisenstadte 2008; Alte Schule Walbesdorf - Galéria 2008; Benediktinerstift Göttweig 2008

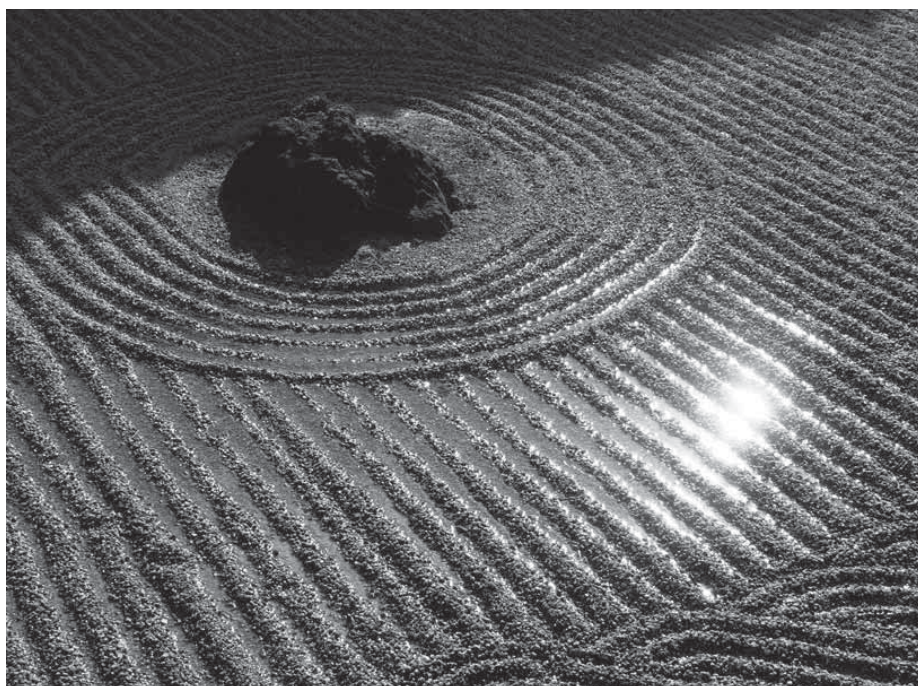
Milí členovia rakúsko-slovenského spolku a Školského spolku Sova!

Kalendár si môžete vyzdvihnúť počas úradných hodín (alebo aj po) v kancelárii na Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1030 Wien. Pre členov našich spolkov je samozrejme zadarmo, ostatných záujemcov by sme poprosili o dobrovoľný príspevok.

Ďakujeme!

POHĽADNICA Z JAPONSKA KYOTO

Okolo roku 1690 povedala E. Kampfer o Japoncoch: „Spôsob ich života a správanie od najprostejšieho roľníka po najvyššie postaveného pána sú také spôsobilé, že by sa celá krajina dala nazvať školou zdvorilosti a dobrých mravov. Sú to dômyselní a otvorení ľudia, ktorí si vážia všetko cudzie, až by sa dalo uveriť, že budú cudzincov nosiť na rukách, ak by im to bolo dovolené.“

Vrávi sa, že kto chce porozumieť Japonsku, mal by sa poprechádzať starobylými ulicami niekdajšieho hlavného mesta. Srdce Japonska, ako sa Kjótu poeticky hovorí, vzniklo v roku 794 n. l. ako Heian-Kjó podľa vzoru čínskeho mesta Changan a stalo sa hlavným mestom Japonska na vyše 1000 rokov. Niekoľkokrát bolo po početných požiaroch a zemetraseniach takmer zrovnané so zemou, v 15. storočí bola zas počas desať rokov trvajúcej občianskej vojny zničená väčšina pamiatok. Tie, ktoré sa zachovali dodnes, pochádzajú z obdobia Edo medzi 1600 – 1896 n.l. Práve na konci tohto obdobia stratilo Kjóto status hlavného mesta a nahradilo ho dnešné Tokio.

Počas druhej svetovej vojny nebolo Kjóto cieľom leteckých útokov, a tak je dodnes jedinečným príkladom japonskej histórie s množstvom chrámov a záhrad. Pätnástimi kultúrnymi pamiatkami je bývalé hlavné mesto Japonska zapísané do zoznamu kultúrneho dedičstva UNESCO.

Kuchyňa

Nielen život v uliciach Kjóta, ale aj tradičná kuchyňa kjó-rjori sa podriaďuje rytmu prírody. Dôsledne sa tu dodržiava

varenie jedál typických pre jednotlivé ročné obdobie. Korene treba hľadať v histórii, keď bolo Japonsko chudobnou ostrovnou krajinou s pomerne obmedzeným zdrojom surovín. Niekoľko druhov morských rýb so sezónnou zeleninou sa Japonci naučili pripravovať s veľkým citom pre estetiku tak, aby na tanieri vyzerali čo najchutnejšie. Na Slovensku sa hovorí „z núdze cnosť“. Z vysokého estetického nároku vznikali v kuchyniach malé umelecké diela ovplyvnené filozofiou zen – základom japonskej kultúry. Japonci oceňujú prirodzenú chuť jedla a len zriedka používajú koreniny na rozdiel od čínskej či kórejskej kuchyne. Snažia sa o jedno-

duchú prípravu z čo najčerstvejších a kvalitných prísad. Teplota jedál má podľa Japoncov regulovať telesnú teplotu, a preto sa servírujú tradičné nápoje čaj a saké, či obľúbené cestoviny v zime teplé a v lete studené.

Ryokan

S klasickou kuchyňou sa možno stretnúť aj v tzv. ryokane, akosi predchodcovi dnešného hotela. Ide o tradičný jednoduchý drevený, väčšinou jedno- až dvojposchodový dom s niekoľkými izbami s tatami rohožami, v ktorých je dôležité dodržiavať prísny režim prezúvania. Topánky sa vyzúvajú hneď za vchodovými dverami a papuče pred vstupom do miestnosti s tatami. Izby sú väčšinou pomenované podľa kvetín. Celé zariadenie tvorí nízky stolík, na ktorom je v termoske pripravená horúca voda na čaj a niekoľko hrnčekov. Sedí sa na zemi na vankúšoch. V izbách sa nenájdú ani klasické postele – v niektorých z vstavaných skriniek na obvode miestnosti sú zrolované futonové matrace, deky a vankúše. Kto chce v ryokane prenocovať, mal by vedieť, ako sa v ňom treba správať. Dôležité je poznať japonské zvyklosti,

prispôbiť sa skupine ubytovaných hostí a nemať prehnané požiadavky. Na špeciálne želania hostí nie sú majitelia ryokanov zvyknutí. Preto sa môže stať, že západným cudzincom odmietnu ubytovanie z obavy, že by sa v nich necítili dobre alebo im ich majitelia nemohli v niečom vyhovieť. Kto ovláda základy japončiny, je samozrejme vo výhode.

Sadó a gejša

Čaj je v krajine vychádzajúceho slnka nápoj nápojov. Samotná príprava čaju a celého čajového obradu sadó je neodmysliteľnou súčasťou zručnosti, ktoré ovládajú japonské gejša. Gejša alebo gejko je tradičná japonská spoločníčka. Voľný preklad slova gejša je „osoba

žijúca umením“. Sú to ženy ovládajúce najrôznejšie druhy umenia – od tanca, spevu, cez čajový obrad až po umenie konverzácie. Ich úlohou je zabávať mužov a vytvárať pre nich ilúziu romantiky a luxusu a v japonskej kultúre sú symbolom umenia a dokonalosti. Najmä večer ich je možné stretnúť v kjótskej štvrti Gion. Spoločnosť gejša si je možné

zaplatiť, pričom príjemný večer strávený v spoločnosti dvoch až troch gejší vyjde až na niekoľko tisíc dolárov. Bez odporúčania sa k nim dostať nedá. V súčasnosti je čoraz menej žien, ktoré sa tomuto tradičnému ženskému povolaniu venujú – v Kjóto ich žije okolo sto a v celom Japonsku do tisíc. ■

ZASLÚŽENÝ HOLD SLOVENSKÉMU BÁSNIKOV MILANOVI RÚFUSOVI

Kto by si to bol pomyslel, že po toľkých rokoch verše básnika Milana Rúfusa oslovia človeka z takej dialky. Prekladať Rúfusove verše do ruštiny, poľštiny či češtiny by bolo hračkou v porovnaní s tým, čo musí nadaný anglický, nemecký alebo maďarský básnik podstúpiť Ale do čínštiny!

A to tak dobre, že odborníci sa zhodli na tom, že Rúfus je najväčší žijúci básnik spomedzi dvadsiatich navrhovaných básnikov z celého sveta. Také bolo rozhodnutie poroty o udelení Ceny Crane Summit dňa 11. decembra 2008. Slovenskému básnikovi Milanovi Rúfusovi, ktorý sa 10. decembra dožil osemdesiatich rokov, udelili za jeho tvorbu Zlatý rád medzinárodného fóra 21. storočia. Prezident Care Summit 21 st Century International Forum pán Yu Hsi, básnik a vydavateľ z Taiwanu, a Milan Richter, predseda Občianskeho združenia Svetového kongresu básnikov, mu cenu za poéziu odovzdali v bratislavskom Divadle Astorka Korzo '90 zaplnenom do posledného miesta.

...tak vidíte. Stalo sa. Stalo sa to, s čím nikto nerátal. Nepatrný ostrov v mori, ostrov, o ktorý sa viedlo toľko sporov, ostrov, kde obyvateľstvo hovorí tou istou rečou ako najpočetnejší národ sveta, zachytil úžasné, hlboké myšlienky nášho velikána. Taiwan je ináč nazývaný tiež la Fermóza, čo v preklade znamená krásavica. To „malá krásavica“ priletela k malému národu na slovenskú zem.

Rúfus vo svojom diele opätovne a neúnavne opakoval človeku, prečo bol stvorený a kam má kráčať. Neuveriteľné. Ako to jubilujúci básnik spomenul vo svojom príhovore, i dospelí niekedy prežívajú svoje rozprávky. Prežívame advent. Čas, keď si máme si upriamiť cesty. Žeby malý Taiwan pomáhal vyrovnávať cesty v našej chorej kultúre? Všetko je možné. Dajme sa prevkapiť.

Medzinárodné fórum 21. storočia Žeriavia hora sa nenásilným spôsobom usiluje o kultiváciu spoločnosti. Jej cieľom, ako sa to uvádza v Manifeste Žeriavej hory (Crane Summit), je snaha „viest ľudstvo k poznaniu skutočnej podstaty života a vybudovať literárne kráľovstvo, harmonickú krajinu“. Roku 2005 bola v americkom Los Angeles udelená medaila za zásluhy v oblasti umenia a literatúry čestnej predsedníčke Svetovej asociácie básnikov Rosemary Wilkinsonovej. Roku 2006 bolo udelené Najvyššie čestné uznanie Žeriavej hory mongolskému prezidentovi Nambarovi Enkhbayarovi, ktorý je aj básnikom a prekladateľom. Roku 2007 toto vyznamenanie získal indický prezident Abdul Kalam, mysliteľ a básnik.

160. VÝROČIE ZALOŽENIA SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY

To, že prvá Slovenská národná rada nevznikla na slovenskom území, ale vo Viedni, má práve dnes zaujímavú symboliku: Slováci boli už vtedy jednou nohou v Európe. SNR bola založená zásluhou Jozefa Miloslava Hurbana, Ľudovíta Štúra a Michala Miloslava Hodžu a vznikla počas revolúcie v roku 1848 vo Viedni – v dome na Panniglgasse 4 vedľa Karlskirche (Kostol sv. Karola Boromejského) v štvrtom viedenskom okrese. Rakúsko-slovenský kultúrny spolok, Slovenský inštitút vo Viedni a Matica slovenská odhalili pred desiatimi rokmi na tomto mieste pamätnú tabuľu. Pôvodný dom už nestojí, na jeho mieste sa nachádza nová budova postavená v povojnovom období.

Založeniu SNR pred 160 rokmi bola 16. 9. 2008 vo Viedni venovaná spomienková slávnosť. Hlavní organizátori oslavy boli Slovenská národná rada, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky vo Viedni a Matica slovenská. Slávnostný akt sa začal v Karlskirche ekumenickou bohoslužbou, ktorú viedli rím.-kat. farár Pavol Dubovský z Viedne a evanjelický farár Samuel Mišiak z Myjavy.

Pietna spomienka pokračovala kladením vencov, slávnostnými príhovormi pri pamätnej tabuľi. Prehovorili veľvyslanec Slovenskej republiky vo Viedni Peter Lizák, predseda NR SR Pavol Paška, predsedníčka rakúskeho parlamentu Barbara Prammerová a predseda Matice slovenskej Jozef Markuš. V príhovoroch títo vysokí politickí predstavitelia ocenili založenie 1. SNR vo Viedni ako jednu z najvýznamnejších udalostí slovenského národa, slovenského parlamentarizmu, vzájomných slovensko-rakúskych vzťa-

hov a vyslovili presvedčenie, že na tejto báze spoločných historických skúseností a skutočností sa budú i naďalej vyvíjať vzájomné vzťahy Slovenska a Rakúska v demokratickej Európe 21. storočia. Slávnostný akt sprevádzala dychová hudba Ministerstva obrany SR, krojovaná delegácia mladých Myjavčanov s republikou pôvodnej povstaleckej zástavy 1. SNR z roku 1848 na čele s predstaviteľmi mesta. Viedeň bola naším druhým domom pred 160 rokmi a v kontextoch Európskej únie je ním aj dnes. ■

Milé deti,

poslúchali vás vaši dospelí celý rok? Napísali svoje želania Ježiškovi? Ak áno, a myslíte si, že Ježiško to predsa všetko nemôže zvládnuť, pomôžte mu. Pochopte, má toho veľa.

On najradšej totiž nosí darčeky, ktoré sám urobí, zbastluje, zlepí alebo zošije – jednoducho si myslí, že darčeku jeho výrobcu dá dušu, najmä, keď sa darček vyrába s láskou. A také darčeky potešia najviac. Lebo keď darček vyrábame, balíme do hodvábneho papiera a viažeme na neho zlatistú mašľu, intenzívne myslíme na toho, pre koho je darček určený a už sa dopredu tešíme, ako nedočkavo, s akým očakávaním bude darček rozbalovať. Môj syn mi včera povedal: „Viac sa teším na okamih prekvapenia tých, ktorým darčeky dávam, ako na moje vlastné.“ A ja som mu na to povedala: „To je prirodzené, dospievaš...“

Všetko krásne pod stromček a ďalšie dospievania v novom roku 2009 želá vám, milé deti a vašim dospelým

Vaša Ina

Elena Mandík

TÁBORY, TÁBORY, LETNÉ TÁBORY...

Zdá sa mi, že nimi bolo naplnené celé dvojmesačné horúce leto. Tento rok sa ich rozkotúlalo naozaj neúrekom – putovné, literárne, turistické, tanečné, jazykové. Ale najdôležitejšie je, že to boli tábory na Slovensku. Lebo práve tu, v slovensky hovoriacom prostredí, s veselými bezstarostne prázdninujúcimi rovesníkmi a pri rôznorodých zamestnaniach a činnostiach sa deti najlepšie zžijú so slovenčinou a rozvíjajú tú krásnu ľubozvučnú reč, čo im dali do vienka ich slovenskí rodičia.

Tohtoročné leto sa začalo putovným táborom, ktorý pre staršie deti zorganizoval Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a pozval naň aj zástupcov našej dospievajúcej mládeže v Rakúsku. Počas dvanástich dní nás na putovnom tábore po Slovensku perfektne reprezentovali Nastja, Max a Viktor. Prvé dni strávili v malebnej dedinke Bystrá pod Nízkymi Tatrami, ktorá je známa svojou kvapľovou jaskyňou. Ich pobyt potom pokračoval v hlavnom meste Slovenska.

Program zameraný najmä na poznávanie slovenskej histórie a kultúry si deti okorenili športovými hrami a čas plynul a plynul...

Akémá na tábor spomienky Gabika, študentka pedagogickej fakulty, ktorá našu malú výpravu sprevádzala?

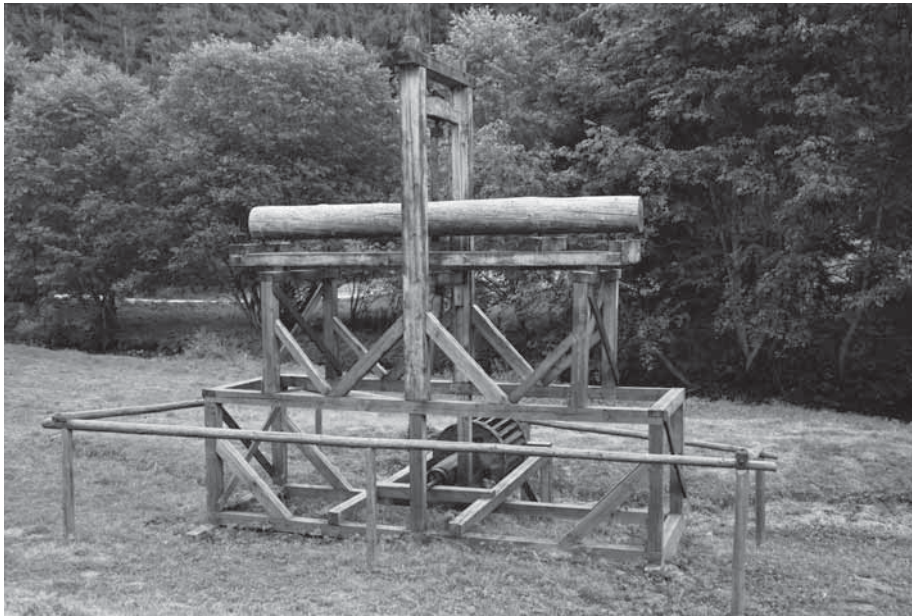
TÁBOR PUTOVANIE ZA POZNANÍM

Tábor, ktorý organizuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, bol založený už pred 19 rokmi ako čitateľský tábor pre najlepších študentov slovenských škôl v zahraničí. Tento rok sa ho zúčastnilo takmer 30 mladých ľudí zo siedmich krajín – Srbska, Rumunska, Maďarska, Ukrajiny, Rakúska, Švajčiarska a USA. Strávili sme týž-

deň v krásnom hoteli v obci Bystrá, ktorý sa nachádza len niekoľko metrov od Bystrianskej jaskyne, na úpätí Nízkych Tatier.

Navštívili sme okolité mestá – Banská Bystrica, Brezno, Zvolen – a oboznámili sme sa s ich históriou. V Literárnom a hudobnom múzeu v Banskej Bystrici sme si mohli vyskúšať bábkové divadlo a dokonca aj hru na ľudové hudobné nástroje.

V Horehronskom múzeu v Brezne sme sa zoznámili s rôznymi remeslami, zvykmi a odevmi, ktoré boli v minulosti typické pre tento kraj. Prírodné bohatstvo Slovenska sme obdivovali pri návšteve Bystrianskej jaskyne a lesníckeho skanzenu vo Vydrovskej doline, kam sme sa dostali úzkokolajnou Čiernohronskou lesnou železničkou. A na ceste do hlavného mesta sme sa zastavili v Bojniciach, ktoré sú známe svojou zoologickou záhradou a zámkom. V Bratislave nás čakala prehliadka historického centra mesta so sprievodkyňou, ktorá nám ukázala, kde a prečo je zamurovaná delová guľa, kde bola korunovaná Mária Terézia. Zaujímavá bola aj beseda so spisovateľom Romanom Bratom, ktorý nám rozprával o svojich knižkách pre deti aj dospelých a odpovedal nám na otázky o písaní, o svojich láskach a záľubách aj o tom, čím by bol, keby nebol spisovateľom.

Vo voľných chvíľach slovenské deti z rôznych kútov sveta rýchlo objavili spo-

ločnú záľubu vo futbale, volejbale či bedmintonne. Súťažného ducha niektorí dokázali, keď si (hoci v letnom období) na seba obliekli až 36 kusov oblečenia, či keď vyrobili svadobné šaty z toaletného papiera a svoje vedúce prekvapili fantáziou a vynaliezavosťou aj pri slovných úlohách.

Spomínate si na návštevy múzeí v našich školských časoch? Bývajú po určitom čase dosť únavné a o to viac sa vám žiada zmena, inak vás prestanú zaujímať. Táborový život treba vždy spestriť spoločnými hrami, športom a súťažami. A samozrejme – tábor by nebol táborom bez počítačného zoznamovacieho večierka, kde sa všetci vyobliekajú do najlepšieho z najlepšieho, aby sa ukázali v dobrom svetle – veď sami seba reprezentujú! A v závere takéhoto večera je ideálny sprievod akejkoľvek hudby, pri ktorej sa rozvíjajú zoznamovacie rozhovory a v hudobnom podklade zaniknú napríklad nesprávne koncovky skloňovania, mierny akcent a u rakúskych Slovákov typické ráčkovanie. Tlmené osvetlenie zaručí, že nik nezbadá slabý rumenec na tvári za tieto malé nedostatky slovenčiny a napriek tomu sa debata mladých zahraničných Slovákov rozvíja ďalej. Aj to všetko patrí k táborovému životu a najmä na to si deti najradšej spomínajú.

TÁBOR KLAČNO

Takmer tridsať detí z Rakúska bolo spolu s ďalšími deťmi z Ukrajiny a Čiech v tábore v Klačne a na tábor si spomínajú naozaj veľmi často.

Moje vlastné si pospevujú v aute, na bicykli, dokonca v lietadle slovenské ľudové pesničky. Keď je v byte prievan, volám: „Andrejka, zatvor okno, vietor fúka!“ Hneď na to počuť dvojhlasný spev: „Veje vietor,

veje, otvor milá dvere, lebo ma zaveje, lebo zaveje....“

Martinkovi bubnuje v sprche voda na chrbát a o chvíľu už počuť z kúpeľne rytmické a pochodové: „Bubnujú, maršujú a my ešte pijeme“..... Iná situácia, iná pieseň, krásna, ľudová, slovenská, táborová. Taká, akú som ja, hrdá Stredoslovenka, doteraz nepoznala, hoci spievam rada a ľudových piesní poznám veľa. Sama si ich teraz nôtim častejšie ako iné melódie z Ö3.....

Hore tým Telgártom

*Hore tým Telgártom zlatá retiazôčka.
Ktože ju dal spraviť? Moja frajerôčka.*

Čas plynie ako voda, polovica júla je za nami a u mnohých detí i rodičov stúpa zvedavosť, čo to bude za tábor, ten tanečný a jazykový v Klačne. V takom sme ešte neboli, ani Klačno nepoznáme. Naša púť je ďaleká, ale po ceste nechceme vynechať známú kvapľovú jaskyňu Driny pri Smoleniciach. Niektorých trochu štekli v brušku – hlavne pri ceste autobusom po dlhých točitých zákrutách od Prievízde. Nakoniec ale predsa len v dobrej nálade Dobro došli v Klačne.

Tanečný tábor v Klačne zorganizovalo ako pilotný projekt Metodické centrum Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V tábore sa na dvanásť dní stretli deti zahraničných Slovákov z Česka, Rakúska a Ukrajiny. Okrem nás už všetci účastníci tábora mali nejaké skúsenosti s tancom, spevom a slovenským folklórom. Z Čiech prišli do tábora deti z folklórneho súboru Limbora a z Ukrajiny deti z folklórneho súboru Turianska dolina. V našej zostave väčšinou malých 6 – 13-ročných detí sme profesionálnych tanečníkov mohli zrať na jednej ruke – Laura, Simonka, Kristínka, Matej a Miško. Tieto deti tancujú alebo kedysi tancovali v Rozmaríne, detskom folklórnom súbore Rakúskeho kultúrneho spolku vo Viedni a vedeli, do čoho idú. Ale predpokladom účasti v tábore neboli znalosti tanca a spevu. Naopak, deti sa tu mali slovenské ľudové piesne, zvyky a tance naučiť.

V Klačne nás čakalo jedno príjemné prekvapenie za druhým. No, úprimne povedané, najskôr to bol šok z prehnane prísneho hlavného vedúceho pána Sitarčíka, z ktorého sa našťastie vyklul veselý šibal, ujo Janko. Pani kuchárky v škole v prírode Klačno sa rozhodli, že nám ukážu, čo je slovenská domáca kuchyňa a čakala nás bohatá a chutná večera. Ako doma!

Ďalší šok nasledoval na druhý deň, keď ráno na programe stála seriózna rozcvička a celý deň – tanec, spev, slovenčina – a následná svalovica! Niektorí frflali, porovná-

vali tábor s „prázdninovým terorom“.... Napriek tomu všetci ako prví naklusali na rozcvičku a fungovali perfektne! A čas plynul a plynul, deti si zvykli na každodenné tréningy, naše dievčatá ako prvé stáli pripravené na rozcvičku, tancovali, trénovali, spievali, učili sa a ubolené roztancované nohy si nakoniec zvykli aj na horehronské dupáky. Pretože tanec vyžaduje nekompromisný tréning ako každý šport, hra na hudobný nástroj alebo vyučovanie cudzieho jazyka. No a v tomto tréningu nám teta Zuzka Druková, vedúca detského folklórneho súboru Matičiarik a riaditeľka Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici, spolu so svojimi pomocníkmi matičiarikmi: Maľkou, Mirkou, Vladkou a Matejom, nedali vydýchnuť.

Mimovoľne mi prichádzajú na um detské veršovačky:

*Tancovala veverička, až kým vyšla rosa,
zodrala si podošvičky, domov išla bosá.*

Alebo iná úsmevná básnička Ľudmily Podjavorinskej:

*Išla SOVA!!! na tanec, vyfintená veľmi,
pratala sa poza pec, pratala sa dvermi.*

*Jak ju vrabec uvidel, hneď ho srbí nôžka.
„Pod', sovička, na tanec, skočíme
si troška!“*

*Drobčil vrabec strapatý tance samé nové.
Postúpil on na päty milej pani sove.*

*„Pozor, vrabče, pozor daj, ak sa bojíš
búrky,
na päty mi nestúpaj, ani na pazúrky!“*

Po pár vydarených a naozaj namáhavých tréningových hodinách, keď už nikto nikomu na labky nestúpaj, bolo vo vzduchu cítiť, že záverečné galapredstavenie bude niečo veľkolepé.

Čas plynul a plynul, po týždennom tréningu konečne prišiel vytúžený oddychový víkend.

Všetci nadšene zajasali a náš autobus sa po kľukatých cestičkách postupne vydal do Rajeckých Teplic, na Bojnický zámok a do zoologickej záhrady, neobišli sme ani malebnú dedinku Čičmany s krásne maľovanými slovenskými dreveničkami. Deti sa veru čudovali, keď počuli a videli, v akých malých, ale milých priestoroch žili Slováci kedysi, ale aj obdivovali krásne zdobené kroje, vyrezávané detské kolísky, maľované džbánky, varešky.

Aby sme nevyšli z cviku a kondície, veľké dievky v nedeľu dosiahli v rekordnom čase vrchol neďalekého vrchu Kľak a malí sa tešili z návštevy blízkeho ranča Dallas a jazdy na koníkoch.

Víkend uplynul rýchlejšie, ako sme sa nazdali.

Pondelok nám už opäť mával rannou rozcvičkou a dokonca ani starí českí mažáci sa na ňu neoneskorili, lebo pre istotu v telocvični boli už od polnoci... Viac ale neprezradíme.

Priateľské vzťahy medzi deťmi sa utužovali, slovenské ľudovky spievali spolu Ukrajinci s Rakúšanmi i Rakúšania s Čechmi. Tance tancovali malí s veľkými, amatéri s profesionálmi, bol to naozaj nádherný pohľad na rozhybanú roztancovanú telocvičňu, ktorá sa hemžila tričkami SOVA, Limbora, Turianska dolina, alebo ako sa vyjadril náš najmenší – Paľko – na otázku: „S kým tancuješ tanec Pod dubom, za dubom?“ Odpoveď: „S Herwis-tričkom!“

Bolo naozaj veselo. Na tréningoch, keď sme malých tanečníkov niekedy nevedeli nájsť, lebo boli zašití na záchode, na turistickom výlete, keď našich nezbedníkov hore kopcom ani traktor nemohol dohnať, na hodinách slovenčiny, keď sa nám teta Anitka Murgašová snažila vysvetliť, aká je dôležitá správna artikulácia, na hodinách spevu, keď z nás teta Betka urobila malých zlatých slávikov, na hodinách prvej pomoci, keď sa náš Ferko – kto iný predsa? – obetoval na predvádzanie záchranu človeka pri zastavení dýchania a hral tak presvedčivo, že aj teta Gitka bola pomaly na pochybách,

či dýcha. Veselo bolo pri spoločných hrách na vojačikov alebo húsky vo voľnom čase, pri večerných programoch, táboráčkoch a opekačkách, lebo opekali sme všetko, čo sa dalo napichnúť na ražeň. Paľko žeravil ražeň dokonca v plaveckých okuliaroch vlastnej strašidelnej značky www.zlomeoko.cz. Škoda, že práve vtedy mi došla baterka na foťáku. Viete si predstaviť Paľka pri pohľade na seba po takých desiatich rokoch?

Čas plynul a plynul, ani sme to nestihli zaregistrovať a bol tu posledný táborový večer so slávnostným galaprogramom a nelen to! Aj so slávnostnou galavečerou.

Posledné prípravy i obavy: len aby nám všetky krojové sukienky dobre sedeli a vlásky držali v účese, len aby si chlapci všetci obuli správne svoje krpce a hlavne aby nepostrácali vlastnoručne vyrobené vojenské papierové čiapky, len aby sme nikoho nezabudli schovaného na záchode...

Pozor, pozor, slávnostné galavystúpenie detí z tanečného tábora na Slovensku sa začína!

Ako prvá ide Limbora s vlastným programom, fujara, detvianske tance a spev, nádhera!

Za nimi švární šuhaji z Rakúska: Filip, Matej, Martin a Miško s verbovačkou z východného Slovenska. Sú super, naučili sa

*A z pole do Turka , z Turka do Francisburga.
Spadla mi šablíčka z mojeho konička,
podaj mi milá.*

*Ja by ti podala, keby som sa nebála,
Bodaj by tá, milý, šuhaj môj úprimný,
nebola znala.....*

Z rezkého vojenského rytmu prechádzame do ľubostného tanečného príbehu

*Veje vietor, veje, otvor milá dvere,
lebo ma zaveje, lebo ma zaveje.
Ja ti neotvorím, neviem kde mi kľučka.
Neklam ma má milá, na nej ti je rúčka.*

A potom už nastupujú veľkí tanečníci s tvrdo natrénovanými Čipukrami.

Na programovom letáčiku čítam názov posledného tanečno-speváčkeho vystúpenia: Telgárt! Pri majestátnom nástupe tanečníkov na pódium a posluchu úvodných dramatických tónov mi na chrbte naskakujú zimomriavky a oči sa naplňajú slzami dojatia, obdivu, radosti i smútku zároveň... Tak ako pri každom nácviku v telocvični. Chápem všetkých Japoncov a iných foteniachtivých zahraničných turistov. Aj ja by som chcela tieto momenty navždy zvečniť v takej atmosfére, akú sme zažili na záverečnom slávnostnom galavečere. Ako naschvál, baterka na foťáku zase došla... Ale našťastie má Christian a Maťo kameru, takže mi slzy tečú len od dojatia. Telgárt a horehronské dupáky neprešli bez zopakovania. Po záverečných pochvalných slovách pre malých i veľkých od všetkých zúčastnených hostí a hromovom Tábore trikrát hurá! nasleduje rovnako hromové hurá ako útok na nádherne prestreté stoly v jedálni, obložené misy, grilované kuriatka, pečené zemiačky, domáce štrúdle, chipsy, oriešky, kofola, fanta, džús, hmmm...

ju tancovať za tri dobrovoľné dohodnuté večerné tréningy a vydarila sa pekne, lebo potlesku bolo od nepočuť do nepočuť. Teraz ešte vlastný program Turianskej doliny a potom všetci uvidíte, čo sme sa tu spoločne naučili.

Najprv vám ukážeme, ako pekne harmonizujú malí s veľkými v tanci Pod

dubom, za dubom a potom nás môžete obdivovať v tanci z Pozdišoviec. No a teraz dávajte pozor, lebo naši najmenší vojačikovia práve:

*Bubnujú, maršujú a my ešte pijeme.
Dneska kone kovaľ, zajtra mašírovať
z rána do pole.*

Čas plynul a plynul, až napokon náš táborový čas v Klačne uplynul. A čas zase rýchlo vietor odveje a my sa v tanečnom, turistickom, jazykovom, putovnom, literárnom, ale určite slovenskom tábore stretieme za rok znova.

Ja sa teším už teraz a spievam si:

*Veje vietor, veje,
otvor, Slovensko, dvere,
lebo ma zaveje, lebo ma zaveje.....*

Kam nás ten prázdninový vietor zaveje na budúci rok? Keďže v našich končinách veje západný vietor, určite nás zaveje na Slovensko a to už čoskoro. Možno ani nebudeme čakať do leta a pocestujeme už na veľkonočné prázdniny. Sledujte naše informácie na www.slovaci.at a letáčiky spolku SOVA . ■

Fotografie: autorka

Z BOHATEJ ČINNOSTI SPOLKU SOVA

Dušou podujatí Slovenského školského spolku Sova je Elena Mandík. Bez nej sa nič „nešuchne“, od pozvánok po odprevadenie posledného malého hosťa. Zo Sovy sa za jej pričinenia stala inštitúcia. Slovenčina pre najmenších prinášaná hravou formou je slovenčina spojená s detským svetom, s detskou predstavivosťou, slovíčka a zvraty zakotvia v detskej hlávke navždy spojené so zlými strigami a peknými princeznami, s bojom dobra a zla. A to je cieľom: zachovať si a pestovať materinský jazyk aj v cudzom prostredí.

Divadlo HAPPY

V septembri si mohli deti a dospelí pozrieť predstavenie bábkového divadla HAPPY z Bratislavy. Pani Oľga Hoff-

mannová, absolventka AMU v Prahe, zahrala deťom slovenskú rozprávku Zlatá priadka na motívy Pavla Dobšinského. O tom, ako malý, ženbychtivý Martinko Klingáčik chce ľstou získať nevestu, ale našťastie pravá láska zvíťazí.

Ela hop

Ela a Hop zo slovenskej televíznej relácie k nám zavítali v októbri. Nezabudli

na svoj čarovný kufrík. Ich predstavenie Paskudarium bolo divadelnou prechádzkou po múzeu neposlušných detí. Vzniklo podľa knihy Dušana Taragela Rozprávky pre neposlušné deti a ich starostlivých rodičov. Paskudarium, čiže Múzeum neposlušných detí, založil významný odborník na detskú neposlušnosť, profesor Samojed, v detstve tiež poriadny neposlušník, loptoš a paskudník. Naše (dúfame, že poslušné) deti sa dozvedeli, ako pán profesor pracoval. Spoznali špeciálne prístroje na zisťovanie detskej neposlušnosti a zoznámili sa s prípadmi výnimočne neposlušných detí, ako sú: mľaskajúci chlapček, špinavá Anička, lenivý Tóno a Vierka, ktorá sa špárala v nose.

Slovenský folklórny súbor Limbora z Prahy uviedol koncom novembra na pôde viedenského divadla Spektakel hudobno-divadelné vianočné pásmo pre deti a mládež SLOVENSKÉ VIANOCE. Podujatie podporil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Staré slovenské zvyky a obyčaje s atmosférou predvianočného času a slovenských Vianoc spojené s vinšmi, koledami a tancami ohlásili skorý príchod najkrajších sviatkov roka. Ľudová

betlehemska hra o Ježiškovi a ochutnávka typických vianočných dobrôt divákov doslova vtiahli do vianočnej atmosféry. ■

VO VEKU 65 ROKOV ZOMREL DODO ŠOŠOKA

Medzi džezmenmi sa už dávnejšie šepkalo, že Dodo je na tom zle. Keď sa v tejto brandži povie Dodo, samozrejme, každý tým myslí Doda Šošoka, bubeníka, organizátora a neprehliadnuteľnú súčasť našej scény. Hyperaktívny štihly muž si už svojím typicky odhodlaným spôsobom na bicích nezahrá. Dnes podľahol rakovine.

Tak, ako je jeho rovesník Peter Lipa pre mnohých Slovákov symbolom džezu, Dodo Šošoka sa pre nich zase stal symbolom džezového bubeníka.

Hyperaktívny hudobník a organizátor najrôznejších projektov, v ktorých figuroval ako dominantná osobnosť či ako líder, bol známy svojim extrovertným, nervným prístupom k bicím. A práve svojou dominanciou bol nielen výraznou, ale aj kontroverznou postavou na scéne. Svoju súpravu rád rozširoval o rôzne exotické perkusie a ako jediný slovenský bubeník sa nebál ani sólových vystúpení, kde bohato využíval celé svoje inštrumentárium.

Mal naozaj bohaté portfólio. Doma si zahral prakticky s každým, kto niečo znamenal, bol zakladateľom Slovenského džezového kvarteta. Rád dával dokopy príležitostné medzinárodné formácie. Vďaka štipendiu na Berklee College Of Music v Bostone získal kontakty na mnohých významných zahraničných hudobníkov. Hral s osobnosťami ako Charlie Mariano, Hans Koller, Lee Konitz, Atilla Zoller, Aladar Pege, Linda Sharrock, Larry Smith, Tomasz Stanko, Barbara Dennerlein, Piotr Baron, Marek Balata, Harry Sokal, Wolfgang Puschnig, John Purcell a mnohými ďalšími. V jeho diskografii má významné miesto album s Ladislavom Gerhardtom Už sa

ženíť nebudeme, Bratislava Blue Petra Cardarelliho, Jazz At Philharmonic Larryho Smitha a prvé slovenské džezové CD – Meditation Jazz Trio.

Získal niekoľko významných ocenení, medzi inými aj americkú Cenu Leo Danihelsa za hudbu. Slovenský hudobný fond mu udelil Cenu za celoživotné dielo, propagáciu džezu doma i v zahraničí a za vernosť džezu. Na sklonku života sa usadil v Piešťanoch, kde žil s výtvarníčkou Ivetou Schwarzbacherovou. Svadbu mali v roku 2007 počas európskeho festivalu poézie, divadla a hudby Capalest v Banskej Štiavnici. Pár vlastnil aj Jazz Gallery Art v Piešťanoch, kde Šošoka pozýval popredných hudobníkov na koncerty.

Zdroj: sme.sk

ZAHOĎ STAROSTI A PRÍĎ SI ZATANCOVAŤ...

Tretím decembrovým utorkom sme opäť úspešne ukončili ďalší cyklus tanečného kurzu v Slovensko-rakúskom kultúrnom spolku na Otto-Bauer Gasse 23 v 6. viedenskom okrese. Stretávali sa tu milovníci latinsko-amerických a štandardných spoločenských tancov. Počas ôsmich večerov sme sa vznášali v rytmoch elegantného viedenského a anglického valčíka, temperamentnej cha-cha-cha, rock and rollu, ohnivej salsy či vášnivého tanga.

Krásne večery plné dobrej hudby a zábavy pod taktovkou zanieteneho tančmajstra Juraja Komoru, ktorý nás zasväcoval do rytmu, harmónie, techniky a štýlu tancov pokračujú opäť v novom roku od 3. 2. 2009.

Touto cestou srdečne pozývame do nášho tanečného kruhu všetkých, ktorí by sa radi zdokonalili v spomenutých tanečných žánroch. Stačí chuť do tanca a trochu šikovné nohy. V prípade záujmu vám poskytneme bližšie informácie o pripravovanom kurze. Tešíme sa na Vás!

Monika a Dita, dve vytrvalé členky kurzu

2009

SLOVENSKÉ VÝTVARNÉ UMENIE V RAKÚSKU
SLOWAKISCHE MALEREI IN ÖSTERREICH

Milí členovia rakúsko-slovenského spolku a Školského spolku Sova!

Kalendár si môžete vyzdvihnúť počas úradných hodín (alebo aj po) v kancelárii na Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1030 Wien. Pre členov našich spolkov je samozrejme zadarmo, ostatných záujemcov by sme poprosili o dobrovoľný príspevok. **Ďakujeme!**

MILÍ ČLENOVIA A PRIATELIA RAKÚSKO-SLOVENSKÉHO KULTÚRNEHO SPOLKU,

ďakujeme za vašu priazeň a dovoľíme si vás upozorniť na zaplatenie členského alebo dobrovoľného príspevku, bez ktorého by naše aktivity neboli možné.

- Riadny člen: ..... 1 rok / € 23,-
2 roky / € 42,-
- Študent: ..... 1 rok / € 7,-
2 roky / € 12,-
- Podporujúci člen: ..... 1 rok / € 50,-

PSK 60000 Kontonummer 92040212

www.slovaci.at

Zmena programu vyhradená!
Programmänderungen vorbehalten!

IMPRESSUM

Pohľady, redakcia:
adresa, telefón a fax ako pri vydavateľovi.
Vydavateľ: Rakúsko-slovenský kultúrny spolok - Österreichisch-slowakischer Kulturverein Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien, Tel.: 00431/596 13 15, Fax: 00431/595 57 99
Šéfredaktorka: Ingrid Konrad
Redakčná rada: Zuzana Lettner, Vlado Mlynár, Jozef Macura, Martina Víglašská
Lektorka: Marta Bábiková
Grafická úprava: Gabriel Štrba
Články podpísané menom alebo skratkou autora nemusia vyjadrovať mienku redakcie.
Redakcia si vyhradzuje právo príspevkov krátiť a upravovať.
Tlač: Tlačiareň Dóša, s.r.o. Bratislava

Tento časopis vychádza vďaka finančnej podpore Úradu rakúskeho spolkového kancelára.
Die Herausgabe dieser Zeitschrift wird vom Bundeskanzleramt der Österreichischen Republik finanziert.

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK HĽADÁ ASISTENTKU/ ASISTENTA VEDENIA SPOLKU

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok a jeho činnosť sa z roka na rok priaznivo rozvíja, a tým rastie aj nárok na spracovávanie agendy, organizáciu podujatí a projektov spolku. Asistentka/ asistent vedenia spolku by mal byť komunikatívny a zároveň samostatne pracujúci človek, so skúsenosťami z práce s ľuďmi, na počítači a s internetom. Spolková práca v Rakúsku otvára tým, ktorí majú o ňu záujem, nové možnosti pre

ich rozvoj, tak osobný, ako aj hospodársky. Spolky môžu na svoju činnosť žiadať podporu od štátnych organizácií, ako aj od EÚ. Tak sa stávajú mnohé zdanlivo nerealizovateľné projekty realizovateľnými.

Seriózni záujemcovia sa môžu prihlásiť sa na mailovej adrese ikonrad@gmx.at. Od každého záujemcu vyžadujeme stručný životopis. Na každý mail odpovieme.

MILÍ ČITATELIA POHĽADOV A PRIAZNIVCI SLOVENSKÉHO KULTÚRNEHO DIANIA VO VIEDNI

Ak sú medzi vami potenciálni redaktori a spisovatelia, ohláste sa nám.

Hľadáme podporu do redakčnej rady s perspektívou byť zodpovedný/-á za jedno vydanie. Chceli by sme vychádzať opäť štyrikrát do roka, ale na to nemáme ľudské kapacity. Viem, že každý má toho dosť, ale tvorba Pohľadov vie odmeniť. To pochopí až ten, kto drží čerstvý výtlačok časopisu v ruke, ktorého redaktorom je. Stojí to veľa času a úsilia, internet a maily skracujú vzdialenosti a zlepšujú informovanosť, ale „Sitzfleisch“, ako sa po nemecky výstižne hovorí, musí každý mať. Za Pohľadmi sú dni a hodiny práce, do sto mailov a veľa nespočetných prechádzok Googlom, čo sa treba tiež naučiť, pretože treba získať cit pre tú správnu informáciu.

Práca zodpovedného redaktora v sebe zahŕňa urobiť zrkadlo časopisu: určiť hlavnú tému jednotlivých čísel, na ktorej strane čo má byť, organizovať zhromažďovanie príspevkov a ich základnú redakciu (to robím sama) – potom príde na rad jazyková

korektorka pani Bábiková – kominukácia s grafikom Pohľadov, Gabom Štrbom, priebežná kontrola postupného vývoja časopisu vo forme pdf, čo umožňuje priamo do formátu zadať poznámky a korektúry (ja ako architektka sa rada miešam aj do grafiky, hľadám a vyberám obrazový materiál). Ako zodpovedná redaktorka robím aj poslednú korektúru vrátane čítania textov.

Ako šéfredaktorka by som potrebovala viac zodpovedných redaktorov – dnes mám len sama seba – keďže toto robíme popri našom hlavom povolaní, viac ako dve čísla, aj to s „odratými ušami“, ako sa hovorí, nestíham. Práca bude honorovaná. Poprosím serióznych potenciálnych záujemcov, prihlásiť sa na mojej mailovej adrese ikonrad@gmx.at s tým, že od každého záujemcu vyžadujeme stručný životopis a aspoň jeden text v slovenčine. Na vaše príspevky a budúcu spoluprácu sa teším, na každý mail odpoviem.

Ingrid Konrad

POZNÁTE HISTÓRIU MESTA, V KTOROM ŽIJETE?

Chceli by ste svojim priateľom a známym ukázať Viedeň? Chceli by ste darovať prehliadku mesta? Ak máte záujem o prechádzky po imperiálnej Viedni, zastrčených dvoroch a uličkách, či pre-

hliadku zámku Schönbrunn s odborným výkladom v slovenčine, češtine alebo nemčine, ozvite sa!

Kontakt: Ing. Jana Gregor
- certifikovaná viedenská sprievodkyňa
T 0676/9713113
E-mail: j.gregor@roggers.com

REDAKČNÁ UZÁVIERKA DVOJČÍSLA 1/2009 JE 31. MARCA 2009

Sekretariát RSKS

Otto Bauer Gasse 23/11, 1060 Wien
Úradné hodiny: utorok: 08.00 – 09.30
štvrtok: 17.00 – 18.30
T 0043(0)1/596 13 15
F 0043(0)1/595 57 99
rsk@slovaci.at, sova@slovaci.at

Rímsko-katolícke bohoslužby v slovenskom jazyku

Každú nedeľu a vo sviatok o 18.00 hod.
Pfarrre an der Muttergotteskirche,
Jacquingasse 12, 1030 Wien

Bei Nichtzustellung bitte zurück an ÖSKV,
A-1060 Wien, Otto Bauer Gasse 23/11.

**Österreichische Post AG,
Info. Mail Entgelt barbezahlt**

INZERCIA/ ANZEIGEN

pre členov a dobrovoľných prispievateľov zdarma/ für die Vereinsmitglieder und Förderer kostenlos. Ceny/ Preise:
do 50 slov bez obrázku/ bis 50 Wörter ohne Bild € 5,-
do 50 slov s obrázkom/ bis 50 Wörter mit Bild € 7,-
S obrázkom alebo bez obrázku/ mit oder ohne Bild
• 1/8 A4 € 10,-
• 1/4 A4 strany € 15,-
• 1/2 A4 strany € 20,-
• A4 strana € 40,-